Микола Носов

ПРИГОДИ НЕЗНАЙКА І ЙОГО ТОВАРИШІВ

Казка

Розділ перший

КОРОТУЛЬКИ З КВІТКОВОГО МІСТА

В одному казковому місті жили коротульки. Коротульками їх називали тому, що вони були зовсім-зовсім крихітні, кожен коротулька був на зріст як невеличкий огірок. В їхньому місті було дуже красиво. Навколо кожного будиночка росли квіти: маргаритки, ромашки, кульбаби. Там навіть вулиці мали назви квіток: вулиця Дзвіночків, алея Ромашок, бульвар Волошок. А саме місто звалось Квітковим містом. Воно стояло на березі струмка. Цей струмок коротульки називали Огірковою річкою, тому що по берегах струмка росло багато огірків.

За річкою був ліс. Коротульки робили з березової кори човники, перепливали річку й ходили в ліс по ягоди, по гриби, по горіхи. Збирати ягоди було важко, тому що коротульки були малюсінькі, а по горіхи доводилось лазити на високі кущі та ще тягти з собою пилку. Жоден коротулька не міг зірвати горіха руками — їх доводилось одпилювати пилкою. Гриби також зрізали пилкою. Зріжуть гриб при самісінькому корені, потім поріжуть його на частки й тягнуть по кусочку додому.

Коротульки були неоднакові: одні з них звалися малюками, а інші — малючками. Малюки завжди ходили або в довгих штанах навипуск, або в коротеньких штанцях на шлейках, а малюнки любили платтячка із строкатої, яскравої матерії. Малюки не любили морочитися з зачісками, і тому чуби в них були короткі, а в малючок волосся було довге. Вони дуже любили робити красиві зачіски, волосся заплітали в довгі коси і в коси

вплітали стрічки, а на голівках носили бантики. Багато малюків дуже пишалися з того, що вони малюки, і майже не дружили з малючками. А малючки гордилися тим, що вони малючки, і теж не хотіли дружити з малюками. Якщо малючка зустрічала на вулиці малюка, то, побачивши його віддалік, одразу переходила на другий бік вулиці. І добре робила, тому що серед малюків часто траплялися такі, які не могли спокійно пройти повз малючку, а неодмінно скажуть їй щось образливе, навіть штовхнуть, а то ще й гірше — за косу смикнуть. Правда, не всі малюки були такими, але ж на лобі в них цього не написано, тому малючки вважали за краще заздалегідь звертати з дороги й не потрапляти малюкам на очі. За це багато малюків називали малючок чванульками — і придумають таке слово! — а багато малючок обзивали малюків забіяками та іншими образливими прізвиськами.

Деякі читачі одразу скажуть, що все це, звичайно, вигадки і що в житті таких малюків не буває. Але ніхто й не каже, що вони в житті бувають. В житті — це одне, а в казковому місті — зовсім інше. В казковому місті все буває.

В одному будинку на вулиці Дзвіночків жило шістнадцять малюків-коротульок. За головного в них був малюк-коротулька, на ім'я Знайко. Його прозвали Знайком за те, що він знав усе на світі. А знав він так багато тому, що читав різні книги. Ці книги лежали в нього і на столі, і під столом, і на ліжку, і під ліжком.

В його кімнаті не було такого місця, де б не лежали книги. Від читання книг Знайко став дуже розумний. Тому всі його слухались і дуже любили. Він завжди ходив у чорному костюмі, а коли сідав за стіл, чіпляв на ніс окуляри й починав читати яку-небудь книгу, то зовсім був схожий на професора.

В цьому ж будиночку жив відомий лікар Пілюлька, який лікував коротульок од усіх хвороб. Він завжди ходив у білому халаті, а на голові носив білий ковпак з китичкою. Жив тут також знаменитий механік Гвинтик із своїм помічником Шпунтиком; жив Сахарин Сахаринович

Сиропчик, який прославився тим, що дуже любив газовану воду з сиропом. Був він дуже чемний. Йому подобалось, коли його називали по імені й по батькові, й не подобалось, коли хто-небудь звав його просто Сиропчиком. Жив ще в цьому будиночку мисливець Кулька. В нього був маленький собачка Булька й ще була рушниця, яка стріляла корками. Жив художник Тюбик, музикант Гусля та інші коротульки: Поспішайко, Бурчун, Мовчун, Пончик, Забудько, два брати Якосьбудько й Либонько. Але найвідомішим серед них був малюк, на ім'я Незнайко. Прозвали його Незнайком за те, що він нічого не знав.

Цей Незнайко носив яскраво-голубий капелюшок, жовті, канаркові штани й оранжеву сорочку з зеленим галстуком.

Він взагалі любив яскраві фарби. Нарядившись отаким папугою, Незнайко цілими днями тинявся по місту, вигадував усілякі небилиці і всім їх розказував. Крім того, він завжди чіплявся до малючок. Тому малючки, побачивши здалека його оранжеву сорочку, одразу тікали й ховалися по хатах. У Незнайка був приятель, на ім'я Гунько, який жив на вулиці Маргариток. З Гуньком Незнайко міг базікати цілими годинами. Вони двадцять раз на день сварилися між собою і двадцять раз мирилися.

Особливо Незнайко прославився після однієї історії.

Одного разу він гуляв по місту й забрів у поле. Кругом не було ані душі. В цей час летів хрущ. Він зосліпу налетів на Незнайка і вдарив його по потилиці. Незнайко сторчма впав на землю. Хрущ у ту ж мить полетів і зник удалині. Незнайко схопився, почав оглядатися на всі боки й дивитися, хто це його вдарив. Але навколо нікого не було.

"Хто ж це мене тріснув? — думав Незнайко. — Може, зверху щось упало?"

Він задер голову й глянув угору, але вгорі також нічого не було. Тільки сонце яскраво сяяло над головою в Незнайка.

"Це на мене з сонця щось упало, — вирішив Незнайко. — Мабуть, од сонця відірвався шматок і вдарив мене по голові".

Він пішов додому й зустрів знайомого, якого звали Скелком.

Цей Скелко був знаменитий астроном. Він умів робити з осколків битих пляшок збільшувальне скло. Коли він дивився крізь збільшувальне скло на різні предмети, то ці предмети здавалися більшими. З декількох таких збільшувальних скелець Скелко змайстрував велику підзорну трубу, крізь яку можна було дивитися на місяць і на зірки. Так він став астрономом.

— Послухай-но, Скелку, — сказав йому Незнайко. — Ти розумієш, яка історія вийшла: від сонця одірвався шматок і вдарив мене по голові.

— Що ти, Незнайку! — засміявся Скелко. — Якби від сонця одірвався шматок, він не залишив би від тебе й сліду. Сонце дуже велике. Воно більше за всю нашу землю.

— Не може бути, — сказав Незнайко. — По-моєму, сонце не більше від тарілки.

— Це нам так тільки здається, тому що сонце дуже далеко від нас. Сонце — велетенська вогняна куля. Я у свою трубу бачив. Якби від сонця одірвався навіть дуже малесенький шматочок, то він зруйнував би все наше місто.

— Ти ба! — відповів Незнайко. — А я й не знав, що сонце таке велике. Піду-но я та розкажу нашим, може, вони ще не знають. А ти все-таки подивись у свою трубу на сонце: може, воно справді щербате?

Незнайко пішов додому і всім, хто потрапляв йому на очі, розповідав:

— Братці, ви знаєте, яке сонце? Воно більше за всю нашу землю! Он воно яке! І от, братці, від сонця одірвався шматок і летить прямо на нас. Скоро він упаде і всіх нас роздушить. Жах, що буде! От підіть і спитайте Скелка.

Всі сміялись, бо знали, що Незнайко базіка. А Незнайко чимдуж побіг додому і давай кричати:

— Братці, рятуйся! Шматок летить!

— Який шматок? — питали його.

— Шматок, братці! Від сонця одірвався шматок. Ось-ось упаде — і всім нам буде кінець. Знаєте, яке сонце? Воно більше за всю нашу землю!

— Що ти вигадуєш?

— Нічого я не вигадую. Це Скелко сказав. Він у свою трубу бачив.

Усі вибігли надвір і стали дивитися на сонце. Дивились, дивились, аж поки не потекли сльози з очей. І всім зосліпу стало здаватися, що сонце справді щербате.

А Незнайко кричав:

— Рятуйтеся, хто може! Біда!

Всі стали хапати свої речі. Тюбик ухопив свої фарби й пензель, Гусля — свої музичні інструменти: і скрипку, й балалайку, й мідну трубу. Лікар Пілюлька кидався в усі боки й розшукував похідну аптечку, яка десь

загубилась. Пончик схопив калоші й парасольку і вже вибіг за ворота, але тут пролунав голос Знайка:

— Заспокойтесь, братці! Нічого страшного нема. Хіба ви не знаєте, що Незнайко базіка? Все він вигадав!

— Вигадав? — закричав Незнайко. — От підіть спитайте Скелка!

Всі побігли до Скелка, й тут вияснилося, що Незнайко все чистісінько вигадав. Ну й сміху було! Всі сміялися з Незнайка й говорили:

— Дивуємось, як це ми тобі повірили!

— А я, гадаєте, не дивуюсь? — відповідав Незнайко. — Я ж і сам повірив.

От який чудний був цей Незнайко!

Розділ другий

ЯК НЕЗНАЙКО БУВ МУЗИКАНТОМ

Якщо Незнайко брався за якусь справу, то робив її не так, як слід, і все в нього виходило навпаки. Читати він вивчився тільки по складах, а писати вмів тільки друкованими літерами. Багатьом здавалося, що в Незнайка зовсім порожня голова, але це неправда, бо як би він міг тоді міркувати? Правда, міркував він погано, та черевики взував на йоги, а по на голову, а для цього теж глузд треба мати.

Незнайко був не такий уже й поганий. Він дуже хотів чого-небудь навчитись, але не любив трудитися. Йому хотілося вивчитись одразу, без ніякої мороки, а з цього, звичайно, нічого не могло вийти навіть у найрозумнішого коротульки.

Малюки й малючки дуже любили музику, а Гусля був чудовий музикант. У нього були різні музичні інструменти, і він часто грав на них. Усі слухали музику й дуже хвалили. Незнайкові було завидно, що хвалять Гуслю, от він і став просити його:

— Навчи мене грати. Я теж хочу бути музикантом.

— Учись, — погодився Гусля. — На чому ти хочеш грати?

— А на чому найлегше вивчитись.

— На балалайці.

— Ну, давай сюди балалайку, я спробую.

Гусля дав йому балалайку. Незнайко забренчав по струнах. Потім каже:

— Ні, балалайка дуже тихо грає. Дай щось інше, гучніше.

Гусля дав йому скрипку. Незнайко поцигикав смичком по струнах і сказав:

— А ще гучнішого нічого нема?

— Ще труба є, — відповів Гусля.

— Дай-но сюди, спробуємо.

Гусля дав йому велику мідну трубу. Незнайко як дуне в неї, а труба як зареве!

— Оце гарний інструмент! — зрадів Незнайко. — Гучно грає!

— Ну, вчись на трубі, коли тобі подобається, — погодився Гусля.

— А навіщо мені вчитися? Я й так умію, — відповів Незнайко.

— Та ні, ти ще не вмієш.

— Умію, умію! Ось послухай, — закричав Незнайко і заходився з усієї сили дути в трубу: — Бу-бу-бу! Гу-гу-гу-гу!

— Ти просто трубиш, а не граєш, — відповів Гусля.

— Як не граю!? — образився Незнайко. — Навіть дуже добре граю. Гучно!

— Ех, ти! Тут річ не в тому, щоб було гучно. Треба, щоб було гарно.

— Так у мене ж і виходить гарно.

— І зовсім не гарно, — сказав Гусля. — Ти, як я бачу, зовсім нездібний до музики.

— Це ти нездібний! — розсердився Незнайко. — Це ти із заздрощів таке говориш. Тобі хочеться, щоб тебе одного слухали й хвалили.

— Нічого подібного, — сказав Гусля. — Бери трубу й грай, скільки хочеш, якщо думаєш, ніби не треба вчитися. Хай і тебе хвалять.

— Ну й буду грати! — відповів Незнайко.

Він знову став дути в трубу, а що грати не вмів, то труба в нього й ревіла, й хрипіла, й верещала, й хрокала. Гусля слухав, слухав…

Зрештою йому набридло. Він одягнув свою оксамитову тужурку, причепив до шиї рожевий бантик, якого носив замість галстука, і пішов у гості.

Увечері, коли всі малюки зібралися вдома, Незнайко знову взявся за трубу і заходився грати:

— Бу-бу-бу! Ду-ду-ду!

— Що за шум? — закричали всі.

— Це не шум, — відповів Незнайко. — Це я граю.

— Припини зараз же! — закричав Знайко. — Від твоєї музики вуха болять!

— Це тому, що ти до моєї музики ще не звик. От звикнеш — і вуха не болітимуть.

— А я й не хочу звикати. Дуже мені потрібно!

Але Незнайко не слухав його і продовжував грати:

— Бу-бу-бу! Хр-р-р! Віу! Віу!

— Та припини ти! — накинулись на нього всі малюки. — Йди геть із своєю противною трубою!

— Куди ж я піду?

— Йди в поле і грай собі там.

— А хто мене в полі слухати буде?

— А тобі конче потрібно, щоб хтось слухав?

— Обов'язково.

— Ну, то йди на вулицю, там тебе сусіди слухатимуть.

Незнайко пішов на вулицю і став грати біля сусіднього будинку, але сусіди попросили не шуміти під вікнами. Тоді він пішов до другого будинку — його й звідти прогнали. Він пішов до третього будинку, але й там його виганяли, а він вирішив на зло їм грати й грати. Сусіди розсердились, вибігли надвір і погналися за ним. Ледве він утік від них із своєю трубою.

З того часу Незнайко перестав грати на трубі.

— Моєї музики не розуміють, — казав він. — Ще не доросли до моєї музики. Ось коли доростуть, самі попросять, та пізно буде. Не буду більше грати.

Розділ третій

ЯК НЕЗНАЙКО БУВ ХУДОЖНИКОМ

Тюбик був дуже хороший художник. Одягався він завжди в довгу блузку, яку називав балахоном. Варто було подивитися на Тюбика, коли він, нарядившись у свій балахон і відкинувши назад своє довге волосся, стояв перед мольбертом з палітрою в руках! Кожний одразу бачив, що перед ним справжній художник.

Після того як ніхто не захотів слухати музику Незнайка, він вирішив стати художником. Прийшов він до Тюбика й каже:

— Слухай, Тюбику, я теж вирішив стати художником. Дай мені яких-небудь фарб і пензель.

Тюбик був добрий малюк, він подарував Незнайці свої старі фарби і пензлик. В цей час до Незнайка прийшов його приятель Гунько. Незнайко каже:

— Сідай, Гунько, я тебе малювати буду.

Гунько зрадів, сів мерщій на стілець, і Незнайко почав його малювати. Йому хотілось намалювати Гунька дуже красивим, от він і намалював йому червоний ніс, зелені вуха, сині губи й оранжеві очі. Гунькові кортіло швидше подивитись на свій портрет. Від нетерплячки він навіть не міг усидіти спокійно на стільчику і весь час вертівся.

— Не крутись, не крутись! — казав йому Незнайко. — А то несхожим вийдеш.

— А тепер схожий? — запитав Гунько.

— Дуже схожий, — відповів Незнайко й прималював йому фіолетовою фарбою вуса.

— Ану покажи, що вийшло, — попросив Гунько, коли Незнайко закінчив портрет.

Незнайко показав.

— Та хіба я такий? — закричав Гунько з переляку.

— Звичайно, такий. Який же ще?

— А вуса навіщо намалював? У мене ж вусів нема.

— Ну, виростуть коли-небудь.

— А чому ніс червоний?

— Це щоб було красивіше.

— А чуприна чому голуба? Хіба в мене голуба чуприна?

— Голуба, — відповів Незнайко. — А коли тобі не подобається, я можу зробити зелену.

— Ні, це поганий портрет, — сказав Гунько. — Дай я його порву.

— Навіщо знищувати художній твір? — заперечив Незнайко.

Гунько хотів одібрати в нього портрет, і вони почали битися. На шум прибігли Знайко, лікар Пілюлька та інші малюки.

— Ви чого б'єтеся? — питають.

— Ось, — закричав Гунько. — Розсудіть ви нас: скажіть, хто тут намальований. Правда, це не я?

— Звичайно, не ти, — відповіли малюки. — Тут якесь опудало горохове намальоване.

Незнайко каже:

— Ви не догадалися тому, що тут нема підпису. Я зараз підпишу, і все буде зрозуміло.

Вій узяв олівець і написав під портретом друкованими літерами: "Гунько". Потім почепив портрет на стіні і сказав:

— Хай висить. Усі можуть дивитися, нікому не забороняється.

— А я прийду вночі, — сказав Гунько, — і знищу цей портрет.

— А я вночі не ляжу спати й стерегтиму, — відповів Незнайко.

Ображений Гунько пішов додому, а Незнайко й справді не ліг увечері спати.

Коли малюки поснули, він узяв фарби і заходився всіх малювати. Пончика він намалював таким товстим, що той навіть не вмістився на портреті. Поспішайка намалював на тонесеньких ніжках, а ззаду чомусь домалював собачого хвоста. Мисливця Кульку намалював верхи на Бульці. Лікареві Пілюльці замість носа намалював градусник. Знайкові, хтозна для чого, намалював ослячі вуха. Словом, усіх понамальовував у смішному й безглуздому вигляді.

До ранку він розвісив ці портрети на стінах і зробив під ними написи, так що вийшла справжня виставка.

Першим прокинувся лікар Пілюлька. Він побачив на стіні портрети й засміявся. Вони йому так сподобалися, що лікар навіть начепив на ніс окуляри й став розглядати портрети дуже уважно. Він підходив до кожного портрета, дивився і довго сміявся.

— Молодець, Незнайко! — говорив лікар Пілюлька. — Ніколи в житті я так не сміявся.

Потім він зупинився біля свого портрета і строго спитав:

— А це хто? Невже це я? Ні, це не я! Це дуже поганий портрет. Ти краще зніми його.

— Навіщо знімати? Хай повисить, — відповів Незнайко.

Лікар Пілюлька образився і сказав:

— Ти, Незнайку, мабуть, хворий. У тебе щось з очима трапилось. Де це ти бачив, щоб у мене замість носа був градусник. Доведеться тобі на ніч касторки дати.

Незнайко дуже не любив касторку. Він злякався й каже:

— Ні, ні. Тепер я сам бачу, що портрет поганий.

Він зняв з стіни портрет Пілюльки й порвав його.

Слідом за Пілюлькою прокинувся мисливець Кулька. І йому портрети сподобались. Він ледь не луснув зо сміху, дивлячись на них. А потім побачив свій портрет, і настрій у нього одразу зіпсувався.

— Це поганий портрет, — сказав Кулька, — не схожий на мене. Ти зніми його, а то я ніколи не візьму тебе на полювання.

Довелося Незнайкові і мисливця Кульку із стіни зняти. Так було з усіма. Всім подобались портрети інших, а свої не подобались.

Останнім прокинувся Тюбик, який любив спати довше за всіх. Коли він побачив на стіні свій портрет, то страшенно розсердився і сказав, що це не портрет, а бездарна, антихудожня мазанина. Потім він зірвав із стіни свій портрет і відібрав у Незнайка фарби й пензлик.

На стіні залишився тільки Гуньків портрет. Незнайко зняв його й пішов до свого приятеля.

— Хочеш, Гуньку, я подарую тобі твій портрет, а ти за це помиришся зі мною, — запропонував Незнайко.

Гунько взяв портрет, порвав його на клаптики й сказав:

— Згода, мир. Але дивись мені: якщо хоч раз іще намалюєш, нізащо не буду миритися.

— А я нікого більше не малюватиму, — відповів Незнайко. — Малюєш, малюєш, а ніхто й спасибі не скаже, всі тільки лаються. Не хочу більше художником бути.

Розділ четвертий

ЯК НЕЗНАЙКО СКЛАДАВ ВІРШІ

Після того як з Незнайка не вийшло художника, він вирішив зробитися поетом і складати вірші. В нього був один знайомий поет, який жив на вулиці Кульбаби. По-справжньому цього поета називали Пудик. Але, як відомо, поети дуже люблять красиві імена. От і Пудик, коли зробився поетом, прибрав собі інше ім'я і став зватися Квітик.

Одного разу Незнайко прийшов до Клітина й сказав:

— Слухай, Квітику, навчи мене складати вірші. Я теж хочу бути поетом.

— А в тебе здібності є? — запитав Квітик.

— Звичайно, є. Я дуже здібний.

— Це треба перевірити, — сказав Квітик. — Ти знаєш, що таке рима?

— Рима? Ні, не знаю.

— Рима — це коли двоє слів закінчуються однаково, — пояснив Квітик. — Наприклад, будка — вудка, коржик — моржик. Зрозумів?

— Зрозумів.

— Ну, скажи риму на слово "палка".

— Корзинка, — відповів Незнайко.

— Ну, яка ж це рима: палка-корзинка! Ніякої рими в цих словах нема.

— Чому нема? — сказав Незнайко. — Слова ж закінчуються однаково.

— Цього мало — сказав Квітик. — Треба, щоб слова були схожі, щоб виходило складно. Ось послухай: палка-галка, пічка-свічка, книжка-мишка...

— Зрозумів, зрозумів! — закричав Незнайко. — Палка-галка, пічка-свічка, книжка-мишка. От здорово! Ха-ха-ха!

— Ну, придумай риму на слово "пакля", — сказав Квітик.

— Шмакля, — відповів Незнайко.

— Яка шмакля? — здивувався Квітик. — Хіба є таке слово?

— А хіба нема?

— Звичайно, нема.

— Ну, тоді рвакля.

— Що це за рвакля така? — знову здивувався Квітик.

— Ну, це коли рвуть що-небудь, то виходить рвакля, — пояснив Незнайко.

— Не бреши, — сказав Квітик. — Такого слова не буває. Треба добирати такі слова, що бувають, а не вигадувати.

— А коли я не можу підібрати іншого слова?

— Значить, у тебе немає здібностей до поезії.

— Ну, придумай сам, яка тут рима, — сказав Незнайко.

— Зараз придумаю, — відповів Квітик.

Він став посеред кімнати, склав на грудях руки, голову схилив набік і почав думати. Потім підняв голову вгору і думав, дивлячись на стелю. Потім узявся руками за підборіддя, опустив голову вниз і став думати, дивлячись на підлогу. А проробивши це, він став ходити по кімнаті й тихенько бубоніти:

— Пакля, бакля, вакля, дакля, макля, мракля… — Він довго так бубонів, потім сказав: — Тьху! Що це за слово? Це якесь таке слово, що до нього немає рими!

— Ну от! — зрадів Незнайко. — Сам вигадуєш слова, що не мають рими, а кажеш, що я нездібний.

— Ну, здібний, здібний, тільки відчепись од мене, — відповів Квітик. — У мене вже голова заболіла. Старайся, щоб була думка й рима, ось тобі й вірші.

— Невже це так просто? — здивувався Незнайко.

— Звичайно, просто. Головне — здібності мати.

Незнайко прийшов додому й одразу взявся складати вірші. Цілісінький день він ходив по кімнаті, дивився то на підлогу, то на стелю, брався руками за підборіддя і щось бурмотів собі під ніс. Нарешті вірш був готовий, і він сказав:

— Послухайте, братці, якого вірша я склав.

— Ану, ану, про що той вірш? — зацікавилися всі.

— Це я про вас склав, — признався Незнайко. — Ось спочатку про Знайка слухайте:

Знайко йшов гулять на річку,

Перестрибнув через овечку.

— Що? — закричав Знайко. — Коли це я стрибав через овечку?

— Ну, це тільки у віршах так говориться, для рими, — пояснив Незнайко.

— Так ти що, задля рими вигадуватимеш на мене всілякі нісенітниці? — спалахнув Знайко.

— Звичайно, — відповів Незнайко. — Навіщо ж мені вигадувати правду? Правда, вона й так є.

— От спробуй ще, тоді знатимеш! — погрозив Знайко. — Ану, що ти там про інших склав?

— Ось послухайте про Поспішайка, — сказав Незнайко.

Поспішайко був голодний,

Проковтнув він прас холодний.

— Братці! — закричав Поспішайко. — Що він про мене вигадує? Ніколи я холодної праски не ковтав.

— Та ти не галасуй, — відповів Незнайко. — Це я просто для рими сказав, що прас був холодний.

— Та я взагалі праски не ковтав — ні холодної, ні гарячої! — кричав Поспішайко.

— А я і не кажу, що ти проковтнув гарячу, так що можеш заспокоїтись. Ось послухайте краще вірш про Якосьбудька.

В Якосьбудька під подушкою

Лежить солодкая пампушка.

Якосьбудько підійшов до свого ліжка, заглянув під подушку й сказав:

— Брехня! Ніякої пампушки тут немає.

— Ти нічого не розумієш у поезії, — відповів Незнайко. — Це для рими так говориться, що лежить, а насправді не лежить. Ось ще про Пілюльку склав.

— Братці! — закричав лікар Пілюлька. — Треба припинити це знущання! Невже ми будемо спокійно слухати, що він тут бреше про всіх?

— Досить! — закричали всі. — Ми не хочемо більше слухати! Це не вірші, а якісь дражнульки.

Тільки Знайко, Поспішайко і Якосьбудько кричали:

— Нехай читає! Прочитав про нас, то хай і про інших читає.

— Не треба! — кричали інші. — Ми не хочемо!

— Ну, якщо ви не хочете, то я піду почитаю сусідам, — сказав Незнайко.

— Що? — закричали тут усі. — Ти ще підеш перед сусідами нас соромити? Тільки спробуй! Можеш тоді й додому не приходити.

— Ну, гаразд, братці, не буду, — згодився Незнайко. — Тільки ви не сердьтеся на мене.

Відтоді Незнайко більше не складав віршів.

Розділ п'ятий

ЯК НЕЗНАЙКО КАТАВСЯ НА ГАЗОВАНОМУ АВТОМОБІЛІ

Механік Гвинтик і його помічник Шпунтик були дуже хороші майстри. Вони були схожі один на одного, тільки Гвинтик був вищенький, а Шпунтик трошечки нижчий на зріст.

Обоє ходили в шкіряних куртках. З кишень їхніх курток завжди стирчали гайкові ключі, обценьки, терпуги та інші залізні інструменти. Коли б куртки були не шкіряні, то кишені давно відірвалися б. І картузи були на них шкіряні з окулярами-консервами. Ці окуляри вони й одягали під час роботи, щоб не запорошити очей.

Гвинтик і Шпунтик цілими днями сиділи у своїй майстерні і лагодили примуси, каструлі, чайники, сковорідки, а коли нічого було лагодити, робили триколісні велосипеди й самокати для коротульок.

Одного разу Гвинтик і Шпунтик нікому нічого не сказали, зачинились у своїй майстерні і стали щось майструвати. Цілий місяць вони пиляли, стругали, клепали, паяли й нікому нічого не показували, а коли місяць минув, то виявилося, що вони зробили автомобіль.

Цей автомобіль працював на газованій воді з сиропом. Посеред машини було приладнано сидіння для водія, а перед ним був бак з газованою водою. Газ із бака проходив по трубці в мідний циліндр і рухав залізний поршень. Залізний поршень під тиском газу рухався то туди, то сюди й крутив колеса. Зверху над сидінням було прироблено банку з сиропом. Сироп по трубці протікав у бак і служив для змащування механізму.

Такі газовані автомобілі були дуже поширені серед коротульок. Але в автомобілі, що його сконструювали Гвинтик і Шпунтик, було одне дуже важливе вдосконалення: збоку до бака була прироблена гумова трубка з краником для того, щоб можна було попити газованої води на ходу, не зупиняючи машини.

Поспішайко навчився керувати цим автомобілем, і, якщо кому-небудь хотілося покататись, Поспішайко катав і нікому не відмовляв.

Найбільше любив кататись на автомобілі Сиропчик, бо під час поїздки він міг досхочу пити газованої води з сиропом. Незнайко теж дуже любив кататись на автомобілі, і Поспішайко часто його катав. Але Незнайкові захотілось самому навчитись водити автомобіль, і він став просити Поспішайка:

— Дай мені поїздити на автомобілі. Я теж хочу навчитися керувати.

— Ти не зумієш, — сказав Поспішайко. — Це ж тобі машина! Тут розуміти треба.

— А що тут розуміти! — відповів Незнайко. — Я бачив, як ти керуєш. Смикай за ручки та крути кермо. Все просто.

— Це тільки здається, що просто, а насправді важко. Ти й сам уб'єшся і машину розіб'єш.

— Ну, гаразд, Поспішайку! — образився Незнайко. — Попросиш ти в мене що-небудь, я тобі теж не дам.

Одного разу, коли Поспішайка не було вдома, Незнайко заліз в автомобіль, що стояв на подвір'ї, і ну смикати за підойми і натискувати на педалі. Спочатку в нього нічого не виходило, потім машина раптом заторохтіла її поїхала. Коротульки побачили це у вікно її повибігали надвір.

— Що ти робиш? — закричали вони. — Уб'єшся!

— Не вб'юся, — відповів Незнайко й тут же наїхав на собачу будку, що стояла посеред двору.

Трах-та-ра-рах! Будка розпалась на тріски. Добре, що Булька встиг вискочити з будки, а то Незнайко і його задавив би.

— От бачиш, що ти наробив! — закричав Знайко. — Зупинися зараз же!

Незнайко злякався, хотів зупинити машину і смикнув за якусь ручку. Та машина, замість того щоб зупинитися, поїхала ще швидше й налетіла на альтанку. Трах-та-ра-рах! Альтанка розпалась на шматочки. Незнайка з ніг до голови засипало трісками. Однією дошкою дістало по спині, другою тріснуло по потилиці.

Незнайко вхопився рукою за кермо і давай крутити. Автомобіль гасає по двору, а Незнайко кричить на всю горлянку:

— Братці, відчиніть швидше ворота, а то я тут усе перетрощу!

Коротульки відчинили ворота, Незнайко виїхав із двору і помчав вулицею. Почувши гамір, з усіх дворів вибігали коротульки.

— Бережись! — кричав Незнайко і мчав уперед.

Знайко, Якосьбудько, Гвинтик, лікар Пілюлька та інші коротульки бігли за ним. Але де там! Вони не могли його догнати.

Незнайко кружляв по всьому місту й не знав, як зупинити машину.

Зрештою автомобіль домчав до річки, упав з кручі й перекидом покотився униз. Незнайко випав з машини й лежав на березі, а газована машина впала в річку й потонула.

Знайко, Якосьбудько, Гвинтик і лікар Пілюлька підхопили Незнайка й понесли додому. Всі думали, що він уже мертвий.

Вдома його поклали в ліжко, і лише тут Незнайко розплющив очі. Він оглянувся довкола й спитав:

— Братці, я ще живий?

— Живий, живий, — відповів лікар Пілюлька. — Тільки лежи, прошу тебе, мені тебе оглянути треба.

Він роздягнув Незнайка й оглянув. Потім сказав:

— Дивно! Всі кістки цілі, тільки синяки є та декілька скіпок.

— Це я за дошку спиною зачепився, — сказав Незнайко.

— Доведеться витягати скіпки, — похитав головою Пілюлька.

— А це боляче? — злякався Незнайко.

— Анітрошки. Ось дай я зразу найбільшу витягну.

— Ой! — заверещав Незнайко. — Ай-ай!

— Що ти? Хіба болить? — здивувався Пілюлька.

— Ще як болить!

— Ну, потерпи, потерпи! Це тобі тільки так здається!

— Ні, не здається! Ой-ой! Ай-я-й!

— Ну, чого ти кричиш, наче я тебе ріжу? Я ж тебе не ріжу.

— Болить! Сам казав, що не болітиме, а тепер болить.

— Ну, тихше, тихше! Ще одну скіпку треба витягти.

— Ой! Не треба! Не треба! Краще я із скіпкою буду!

— Не можна! Наривати почне.

— Уй-уй-уй!

— Ну, вже все. Тепер треба тільки йодом помазати.

— А це боляче?

— Ні, йодом не боляче. Лежи спокійно.

— А-а-а!

— Не галасуй, не галасуй! На машині кататись любиш, а потерпіти трошки не любиш!

— Ой, пече як!

— Попече та й перестане. Зараз я тобі градусник поставлю.

— Ой, не треба градусника! Не треба!

— Чому?

— Буде боліти!

— Та від градусника не болить!

— Ти все кажеш — не болить, а потім болить!

— От чудний! Та хіба я тобі ніколи градусника не ставив?

— Ніколи.

— Ну ось тепер сам побачиш, що це не боляче, — сказав Пілюлька й пішов по градусник.

Незнайко схопився з ліжка, вистрибнув у відчинене вікно і. втік до свого приятеля Гунька. Лікар Пілюлька повернувся з градусником, дивиться, а Незнайка нема.

— От і лікуй такого хворого! — пробурчав Пілюлька. — Його лікуєш, лікуєш, а вій вистрибне у віконце і втече. Ну, куди це годиться!

Розділ шостий

ЯК ЗНАЙКО ПРИДУМАВ ПОВІТРЯНУ КУЛЮ

Знайко, який дуже любив читати, начитався у книгах про далекі країни й про різні цікаві мандрівки. Часто, коли вечорами робити було нічого, він розповідав своїм друзям про вичитане в книжках. Малюки дуже любили такі розповіді. Вони з цікавістю слухали про далекі країни, яких ніколи не бачили, але найбільше любили слухати про мандрівників, тому що з мандрівниками трапляються різні неймовірні історії і всякі дивовижні пригоди.

Наслухавшись таких історій, малюки стали мріяти про те, щоб і собі помандрувати. Деякі радили здійснити піший похід, інші пропонували сісти на човни й поплисти по річці, а Знайко сказав:

— Давайте зробимо повітряну кулю й на ній полетимо.

Ця вигадка дуже сподобалась усім. Коротульки ще ніколи не літали на повітряній кулі, і всіх малюків це дуже цікавило. Ніхто, звичайно, не знав, як робити повітряні кулі, але Знайко сказав, що він усе обміркує і тоді пояснить.

І от Знайко став думати. Думав він три дні її три ночі й придумав зробити кулю з гуми. Коротульки вміли добувати гуму. В їхньому місті росли квіти, схожі на фікуси. Якщо надрізати стебло такої квітки, то з нього витікає білий сік. Цей сік поступово гусне і перетворюється на гуму, з якої можна робити м'ячі її калоші.

Коли Знайко це придумав, він наказав коротулькам збирати гумовий сік. Усі приносили сік, для якого Знайко приготував велику бочку.

Незнайко теж пішов збирати сік і зустрів на вулиці свого приятеля Гунька, який грався з двома малючками в скакалки.

— Послухай-но, Гуньку, яку ми штуку придумали, — сказав йому Незнайко. — Ти, брат, луснеш від заздрощів, коли дізнаєшся.

— От і не лусну, — відповів Гунько. — Дуже мені потрібно лускати!

— Луснеш, луснеш! — запевняв його Незнайко. — Така, брат, штука! Тобі й не снилося!

— А що ж це за штука? — зацікавився Гунько.

— Скоро ми зробимо повітряну кулю і полетимо мандрувати.

Гунька взяли завидки. Йому теж хотілося чим-небудь похвалитися, і він сказав:

— Подумаєш — пухир! А от я зате подружився з малючками.

— З якими малючками?

— А з оцими, — сказав Гунько й показав на малючок пальцем. — Ось оцю малючку зовуть Мушкою, а цю Кнопочкою.

Мушка к Кнопочка стояли віддалік і з острахом поглядали на Незнайка.

Незнайко подивився на них спідлоба й сказав:

— Так ти он як! Ти ж зо мною дружиш!

— А я і з тобою дружу, і з ними. Одне одному не заважає.

— Ні, заважає, — відповів Незнайко. — Хто дружить з малючками, той сам малючка. Зараз же посварися з ними!

— А навіщо мені сваритись?

— А я кажу, посварися! Або я з тобою сам посварюся.

— Ну й сварися. Подумаєш!

— От і посварюсь, а твоїм Мушці й Кнопочці зараз так надаю!

Незнайко стиснув кулаки її кинувся до малючок. Гунько загородив йому дорогу й ударив кулаком по лобі. Вони почали битись, а Мушка й Кнопочка злякались і втекли.

— Так ти мене за тих малючок по лобі кулаком б'єш? — кричав Незнайко, намагаючись ударити Гунька в ніс.

— А чого ти до них чіпляєшся? — допитувався Гунько, розмахуючи в усі боки кулаками.

— Подумаєш, який захисник знайшовся! — відповів Незнайко і вдарив свого друга по голові з такою силою, що Гунько навіть присів і кинувся тікати.

— Я з тобою у сварці! — кричав йому навздогін Незнайко.

— Ну й будь! — відповів Гунько. — Сам перший прийдеш миритися!

— А от побачиш, що не прийду! Ми полетимо на пухирі мандрувати.

— Полетите ви з даху на горище!

— Це ви полетите з даху на горище! — відповів Незнайко й пішов збирати гумовий сік.

Коли бочку було наповнено гумовим соком, Знайко розмішав його добре й звелів Шпунтикові принести насос, яким надували велосипедні шипи. До цього насоса він приробив довгу гумову трубку, кінець трубки облив гумовим соком і наказав Шпунтикові потихеньку качати насосом повітря. Шпунтик почав качати, й одразу з гумового соку став робитися пухир, точнісінько так, як з мильної піни роблять мильні пухирчики. Знайко щоразу обмазував цього пухиря з усіх боків гумовим соком, а Шпунтик весь час накачував повітря, тому пухир поступово роздувався і перетворювався у велику кулю. Знайко навіть не встигав мазати його з усіх боків. Тоді він розпорядився, щоб і інші коротульки теж мазали. Всі в ту ж хвилину взялися за діло. Всім знайшлася біля кулі робота, а Незнайко тільки ходив коло них та посвистував.

Він тримався від пухиря подалі, дивився на нього здалека й приказував:

— Лусне пухир! Ось зараз, зараз лусне! Ух!

Але куля не луснула, а з кожною хвилиною більшала. Незабаром вона роздулася до таких розмірів, що коротулькам довелось вилазити на горіховий кущ, який ріс серед двору, щоб обмазувати кулю зверху та з боків.

Робота по надуванню кулі тривала два дні і припинилась лише тоді, коли куля стала такою завбільшки, як будинок. Після цього Знайко зв'язав мотузочком трубку, щоб з кулі не виходило повітря, і сказав:

— Тепер куля буде сохнути, а ми з вами візьмемося за іншу роботу.

Він прив'язав кулю мотузкою до горіхового куща, щоб не занесло її вітром, а після того поділив коротульок на два загони. Одному загонові

він звелів збирати шовкові кокони, щоб розмотати їх і наробити шовкових ниток. З цих ниток ній наказав їм сплести величезну сітку. Другому загонові Знайко звелів зробити великий кошик з тонкої березової кори.

Поки Знайко і його товариші були зайняті цією роботою, всі жителі Квіткового міста приходили й дивилися на велетенську кулю, прив'язану до горіхового куща. Кожному хотілося помацати кулю руками, а деякі навіть пробували підняти її.

— Куля легка, — казали вони. — Її вільно можна підняти однією рукою.

— Легка то легка, але, по-моєму, вона не полетить, — сказав коротулька, на ім'я Топик.

— А чому не полетить? — запитали його.

— А як же вона полетить? Якби вона могла літати, то рвалася б угору, а вона просто лежить на землі. Значить, хоч вона й легка, а все-таки важка, — відповів Топик.

Коротульки задумались.

— Гм! Гм! — говорили вони. — Куля легка, а все-таки важка. Це правильно. Як же вона полетить?

Вони почали розпитувати Знайка, але Знайко сказав:

— Потерпіть трохи. Скоро ви все побачите.

Коротульки ще більше зневірилися, бо Знайко нічого не пояснив їм. Топик ходив по місту й поширював найбезглуздіші чутки.

— Яка сила може підняти кулю вгору? — питав він і сам відповідав — Нема такої сили! Літають птахи, тому що в них є крила, а гумовий пухир не полетить угору. Він може полетіти тільки донизу.

Зрештою у місті вже ніхто не вірив у цю витівку. Всі тільки сміялися, підходили до будиночка Знайка, поглядали з-за паркана на кулю і говорили:

— Дивіться, дивіться! Летить! Ха-ха-ха!

Але Знайко не звертав на це уваги. Коли шовкова сітка була готова, він звелів накинути її зверху на кулю. Сітку розтягли й накрили нею кулю зверху.

— Дивіться! — закричали коротульки з-за паркана. — Кулю ловлять сіткою. Бояться, що полетить! Ха-ха-ха!

Знайко наказав підчепити мотузком знизу і прив'язати кулю до гілки горіхового куща й підтягти вгору. Поспішайко й Шпунтик миттю вилізли з мотузком на кущ і стали підтягати кулю вгору. Це дуже розвеселило глядачів.

— Ха-ха-ха! — сміялись вони. — Виявляється, це така куля, що її мотузком угору тягти треба. Як же вона полетить, якщо її мотузком піднімати доводиться?

— Так і полетить, — відповідав Топик. — Вони посідають на кулю верхи, смикатимуть за мотузку, от куля й полетить.

Коли кулю трохи підняли над землею, сітка по краях її спала вниз, і Знайко звелів прив'язати до кутів сітки кошик з березової кори. Кошик був чотирикутний. З кожного боку в ньому було зроблено по лавочці, і на кожній лавочці могло сісти по чотири малюки. Кошик прив'язали до сітки з чотирьох боків, і Знайко оголосив, що роботу по будівництву кулі

закінчено. Поспішайко подумав, що вже можна летіти, але Знайко сказав, що ще треба приготувати для всіх парашути.

— А навіщо парашути? — спитав Незнайко.

— А що як куля лусне! Доведеться тоді з парашутами стрибати.

На другий день Знайко і його товариші робили парашути. Кожен сам собі майстрував парашут з пушинок кульбаби, а Знайко всім показував, як треба робити.

Жителі міста бачили, що куля нерухомо висить на гілці, й говорили одне одному:

— Так вона й висітиме, доки не лусне. Ніякого польоту не буде.

— Ну, чого ж ви не летите? — кричали вони з-за паркана. — Летіти треба, поки куля не луснула!

— Не турбуйтесь, — відповів їм Знайко. — Політ відбудеться завтра о восьмій годині ранку.

Багато малюків сміялися, але деякі потім почали сумніватися.

— А що як справді полетять? — казали вони. — Треба прийти завтра й подивитися.

Розділ сьомий

ПІДГОТОВКА ДО ПОДОРОЖІ

На другий день Знайко розбудив своїх друзів ще на світанку. Всі попрокидалися і стали готуватися в дорогу. Гвинтик і Шпунтик наділи

свої шкіряні куртки. Мисливець Кулька взувся у свої улюблені шкіряні чоботи. Халяви цих чобіт були вище колій і застібалися зверху на пряжки. В таких чоботях дуже зручно мандрувати. Поспішайко надів свій костюм "блискавку". Про цей костюм варто розказати докладніше. Поспішайко, який завжди поспішав і не любив марнувати часу, придумав собі спеціальний костюм, у якому не було жодного ґудзика. Відомо, що при вдяганні й роздяганні найбільше часу витрачається на застібання і розстібання ґудзиків. У костюмі Поспішайка штани й сорочка були з'єднані в одне ціле на зразок комбінезона. Цей комбінезон застібався зверху на одну кнопку, що була на потилиці. Досить було відстебнути цю кнопку, і весь костюм якимось незрозумілим чином злітав з плечей і блискавично падав до ніг.

Товстенький Пончик надів свій найкращий костюм. У костюмах Пончик найбільше цінував кишені. Чим більше було кишень, тим кращим вважався костюм. У найкращому його костюмі було сімнадцять кишень. Сама куртка складалася з десяти кишень: дві кишені на грудях, дві косі кишені на животі, дві кишені по боках, три кишені зсередини й одна потайна кишеня на спині. На штанях було: дві кишені спереду, дві кишені ззаду, дві кишені по боках і одна кишеня внизу на коліні. У звичайному житті такі сімнадцятикишенні костюми, та ще й з кишенею на коліні, можна зустріти лише на кінооператорах.

Сиропчик вирядився у картатий костюм. Він завжди ходив у картатих костюмах. І штани в нього були картаті, і піджак картатий, і кепка картата. Побачивши його здалека, коротульки завжди говорили: "Погляньте, он іде шахова дошка". Якосьбудько нарядився у лижний костюм. Він вважав, що найзручніше мандрувати в лижному костюмі. Либонько надів смугасту фуфайку, смугасті гетри, а шию обмотав смугастим шарфом. У цьому костюмі він був весь смугастий, і здалека здавалося, що це зовсім не Либонько, а якийсь смугастий матрац. Отак вдяглися, хто в що міг, тільки Забудько, який мав звичку кидати свої речі куди попало, ніяк не міг знайти своєї куртки. Кепку він теж засунув невідомо куди і, скільки не шукав, ніде не міг знайти. Нарешті він знайшов під ліжком свою зимову шапку-вушанку.

Художник Тюбик вирішив малювати все, що побачить під час подорожі. Він узяв свої фарби й пензель і заздалегідь поклав їх у кошик повітряної кулі. Гусля вирішив захопити з собою флейту. Лікар Пілюлька взяв похідну аптечку й теж поклав у кошик під лавочку. Це було дуже завбачливо, бо під час подорожі хто-небудь міг захворіти.

Ще не було й шостої години ранку, а довкола вже зібралося майже все місто. Коротульки, яким хотілося подивитись на політ, сиділи на парканах, на дахах будинків.

Поспішайко перший заліз у кошик і вибрав для себе найзручніше місце. За ним поліз Незнайко.

— Дивіться, — кричали звідусіль глядачі, — вже починають сідати!

— Ви чого позалазили в кошик? — спитав Знайко. — Вилізайте, ще рано.

— Чому рано? Вже можна летіти, — відповів Незнайко.

— Багато ти розумієш! Кулю треба спершу наповнити теплим повітрям.

— А навіщо теплим повітрям? — спитав Поспішайко.

— Тому що тепле повітря легше від холодного й завжди підноситься вгору. Коли ми наповнимо кулю теплим повітрям, тепле повітря піднесеться вгору й потягне кулю за собою.

— Ага, значить, ще тепле повітря потрібне! — сказав Незнайко, й вони з Поспішайком вилізли з кошика.

— Погляньте! — закричав хтось на даху сусіднього будинку. — Вилазять назад. Передумали летіти.

— Звичайно, передумали, — відповіли з іншого даху. — Хіба можна летіти на такій кулі? Просто морочать публіку.

В цей час Знайко звелів коротулькам наповнити кілька мішків піском і покласти їх у кошик. Одразу ж Поспішайко, Мовчун, Якосьбудько та інші малюки почали насипати в мішки пісок і складати їх у кошик.

— Що це вони роблять? — дивувалися глядачі. — Навіщось кладуть у кошик мішки з піском.

— Гей, навіщо вам мішки з піском? — закричав Топик, який сидів верхи на паркані.

— А ось полетимо й будемо зверху на голови вам кидати, — відповів Незнайко.

Певна річ, Незнайко й сам не знав, для чого мішки. Він це просто так вигадав.

— Ви полетіть спочатку! — закричав Топик.

Коротулька Мікроша, який сидів поруч з Топиком на паркані, сказав:

— Мабуть, вони бояться летіти і хочуть, щоб замість них мішки полетіли.

Навкруги засміялися:

— Звичайно, бояться! А чого їм боятися! Куля однаково не полетить.

— А може, ще полетить, — промовила одна з малючок, які теж заглядали в щілини паркана.

Поки довкола сперечалися, Знайко звелів розкласти серед двору вогонь, і всі побачили, як Гвинтик і Шпунтик винесли із своєї майстерні великий мідний котел і поставили його на вогонь. Гвинтик і Шпунтик давно вже зробили цей котел для нагрівання повітря. Котел мав щільну накривку, в якій був невеличкий отвір. Збоку був приробленний насос для подачі в котел повітря. Повітря нагрівалось у котлі й виходило через верхній отвір у накривці.

Певна річ, ніхто з глядачів не міг догадатися, для чого котел, але кожний висловлював свої припущення.

— Мабуть, вирішили зварити собі юшки, щоб поснідати перед мандрівкою, — сказала малючка, на ім'я Ромашка.

— А що ти думаєш, — відповів Мікроша. — І ти, напевно, перекусила б, якби вирушала в таку далеку дорогу.

— Розуміється, — погодилась Ромашка. — Може, це востаннє...

— Що востаннє?

— Ну, наїдяться востаннє, а потім полетять, куля лусне, і вони розіб'ються.

— Не бійся, не лусне! — сказав їй Топик. — Для того щоб луснути, треба полетіти, а вона, бачиш, стовбичить тут уже цілий тиждень і нікуди не летить.

— А тепер полетить, — відповіла Кнопочка, що разом з Мушкою теж прийшла подивитися на політ.

Тут серед глядачів зчинилася гаряча суперечка. Якщо хто-небудь казав, що куля полетить, то інший тут же доводив, що не полетить, а як хто-небудь казав, що не полетить, то йому відповідали, що полетить. Галас стояв такий, що вже нічого не можна було розібрати. На одному даху двоє малюків аж побилися між собою — так запально сперечалися. Насилу їх розлили водою!

На цей час повітря вже добре нагрілось у котлі, і Знайко вирішив, що пора наповнювати кулю гарячим повітрям. Але для того, щоб наповнити кулю гарячим повітрям, з неї треба було випустити спочатку холодне повітря. Знайко підійшов до кулі і розв'язав мотузочок, що туго зв'язував гумову трубку внизу. Холодне повітря стало з шумом виходити а кулі. Коротульки, які сперечалися — полетить куля чи не полетить, — обернулись і побачили, що куля швидко зменшується. Вона обм'якла, зморщилась, як сушена груша, і сховалася на дні кошика. На місці, де раніш красувалася велетенська куля, тепер стояв сам кошик, накритий зверху сіткою.

Шипіння стихло, й у ту ж мить пролунав вибух дружного реготу. Сміялися всі: і ті, які казали, що куля не полетить, і ті, які запевняли, що куля полетить, а Незнайків друг Гунько сміявся так, що навіть упав з покрівлі й набив собі на потилиці гулю. Довелося лікареві Пілюльці тут же лікувати його й намазувати гулю йодом.

— Оце так полетіли! — кричали навкруги. — Оце так Знайкова куля! Цілий тиждень морочилися з нею, а вона взяла та й луснула. Ну й потіха! Ніколи в житті не доводилося стільки сміятися!

Але Знайко й цього разу не звертав уваги на кепкування. Він з'єднав котел і кулю довгою трубкою і наказав качати насос, що був приоблений до котла. В котел пішло свіже повітря, а нагріте повітря по трубці проходило прямо в кулю. Поступово куля під сіткою збільшувалась і почала вплавити з кошика.

— Погляньте! — зраділи глядачі. — Знову надувають! Ох, і чудні! А вона знову лусне.

Тепер уже ніхто не вірив, що куля полетить. А вона тим часом стала ще більшою, виповзла з кошика й лежала на ньому, наче велетенський кавун на блюдечці. І тут раптом усі побачили, що куля сама по собі повільно піднялася вгору і напнула сітку, якою була прикріплена до кошика. Всі гак і ахнули від цього дива. Кожний бачив, що тепер ніхто не тягнув кулю на мотузці вгору.

— Ура! — закричала Ромашка і навіть у долоні заплескала.

— Не галасуй! — крикнув на неї Топик.

— Але ж полетіла!

— Ще не полетіла! Бачиш, вона до кошика прив'язана. Хіба вона зможе підняти вгору кошик та ще з коротульками?

Тут Топик побачив, що куля, зробившись ще більшою, піднеслася вище, й кошик відділився од землі. Топик не втримався і закричав, що було духу:

— Держіть, держіть, бо полетить! Що ви робите?

Але куля не полетіла, бо кошик був міцно прив'язаний до горіхового куща. Куля лише трошки піднялася над землею.

— Ура! — пролунало з усіх боків. — Ура! Молодець, Знайко! Оце так Знайкова куля! Чим же вони надували її? Мабуть, парою.

Тепер уже всі вірили, що куля полетить.

Розділ восьмий

У ДОРОГУ

Наповнення кулі теплим повітрям нарешті було закінчено. Знайко звелів прибрати котел і власноручно перев'язав мотузочком гумову трубку, щоб тепле повітря не виходило з кулі. Після цього він наказав усім сідати в кошик. Першим заліз Поспішайко, за ним поліз Пончик і ледь не впав на голови іншим коротулькам. Він був товстенький, усі кишені в нього були набиті всякою всячиною: де цукор лежав, де прянички. До того ж він надягнув про всяк випадок калоші, а в руках тримав парасольку. Спільними зусиллями Пончика всадовили в кошик, а за ним стали сідати інші малюки. Сахарин Сахаринович Сиропчик метушився навколо кошика і всіх підсаджував:

— Сідайте, будь ласка, — казав він. — Влаштовуйтеся зручніше. Місця на повітряній кулі усім вистачить.

— Ти теж сідай, — відповідали йому.

— Я ще встигну, — говорив Сиропчик. — Головне, щоб ви сіли! — Він послужливо підтримував усіх під руки, підштовхував знизу.

Нарешті всі позалазили в кошик. Тільки Сиропчик зостався внизу.

— Чому ж ти не сідаєш? — запитали його.

— Може, мені краще не сідати? — сказав Сиропчик. — Я дуже товстенький. Вам і без мене там тісно. Боюсь, перевантаження буде.

— Не бійся, ніякого перевантаження не буде.

— Ні, братці, летіть без мене. Я вас тут підожду. Нащо мені турбувати вас.

— Нікого ти не потурбуєш, — відповів Знайко. — Сідай. Як уже всі вирішили летіти, то й полетимо разом.

Сиропчик нехотя поліз у кошик, і тут раптом трапилось непередбачене: кошик разом з кулею осів на землю.

— Оце так полетіли! — засміявся на паркані Мікроша.

— А ти чого смієшся? — крикнув на нього Топик. — Тут нещастя, а він сміється!

— Яке там нещастя, — відповів Скелко. — Просто ця куля розрахована на п'ятнадцять коротульок. Шістнадцяти вона не може підняти.

— Значить, не полетять? — спитав Топик.

— Доведеться когось одного залишити, тоді полетять, — відповів Скелко.

— Мабуть, Незнайка залишать, — сказала Мушка.

Сиропчик, який боявся летіти на повітряній кулі, зрадів і сказав:

— Ну от, я ж казав, що перевантаження буде. Краще я вилізу.

Він уже задер ногу, щоб вилізти, але тут Знайко взяв один мішок з піском і викинув з кошика.

Кошик одразу полегшав, і куля знову піднеслась угору.

Тут тільки всі й зрозуміли, для чого Знайко велів покласти в кошик мішки з піском.

Усі заплескали в долоні, а Знайко підняв угору руку й звернувся до коротульок з промовою.

— До побачення, братці! — вигукнув він. — Ми летимо в далекі краї. За тиждень повернемось додому.

— До побачення!

— До побачення! До побачення! Щасливої дороги! — закричали малюки та малючки й замахали руками і капелюшками.

Знайко дістав з кишені ножик і перерізав мотузку, якою було прив'язано кошик до куща. Куля повільно знялася, зачепилася боком за гілку куща, але тут же одчепилася і швидко полетіла у височінь.

— Ура! — закричали коротульки. — Хай живе Знайко і його товариші! Ура-а!

Усі плескали в долоні, підкидали вгору капелюшки. Малючки на радощах обнімалися. Мушка й Кнопочка навіть поцілувались, а Маргаритка заплакала.

Куля тим часом піднімалась вище й вище. Її зносило вітром убік. Незабаром вона перетворилася на маленьку цяточку, і її ледве було видно в небесній блакиті. Скелко заліз на дах будинку й став дивитися на цяточку в свою трубу. Поруч, на самому краю даху, стояв поет Квітик. Склавши на грудях руки, він дивився на радісних малюків і, здавалось, про щось думав. Раптом Квітик розставив широко руки і закричав на весь голос:

— Вірш! Слухайте вірш!

Навколо одразу стихло. Всі задерли голови й дивилися на Квітика.

— Вірш! — зашепотіли малюки й малючки. — Зараз буде вірш.

Квітик ще почекав, щоб настала повна тиша. Потім простяг до неба руку, покашляв трохи, сказав ще раз:

— Вірш!

І почав читати щойно складений вірш.

Гігантська куля, повна пари,

Знялась недаром аж до хмари.

Наш коротулька, хоч не птиця,

Літати він однак годиться.

Ніяких перешкод нема

Тепер для нашого ума!

Ну й галас тут зчинився! Всі знову заплескали в долоні. Малюки стягли Квітика з даху, понесли на руках додому, а малючки зривали пелюстки з квіток і кидали їх Квітикові. У цей день Квітик прославився так, наче це він придумав повітряну кулю і полетів на ній у піднебесся. Його вірш усі вивчили напам'ять і виспівували на вулицях.

Довго ще в цей день то тут, то там можна було чути:

Ніяких перешкод нема

Тепер для нашого ума!

Розділ дев'ятий

НАД ХМАРАМИ

Наші хоробрі мандрівники навіть не відчули, як куля знялася в повітря, настільки плавно вона одділилася від землі. Тільки за хвилину вони виглянули з кошика й по бачили внизу натовп друзів, що махали їм на прощання руками й підкидали вгору капелюшки. Знизу долітали вигуки "ура".

— До побачення! — закричали їм у відповідь Знайко та його товариші.

Вони теж замахали капелюшками й руками. Забудько підняв руку, щоб і собі помахати шапкою, але виявилося, що її нема.

— Заждіть, братці! — закричав він. — Зупиніть кулю! Я шапку вдома забув!

— Вічно ти щось забуваєш! — пробурчав Бурчун.

— Тепер уже не можна зупинити кулю, — сказав Знайко. — Вона летітиме, доки в ній не охолоне повітря, і тільки тоді спуститься вниз.

— Що ж я, без шапки повинен летіти? — образився Забудько.

— А ти ж знайшов свою шапку під ліжком, — сказав Пончик.

— Знайти — знайшов, та мені в ній було жарко, ну я і поклав її на стіл, а в останню мить забув надіти.

— Ти завжди що-небудь в останню мить забуваєш, — сказав Бурчун.

— Дивіться, братці, — закричав раптом Незнайко. — Наш будиночок залишився внизу.

Всі засміялись, а Бурчун сказав:

— А ти, мабуть, думав, що й будиночок полетить з нами?

— Нічого я такого не думав, — образився Незнайко. — Просто я побачив, що наш будиночок стоїть, от і сказав. Раніше ми весь час у будиночку жили, а тепер на повітряній кулі летимо.

— От і летимо, — пробурчав Бурчун, — та куди ще залетимо?

— Ти, Бурчуне, все бурчиш, — одповів Незнайко. — Від тебе й на повітряній кулі нема спокою.

— Ну то йди, як тобі не подобається.

— Куди ж я тут піду?

— Ну, досить! — гримнув Знайко на них. — Що це за суперечки на повітряній кулі?

Повітряна куля піднялася ще вище, і все Квіткове місто було видно, як на долоні. Будинки здавалися зовсім крихітними, а малюків та малючок уже зовсім і помітити не можна було. Повітряну кулю односило вітром, і вже все місто бовваніло десь позаду.

Знайко дістав із кишені компас і визначив напрям, куди летіла повітряна куля.

Компас — це така маленька металева коробочка з магнітною стрілкою. Магнітна стрілка завжди показує на північ. Коли стежити за

стрілкою в компасі, то завжди можна знайти дорогу назад. Для цього Знайко й узяв із собою компас.

— Вітер несе нас просто на північ, — оголосив Знайко. — Отже, назад треба буде повертатися на південь.

Повітряна куля піднялася вже зовсім високо і летіла над полем. Місто зникло вдалині. Внизу вузенькою темною стрічкою петляв струмок, що його коротульки прозвали Огірковою річкою. Дерева, які іноді траплялися серед поля, здавалися маленькими пухнатими кущиками.

Раптом Пончик помітив унизу невеличку темну цятку. Вона швидко рухалася по землі, ніби бігла за повітряною кулею.

— Дивіться, братці, хтось біжить за нами, — закричав Пончик.

Усі стали дивитися на цятку.

— Дивіться, через річку перескочила! — закричав Забудько.

— Що ж це може бути? — запитав Поспішайко. — Дивіться, через дерева стрибає!

Повітряна куля полетіла над лісом. Цятка стрибала по вершечках дерев. Лікар Пілюлька почепив на ніс своє пенсне, проте не зміг роздивитися, що воно таке.

— Знаю! — закричав раптом Незнайко. — Перший зрозумів! Це наш Булька! Ми забули взяти Бульку, от він і біжить за нами.

— Що ти! — відповів Кулька. — Булька — тут. Ось він сидить у мене під лавою.

— Що ж воно таке? Може, ти відгадаєш, Знайку? — запитав Якосьбудько.

Знайко заховав компас і подивився вниз.

— Та це ж наша тінь, — засміявся він.

— Як наша тінь? — здивувався Незнайко.

— Дуже просто. Це тінь від повітряної кулі. Ми летимо в повітрі, а тінь по землі біжить.

Коротульки довго стежили за тінню, а вона меншала й меншала і, нарешті, зовсім зникла.

— А куди зникла тінь? — занепокоїлись коротульки.

— Ми надто високо піднялися, — пояснив Знайко. — Тепер уже не можна побачити й тіні.

— Неподобство! — пробурчав Бурчун. — Сидиш тут і навіть власної тіні не бачиш!

— Знову ти бурчиш, — сказав Незнайко. — Ніде від тебе спокою нема!

— Спокою! Спокою! — перекривив його Бурчун. — А який спокій на повітряній кулі? Коли хочеш спокою, то сиди собі вдома!

— От ти й сиди.

— А мені не треба спокою.

— Знову ви сперечаєтеся! — сказав Знайко. — Доведеться вас на землю зсадити.

Бурчун і Незнайко полякалися й припинили суперечку. В цей час повітряна куля опинилася в якомусь диму чи в тумані. Земля зникла внизу. Довкола була наче біла завіса.

— Що це? — закричали всі. — Звідки тут дим?

— Це не дим, — сказав Знайко. — Це хмара. Ми піднялися до хмар і летимо тепер у хмарі.

— Ну, це ти вигадуєш, — одповів Незнайко. — Хмара — вона рідка, як молочний кисіль, а це якийсь туман.

— Аз чого, ти гадаєш, зроблена хмара? — запитав Знайко. — Хмара й зроблена з туману. Це тільки здаля здається, що вона густа.

Але Незнайко цьому не повірив і сказав:

— Ви його не слухайте, братці. Це він усе вигадує, щоб показати, наче багато знає, а насправді він нічого не знає. Так я й повірив, що хмара — це туман. Хмара — це кисіль. Ніби я киселю не їв, чи що?

Скоро повітряна куля піднялася ще вище, вилетіла із хмар і полетіла над ними. Незнайко визирнув із кошика і побачив унизу хмари. Вони тяглися в різні боки і зовсім закривали землю.

— Батеньку! — перелякався Незнайко. — Небо внизу! Ми летимо догори ногами!

— Чому догори ногами? — здивувалися всі.

— А ось подивіться, у нас під ногами небо, значить, ми догори ногами.

— Це ми над хмарами летимо, — пояснив Знайко. — Ми піднеслись понад хмари, через те хмари тепер не над нами, а під нами.

Але Незнайко і цьому не повірив. Він сидів на своєму місці і міцно тримав на голові капелюшка. Він гадав, що капелюшок може впасти, оскільки він сидить догори ногами.

Вітер швидко гнав повітряну кулю понад хмарами, але скоро всі помітили, що повітряна куля почала спускатися.

— Чому ми вниз полетіли? — захвилювалися всі.

— Повітря почало холонути в кулі, — пояснив Знайко.

— Значить, ми тепер сядемо на землю? — запитав Поспішайко.

— А для чого ми взяли мішки з піском? — сказав Знайко. — Треба викинути з кошика пісок, і ми знову полетимо вгору.

Якосьбудько швидко вхопив мішок з піском і жбурнув униз.

— Що ти робиш? — закричав Знайко. — Хіба можна цілий мішок кидати? Адже він може когось по голові вдарити.

— Якось не вдарить, — відповів Якосьбудько.

— "Якось, не вдарить!.." — перекривив його Знайко. — Мішок треба розв'язати і висипати пісок.

— Зараз я висиплю, — сказав Либонько.

Він розв'язав другий мішок і висипав пісок просто в кошик.

— Один розумніший за другого, — похитав головою Знайко. — Ну що з того, коли пісок у кошику залишився? Від цього повітряна куля не полегшає.

— А я, либонь, висиплю пісок, — одповів Либонько й почав висипати пісок із кошика жменею.

— Обережніше! — закричав Забудько. — Ти мені очі запорошиш.

— Либонь, не запорошу, — сказав Либонько і тут же запорошив йому піском очі.

Всі стали лаяти Либонька, а Якосьбудько узяв ножик та й прорізав у дні кошика велику дірку, щоб через неї висипався пісок. Знайко побачив і закричав:

— Стій! Що ти робиш? Через тебе кошик розвалиться, і ми всі випадемо з нього.

— Якось не розвалиться, — відповів Якосьбудько.

— У вас обох тільки й мови, що "либонь" та "якось"! — сказав Знайко й відібрав у Якосьбудька ножик.

Пісок крізь діру висипався з кошика, кошик полегшав, і повітряна куля знову пішла вгору. Малюки з задоволенням виглядали із кошика. Всі зраділи, що куля знову полетіла вгору. Тільки Бурчун, що завжди був чимось незадоволений, бурчав:

— Що це таке? То вгору, то вниз! Хіба так повітряні кулі літають?

Не знаючи, що ще сказати, він подивився на Пончика, який мовчки гриз цукор, і сказав:

— А ти що тут іще гризеш?

— У мене цукор у кишені, от я його дістаю й гризу!

— Знайшов час гризти цукор! От спустимося вниз, тоді й гризи!

— А навіщо мені зайвий тягар везти? — сказав Пончик. — Я з'їм цукор, повітряній кулі полегшає, і вона понесеться ще вище.

— Ну, гризи, гризи! Подивимося, до чого ти ще догризешся, — відповів Бурчун.

Розділ десятий

АВАРІЯ

Дехто гадає, що чим вище підніматись у повітря, тим тепліше буде, але це не так. Чим вище, тим холодніше. Чому це? А тому що сонце мало нагріває повітря своїм промінням, бо повітря дуже прозоре. Внизу повітря завжди тепліше. Сонце нагріває своїм промінням землю, повітря нагрівається від землі, точнісінько так, як від гарячої грубки. Нагріте повітря легше за холодне й тому піднімається вгору. Чим вище воно підніметься, тим більше охолоне. А тому на великій височині завжди холодно.

Це на собі відчули Знайко та його товариші, коли піднялися на своїй повітряній кулі на велику височінь. Їм зробилося так холодно, що почервоніли і носи, і щоки. Всі тупали ногами й ляскали руками, щоб хоч трохи зігрітись. Дужче за всіх мерз Забудько, який забув удома шапку. Від страшного холоду у нього під носом виросла велика бурулька. Він тремтів, як осиковий листок, і весь час цокотів зубами.

— Перестань зубами клацати, — бурчав Бурчун. — Тут і так холодно, а він ще зубами клацає!

— Я ж не винуватий, що холодію, — сказав Забудько.

Бурчун устав з місця і сказав:

— Страх не люблю, коли хтось над вухом зубами клацає. Мене самого від цього дрож проймає.

Він сів біля Тюбика, але Тюбик теж вибивав дріб зубами. Бурчун підозріло подивився на нього:

— Ти що? Мабуть, на зло мені зубами клацаєш?

— І зовсім не на зло, а тому, що холодно.

Бурчун встав і пересів на інше місце. Так він кілька разів пересідав з місця на місце і тільки іншим заважав.

Від холоду повітряна куля вкрилася інеєм і виблискувала над головами коротульок, наче була зроблена з щирого срібла. Поступово повітря знову охололо в оболонці, і куля почала спускатися вниз. За кілька хвилин вона вже падала із величезною швидкістю. Запас мішків з піском скінчився, і тепер уже нічим не можна було стримати падіння.

— Ав-ав-аварія! — закричав Сиропчик.

— Гинемо! — заволав Незнайко й сховався під лавку.

— Вилазь! — закричав на нього Знайко.

— Чого? — обізвався з-під лавки Незнайко.

— З парашутами будемо стрибати!

— Мені й тут добре, — відповів Незнайко.

Не довго думаючи, Знайко схопив його за комір і виволік з-під лавки.

— Не маєш права! — кричав Незнайко. — Я буду скаржитись!

— Не галасуй! — спокійно відповів Знайко. — Без паніки. Ось дивись, як я стрибатиму з парашутом, і стрибай за мною.

Незнайко трохи заспокоївся. Знайко підійшов до борту кошика.

— Увага, братці! — закричав він. — Стрибайте по черзі всі за мною. Хто не вистрибне, того куля занесе в піднебесся. Ну, приготуйте парашути. Пішли!

Знайко стрибнув першим. За ним стрибнув Поспішайко, і тут трапилась несподівана обставина. Замість того, щоб спочатку стрибнути, а потім уже розкрити парашут, Поспішайко, поспішаючи, спершу розкрив парашут, а потім стрибнув. З цього поспіху парашут зачепився за край кошика. Поспішайко заплутався однією ногою за шнур і повис униз головою. Він дриґав ногами й звивався усім тілом, немов черв'як, якого чіпляють на рибальський гачок. Хоч як старався Поспішайко, парашут не відчіплювався.

— Братці! — закричав лікар Пілюлька. — Якщо парашут відчепиться, Поспішайко вдариться головою об землю.

Малюки вхопилися за парашут і втягли Поспішайка назад у кошик.

Незнайко побачив, що куля знову полетіла вгору, й закричав:

— Стійте, братці, нікому більше стрибати не треба. Ми знову полетіли вгору.

— Чому ж ми знову летимо вгору? — здивувався Якосьбудько.

— Ех, ти! — відповів Бурчун. — Знайко ж стрибнув, от кулі й легше стало.

— Що ж Знайко робитиме без нас? — запитав здивовано й Пончик.

— Ну що, — розвів руками Якосьбудько. — Піде собі потихеньку додому.

— А ми що будемо робити без Знайка?

— Подумаєш! — відповів Незнайко. — Наче без Знайка ми не дамо собі ради!

— Треба ж когось слухатися, — сказав Пончик.

— Ну, будете мене слухатися, — заявив Незнайко. — Тепер я буду за головного.

— Ти? — здивувався Бурчун. — Не з твоєю головою за головного бути.

— Ах, так! Не з моєю головою? — закричав Незнайко. — Ну, будь ласка, стрибай униз і шукай свого Знайка, якщо тобі моя голова не подобається.

Бурчун зиркнув униз і сказав:

— Де ж я тепер його знайду? Ми далеко залетіли. Треба було одразу всім стрибати.

— Ні, стрибай, стрибай!

Незнайко й Бурчун почали сперечатись і сперечались аж до самого вечора. Знайка не було, і ніхто їх тепер не міг зупинити. Сонце вже схилилося до заходу. Вітер міцнішав. Куля ще більше охолола й знову почала спускатися вниз, а Бурчун і Незнайко все сперечалися.

— Досить тобі сперечатись, — сказав Сиропчик Незнайкові. — Якщо вже хочеш бути за головного, то придумай що-небудь. Поглянь, ми знову вниз полетіли.

— Тепер буду думати, — відповів Незнайко.

Він сів на лавочку, приставив до лоба палець і почин думати. А куля тим часом усе швидше й швидше спускалася вниз.

— Що ж тут придумаєш? — сказав Гвинтик. — Коли б у нас були мішки з піском, можна було б скинути мішок.

— Правильно! — вигукнув Незнайко. — А тому що мішків у нас більше нема, доведеться скинути одного з вас. Скинемо кого-небудь з парашутом, кулі стане легше, і вона знову полетить угору.

— Кого ж скинути?

— Ну, кого? — сказав Незнайко, роздумуючи. — Треба скинути того, хто найбільший бурчун.

— А я не згодний, — відповів Бурчун. — Немає такого правила, щоб найбільших бурчунів скидати. Треба скинути того, хто найважчий.

— Ну, гаразд, — погодився Незнайко. — Скинемо Пончика. Він у нас найтовщий.

— Правильно! — зрадів Сиропчик.

— Що? — закричав Пончик. — Хто найтовщий? Я найтовщий? Сиропчик товщий за мене!

— Поглянь на нього! — закричав Сиропчик, тикаючи пальцем у Пончика. — Я товщий за нього! Ха-ха! Ану, давай поміряємось!

— Ну, давай, давай! — як півень, наскакував на нього Пончик.

Усі обступили Пончика й Сиропчика. Незнайко дістав з кишені мотузочок і обв'язав ним талію Пончика. Потім таким же чином зміряв Сиропчика, й виявилося, що Сиропчик майже в півтора раза товщий за Пончика.

— Це неправильно! — закричав Сиропчик. — Пончик змахлював. Він живота втяг. Я бачив!

— Нічого я не втягував! — виправдовувався Пончик.

— Ні, втяг. Я бачив. Давай переміряємось! — кричав Сиропчик.

Незнайко знову почав міряти Пончика, а Сиропчик вертівся навколо й кричав:

— Е! Е! Ти куди? Надуйся!

— Навіщо ж мені надуватись? — відповідав Пончик. — Якщо я надмуся, то звичайно буду товщий за тебе.

— Ну, гаразд, не надувайся, але й втягати живіт не маєш права. Братці, дивіться, що він робить! Де ж справедливість? Ніякої справедливості нема! Це просто обман!

Незнайко ще раз зміряв Пончика, потім з такою ж ретельністю зміряв Сиропчика, й на цей раз виявилося, що вони обоє однакової товщини.

— Доведеться двох скидати, — розвів Незнайко руками.

— Навіщо ж двох, коли й одного досить, — сказав Сиропчик.

Мисливець Кулька виглянув з кошика й побачив, що земля наближається з загрозливою швидкістю.

— Слухай, Незнайку, — сказав він. — Вирішуй швидше, а то ми об землю бухнемось.

— Давай полічимось, кому з парашутом стрибати, — сказав Якосьбудько.

— Правильно! — зрадів Пончик. — Тільки всім треба лічитись — і товстеньким і тоненьким, щоб нікому не обидно було.

— Гаразд, нумо лічитися, — згодився Незнайко.

Всі стали в коло, і Незнайко взявся лічити, тикаючи в кожного пальцем:

Ене бене рес!

Квінтер фінтср жес!

Ене бене ряба,

Квінтер фінтср жаба.

Потім сказав:

— Ні, мені ця лічба не подобається. Не люблю я її. І почав іншу:

Ікете пікете цокато ме!

Абель фабель домане.

Іки піки граматики...

В цей час кошик з силою вдарився об землю і перекинувся. Якосьбудько вхопився руками за Либонька, а Либонько за Якосьбудька, й вони вкупі випали з кошика. За ними, як горох, посипались усі інші коротульки. Тільки Незнайко втримався за борт кошика та Булька, який вчепився за його штани зубами. Вдарившись об землю, куля, як м'ячик, підскочила вгору, описала в повітрі велетенську дугу й знову опустилася вниз. Кошик знову вдарило об землю і поволокло. Куля налетіла на щось тверде й луснула з оглушливим тріском.

Бульку перекинуло в повітрі, і він з одчайдушним вереском побіг убік. Незнайко випав з кошика на землю, лежав і не рухався.

Повітряна подорож закінчилася.

Розділ одинадцятий

НА НОВОМУ МІСЦІ

Незнайко прийшов до пам'яті у зовсім незнайомому місці. Він лежав на ліжку, пірнувши в перину. Ця перина була така м'яка, наче її наповнили пушком з кульбаби. Незнайка розбудили якісь голоси. Розплющивши очі, він почав роздивлятися і побачив, що лежить у чужій кімнаті. По кутках стояли маленькі крісельця. На стінах висіли килими й картинки із зображенням різних квітів. Біля вікна стояв круглий столик на одній ніжці. На ньому височіла гірка кольорових ниток для вишивання і лежала подушечка, вся втикана голками й шпильками, наче розлючений

їжачок. Недалечко стояв письмовий стіл з приладдям для письма. Поряд стояла книжкова шафа. На стіні біля дверей висіло велике дзеркало. Перед дзеркалом стояли дві малючки й розмовляли. Одна була в синьому платті з блискучої шовкової матерії і таким же шовковим пояском, зав'язаним ззаду бантом. У неї були сині очі й темне волосся, заплетене в довгу косу. Друга була в строкатому платті з рожевими й фіолетовими квіточками. Її світле, майже біляве волосся хвилями спадало на плечі. Вона одягала перед дзеркалом капелюшок і весь час скрекотіла, як сорока:

— Такий противний капелюшок! Хоч як я одягаю, все погано. Мені хотілося зробити широкополий капелюшок, але матерії не вистачило, й довелося зробити вузькополий, а коли поля вузькі, то обличчя здається круглим, а це не так уже й гарно.

— Годі тобі перед дзеркалом вертітись. Не терплю, коли перед дзеркалом вертяться, — сказала синьоока малючка.

— А для чого, по-твоєму, дзеркала придумали? — відповідала білявка.

Одягнувши капелюшок на саму маківку, вона відкинула голову назад і, примруживши очі, стала дивитися в дзеркало.

Незнайкові зробилося смішно. Він хрокнув, не втримавшись від сміху. Білявка одскочила від дзеркала й підозріло подивилась на Незнайка. Але Незнайко заплющив очі й удав, що спить. Він чув, як обидві малючки, намагаючись не стукотіти каблучками, підійшли до ліжка й зупинились.

— Мені здалося, наче він щось сказав, — почув Незнайко шепіт. — Мабуть, так, причулося. Коли ж він прийде до пам'яті? З учорашнього вечора лежить непритомний.

Другий голос відповів:

— Медуниця не дозволила його будити й звеліла покликати її, коли він сам прокинеться.

"Що за Медуниця?" — подумав Незнайко, але прикинувся, що не чув їхньої розмови.

— Який хоробрий малюк! — знову почувся шепіт. — Подумати тільки, полетів на повітряній кулі!

Незнайко почув, що його назвали хоробрим, і в нього рот сам розтягся ледь не до ушей. Однак він вчасно стримав посмішку.

— Я прийду пізніше, коли він прокинеться, — знову сказав голос. — Мені дуже хочеться розпитати його про повітряну кулю. А що як у нього струс мозку!

"Дзуськи! — подумав Незнайко. — Нема в мене ніякого струсу мозку".

Білявка попрощалася й пішла. В кімнаті стало тихо. Незнайко довго лежав з заплющеними очима, пильно прислухаючись до всього. Нарешті він розплющив одне око й побачив синьооку малючку, що схилилася над ним. Малючка привітно всміхнулася, потім нахмурилась і, погрозивши йому пальчиком, сказала:

— Це ви завжди так прокидаєтеся? Спочатку одне око розплющите, потім друге.

Незнайко кивнув головою і розплющив друге око.

— Виходить, ви зовсім не спите?

— Ні, я щойно прокинувся.

Незнайко хотів ще щось сказати, але малючка приклала до його губів пальчик і сказала:

— Мовчіть, мовчіть. Вам не можна розмовляти. Ви дуже хворі.

— Зовсім ні!

— Звідки ви знаєте? Ви хіба лікар?

— Ні.

— От бачите! А таке кажете. Ви повинні лежати спокійно, доки я не покличу лікаря. Як ваше ім'я?

— Незнайко. А ваше?

— Мене звуть Синьоочкою.

— Хороше ім'я, — похвалив Незнайко.

— Дуже рада, що вам воно подобається. Ви, як я бачу, вихований малюк.

Обличчя Незнайка розпливлося в усмішці. Він був дуже радий, що його похвалили, тому що його майже ніколи не хвалили, а більше лаяли. Малюків поблизу не було, і Незнайко не боявся, що його дражнитимуть за те, що він водиться з малючкою. Тому він розмовляв з Синьоочкою цілком вільно й чемно.

— А як звуть оту другу? — запитав він.

— Яку другу?

— Ту, що ви з нею розмовляли. Оту красиву, з білим волоссям.

— О! — вигукнула Синьоочка. — То ви вже, мабуть, давно не спите?

— Ні, я тільки на хвилинку розплющив очі, а потім знову заснув.

— Неправда, неправда! — похитала головою Синьоочка й насупила брови. — Отже, ви вважаєте, що я не зовсім гарна?

— Ні, що ви! — злякався Незнайко. — Ви теж гарна!

— Котра ж з нас красивіша: я чи вона?

— Ви… й вона. Ви обидві дуже гарні.

— Ви жалюгідний брехунець, але я вам прощаю, — відповіла Синьоочка. — Вашу красуню звуть Сніжинкою. Ви її ще побачите. А тепер досить. Вам не можна багато розмовляти. Лежіть смирно і не подумайте вставати з ліжка. Зараз я покличу Медуницю.

— А хто це Медуниця?

— Медуниця — наш лікар. Вона буде лікувати вас.

Синьоочка вийшла. Незнайко схопився з ліжка й почав шукати свою одежу. Йому хотілось якнайшвидше втекти, бо він знав, що лікарі люблять пригощати своїх хворих касторкою і мазати їх йодом, від якого страшенно пече тіло. Одежі ніде не було видно, але його увагу привернула лялька, що сиділа на маленькому ослінчику, притулившись спиною до стіни.

Незнайкові закортіло розламати ляльку й подивитись, що там у неї всередині — вата чи тирса. Він забув про одежу й кинувся шукати ножа,

але в цей час побачив себе в дзеркалі. Кинувши ляльку на підлогу, вій почав корчити перед дзеркалом різні гримаси, вдивляючись у своє обличчя. Надивившись як слід, він сказав:

— Я теж гарний, і обличчя в мене не дуже кругле.

Тут за дверима почулися кроки. Незнайко шмигнув у ліжко й накрився ковдрою. До кімнати ввійшла Синьоочка й ще одна малючка в білому халаті й білій хустинці, з невеличкою коричневою валізкою в руках. У неї були пухленькі, рум'яні щічки. Сірі очка строго дивилися через круглі рогові окуляри. Незнайко зрозумів, що це і є та Медуниця, про яку йому говорила Синьоочка.

Медуниця присунула до ліжка Незнайка стілець, поставила на нього свою валізку й, похитавши головою, сказала:

— Ой, ці мені малюки! Завжди вони щось вигадають! Ну, скажіть, будь ласка, чого ото вам заманулось летіти на цій повітряній кулі? Мовчіть, мовчіть! Знаю, що ви скажете: я більше не буду. Всі малюки кажуть це, а потім знову витворяють різні штуки.

Медуниця відкрила валізку, і в кімнаті одразу запахло не то йодом, не то іншими якимись ліками. Незнайко боязко зіщулився. Медуниця повернулась до нього й сказала:

— Встаньте, хворий.

Незнайко почав вилазити з-під ковдри.

— Не треба вставати, хворий, — строго сказала Медуниця. — Я ж наказала вам сісти.

Незнайко знизав плечима й сів у ліжку.

— Не знизуйте плечима, хворий, — зауважила Медуниця. — Покажіть язика.

— Навіщо?

— Покажіть, покажіть. Так треба.

Незнайко висолопив язика.

— Скажіть "а".

— А-а-а, — акнув Незнайко.

Медуниця дістала з валізки дерев'яну трубочку й приставила до грудей Незнайка.

— Дихайте глибше, хворий.

Незнайко засопів, як паровик.

— Тепер не дихайте.

— Ги-ги-гп! — затрясся од реготу Незнайко.

— Чого це вам смішно, хворий? Здається, я нічого смішного не сказала!

— Як же я можу зовсім не дихати? — спитав Незнайко, продовжуючи хихикати.

— Зовсім не дихати ви, звичайно, не можете, але на хвилинку затримати дихання можна.

— Можна, — погодився Незнайко й перестав дихати.

Закінчивши огляд, Медуниця сіла за стіл і виписала рецепт.

— У вашого хворого на плечі синяк, — сказала вона Синьоочці. — Підіть в аптеку, там вам дадуть медовий пластир. Відріжте клаптик пластиря і прикладіть до плеча хворого. І не дозволяйте йому вставати з ліжка. Якщо він встане, то переб'є у вас тут весь посуд і розіб'є кому-небудь лоба. З малюками треба поводитись якнайсуворіше.

Медуниця сховала у валізку свою трубку і, ще раз глянувши строго на Незнайка, пішла.

Синьоочка взяла із стола рецепт і сказала:

— Чули? Вам треба лежати.

У відповідь на це Незнайко скривився, наче розкусив кислицю.

— Нічого гримаси корчити. І не намагайтеся шукати своєї одежі. Вона у мене добре схована, — сказала Синьоочка й вийшла з кімнати з рецептом у руках.

Розділ дванадцятий

НОВІ ЗНАЙОМІ

Коли Синьоочка вийшла, Незнайко полежав трохи, потім згадав, що йому хотілось подивитися, з чого зроблено ляльку, і вже зібрався встати, але тут за дверима знову пролунали кроки й почувся чийсь шепіт.

— Де він?

— Там.

— Що він робить?

— На ліжку лежить.

— Мертвий?

— Ні, здається, живий.

— Дай поглянути.

— Підожди.

Незнайко зиркнув на двері й помітив, що хтось підглядає в шпарину замка.

— Ну, пусти, жаднюго! Мені теж кортить подивитись, — почувся знову шепіт.

— От і не пущу, коли жаднюгою обзиваєш.

За дверима зчинилася метушня.

— Ти не штовхайся? Не штовхайся! — почулося сердите шипіння. — От штовхни ще раз, я тобі все волосся вирву!

— А я тобі коси вискубу та ще й ногою піддам.

Незнайкові захотілось подивитися, хто там свариться. Вій зіскочив з ліжка й швидко розчинив двері. Двері об щось глухо стукнулись, і Незнайко побачив перед собою двох малючок. Вони одскочили вбік, схопившись за лоби руками, й з острахом дивилися на Незнайка. В однієї

малючки на фартушку був вишитий зелений зайчик, а в другої червоненька білочка. Обидві вони, як по команді, закліпали очима, заплакали і, повернувшись, подибали по вузеньких дерев'яних східцях, що були праворуч від дверей.

— А-а-а! — голосно ревіла малючка з коротенькими кісками, що стирчали на потилиці в різні боки.

— У-у-у! — вторила їй друга, з великим голубим бантом на самій маківці.

Незнайко почухав потилицю і буркнув собі під ніс:

— От історія! Здається, сильно я їх дверима тріснув.

Боячись, щоб не накоїти ще чогось у чужому домі, Незнайко заліз у ліжко й вирішив подрімати, але в коридорі знову почулися кроки. Двері відчинились, і в кімнату заглянула нова малючка. В неї було волосся кучериками, веселі задерикуваті очка й лукаве личко з гостреньким носиком.

— Малюк! — крикнула вона. — Забіяка!

Незнайко аж підскочив на ліжку від несподіванки. Двері вмить зачинилися, почулось, як хтось швидко віддаляється. Незнайко знизав плечима і пробурчав з презирством:

— Чванулька!

Він опустив голову на подушку й навіть почав дрімати, але тут двері знову розчинились, і в кімнату що раз заглянула малючка в кучериках.

— Забіяка! — закричала вона. — Ха-ха-ха!

Двері в одну мить зачинилися. Незнайко зіскочив з ліжка й метнувся у коридор, але там нікого вже не було.

— Гаразд! — пробурчав Незнайко з погрозою.

Він узяв з письмового стола дерев'яну лінійку й сховався за дверима. Чекати довелося недовго. В коридорі знову почулись кроки. Незнайко підняв лінійку. Двері розчинилися. У кімнату ввійшла Синьоочка, і Незнайко згарячу луснув її лінійкою по лобі.

— Ой!

Синьоочка вхопилася рукою за лоба.

— Ви чого б'єтесь лінійкою? — закричала вона. — Тепер у мене на лобі синець вискочить!

— Може, ще й не вискочить, — зніяковів Незнайко, крутячи лінійку в руках.

— Ні, вискочить! Вискочить! Ви знаєте, яка я тендітна? Ви до мене корком доторкніться, і вже буде синець.

— Можна прикласти клаптик пластиру, — придумав Незнайко. — Ви ж принесли з аптеки пластир.

— Я для вас принесла.

— Вистачить для всіх, — відповів Незнайко.

Він узяв пластир і розрізав ножицями на чотири частинки.

— Приклеюйте швидше, — хвилювалася Синьоочка. — Отут, отут.

Вона підставила лоба й показувала пальцем, де клеїти пластир. Незнайко приклеїв, але, побачивши, що пластир приклеївся косо, заходився відривати його.

— Обережніше, обережніше! — кричала Синьоочка. — Ви мені всього лоба вимажете цим бридким пластирем.

— Тепер добре, — сказав Незнайко, закінчивши роботу.

Синьоочка підбігла до дзеркала:

— Оце так добре! А що як мене хто-небудь побачить з цим пластирем на лобі. Ану покажіть ваше плече. Де ваш синяк?

Синьоочка приклеїла пластир до плеча Незнайка.

— Я зовсім не хотів вас ударити, — признався Незнайко.

— А кого?

Незнайко хотів сказати, що його дражнила незнайома малючка, але передумав: ще ябедою назовуть.

— Нікого, — відповів він. — Я просто хотів спробувати, чи можна цією лінійкою кого-небудь стукнути.

— У вас, малюків, тільки й на думці, щоб когось стукнути, а коли вас стукають, вам це не дуже подобається. Ви чому посміхаєтесь? Вам смішно, що в мене пластир на лобі?

Вона знову підійшла до дзеркала:

— Справді, це дуже смішно, коли на лобі такий чотирикутник!

— А ви його кружечком виріжте, — порадив Незнайко.

Синьоочка відклеїла пластир, обрізала ножицями кружечок і знову приклеїла на лоб.

— Вам здається, що так краще? — повернулась вона до Незнайка.

— Звичайно, — підтвердив Незнайко. — По-моєму, вам навіть личить.

Примруживши очі, Синьоочка стала дивитись у дзеркало.

— А тепер віддайте мої штани й сорочку, — попросив Незнайко.

— Підіть умийтеся, а потім одержите одяг.

Синьоочка привела Незнайка на кухню. Там висів на стіні умивальник. Поряд на цвяшку висів рушник, а на поличці лежало мило й зубний порошок.

— Ось вам щітка, ось зубний порошок. Будете чистити зуби, — сказала Синьоочка, простягуючи Незнайкові зубну щітку.

— Терпіти не можу зубного порошку;— пробурчав Незнайко.

— Це чому ж?

— Не смачний!

— Так вам же не їсти його.

— Однаково. Він за язик щипає.

— Пощипає та й перестане.

Незнайко нехотя почав чистити зуби. Провівши разів два по зубах щіткою, він скорчив одчайдушну гримасу й став плюватися. Потім сполоснув рота водою і намилив милом руки. Вимивши руки, він поклав мило на поличку й почав мити обличчя.

— Обличчя теж треба з милом, — сказала Синьоочка.

— Та ну його! — відповів Незнайко. — Мило завжди в очі лізе.

— Ні, ви, будь ласка, з милом, — строго сказала Синьоочка. — А то не віддам одягу.

Нічого не вдієш, Незнайко намилив милом лице і швиденько сполоснув його водою.

— Бр-р-р! — здригався він. — Ой, холоднюща вода.

Абияк змивши мило, Незнайко, не розплющуючи очей, став мацати руками по стіні.

Синьоочка дивилася на нього, ледве стримуючись від сміху.

— Що ви шукаєте?

— Р-рушник, — відповів Незнайко.

— Навіщо ж шукати з заплющеними очима? Розплющте очі.

— Як же їх розплющиш, коли п-п-рокляте мило й без того лізе!

— А ви б змили його гарненько.

Синьоочка зняла із стіни рушник і подала Незнайкові.

Незнайко тернув рушником по обличчю і тільки після цього наважився розплющити очі.

— Ну, ось тепер ви й чистіший і навіть кращий, — сказала Синьоочка і, побачивши на рушнику сліди бруду, закричала — Але іншим разом вам доведеться умиватись краще. Це тільки на перший раз я вам прощаю.

Синьоочка принесла Незнайкову одежу й сказала:

— Одягайтеся й приходьте пити чай. Ви, напевне, вже їсти хочете?

— Просто жах, як зголоднів, — признався Незнайко. — Здається, з'їв би цілого слона!

— Ах, бідолашний. Ну, приходьте швидше, ми на вас чекаємо.

Розділ тринадцятий

РОЗМОВА ЗА СТОЛОМ

Незнайко швиденько одягнувся і пішов по скрипучих дерев'яних східцях у горішню кімнату. Горішня кімната була трохи менша від нижньої, але значно затишніша. Двоє напівкруглих вікон з красивими занавісками виходили на вулицю. Між вікнами були двері, що вели на балкон. Серед кімнати стояв стіл, весь заставлений мисочками, вазочками й тарілочками з різним варенням, пиріжками, печивами, рогаликами, маківниками, пундиками й іншими ласощами. Видно було, що малючки вирішили пригостити Незнайка на славу. В Незнайка аж очі розбіглися, коли він побачив на столі стільки всякої всячини.

Малючка з бантиком і малючка з кісками вже наливали чай. Малючка з кучериками доставала з буфета яблучну пастилу.

Синьоочка познайомила Незнайка із своїми подругами. Малючку з кісками звали Білочкою, малючку з бантиком — Заїнькою, а малючку з кучериками — Дзиґою. Незнайкові хотілося швидше сісти до столу, але в цей час розчинились двері і в кімнату ввійшло ще чотири малючки. Синьоочка познайомила і з ними Незнайка:

— Це наші сусідки: Галочка, Ялиночка, Маргаритка, Кубушка.

Малючки обступили Незнайка з усіх боків.

— Ви до нас на повітряній кулі прилетіли? — спитала чорнява Галочка.

— Еге ж, я на повітряній кулі, — поважно відповів Незнайко, поглядаючи на стіл.

— Мабуть, душе страшно на повітряній кулі літати? — сказала товстенька Кубушка.

— Жах, як страшно! Тобто ні, анітрошечки! — схаменувся Незнайко.

— Який ви хоробрий! Я нізащо не полетіла б на повітряній кулі, — сказала Ялиночка.

— А звідкіль ви прилетіли? — спитала Маргаритка.

— Із Квіткового міста.

— А де це місто?

— Там, — непевно махнув Незнайко рукою. — На Огірковій річці.

— Ні разу не чула про таку річку, — сказала Галочка. — Мабуть, дуже далеко.

— Дуже далеко, — підтвердив Незнайко.

— Ну, сідайте до столу, а то чай прохолоне, — запросила гостей Синьоочка.

Незнайка не треба було довго прохати. Він миттю всівся за столом і став напихати рот пиріжками, пундиками, пастилою і варенням. Малючки майже зовсім нічого не їли, бо їм дуже хотілось розпитати Незнайка про повітряну кулю. Зрештою Дзига не втрималась і спитала:

— Скажіть, будь ласка, хто це придумав на повітряній кулі літати?

— Це я, — відповів Незнайко, щосили працюючи щелепами, щоб швидше пережувати шматок пирога.

— Ах, що ви кажете? Невже ви? — почулися з усіх боків вигуки.

— Слово честі, я! От не зійти мені з цього місця! — поклявся Незнайко і ледь не вдавився пирогом.

— Ой, як цікаво! Розкажіть, будь ласка, про це, — попросила Кубушка.

— Ну, що тут розказувати, — розвів руками Незнайко. — Мене давно просили наші малюки що-небудь придумати. "Придумай що-небудь, братець, та придумай". Я кажу: "Мені, братці, вже набридло придумувати. Самі придумайте". Вони кажуть: "Де там! Ми ж дурненькі, а ти розумний. Що тобі, важко? Придумай!" — "Ну, гаразд, — кажу. — Що з вами робити? Придумаю". І почав думати.

Незнайко з замріяним виглядом жував пиріг. Малючки з нетерпінням поглядали на нього. Нарешті Білочка наважилась порушити довгу мовчанку і, побачивши, що Незнайко знову береться за пиріг, сказала:

— Ви зупинились на тому, що почали думати.

— Так! — вигукнув, наче спросоння, Незнайко й стукнув пирогом по столу. — Думав я три дні й три ночі і, повірите, таки придумав! "Ось, — кажу, — братці, буде вам повітряна куля!" І зробив кулю. Про мене поет Квітик… є у нас такий поет… навіть вірш склав: "Наш Незнайко кулю придумав…" Чи ні: "Придумав кулю наш Незнайко…" Чи ні: "Нашу кулю придумав Незнайко…" Ні, забув! Про мене, знаєте, багато віршів складають, не запам'ятаєш усіх.

Незнайко знову взявся за пироги.

— Як же ви зробили кулю? — спитала Синьоочка.

— О, це була нелегка робота! Всі наші малюки працювали дні і ночі. Хто гумою маже, хто накачує, а я тільки ходжу й посвистую, тобто не посвистую, а кожному вказую, що треба робити. Без мене ніхто нічого не тямить. Кожному поясни, кожному покажи. Діло дуже відповідальне, тому що куля кожну мить може луснути. Є в мене два помічники — Гвинтик і Шпунтик — майстри на всі руки. Що хочеш, зроблять, а голова в них туго мізкує. Їм усе треба роз'яснити та показати. От я і роз'яснив їм, як зробити котел. І пішла робота: котел кипить, вода буль-буль, пара свистить — жах, що робиться.

Малючки, затамувавши подих, слухали Незнайка.

— А далі? Що ж далі? — заговорили всі, як тільки Незнайко замовк.

— Нарешті настав день відльоту, — розповідав Незнайко далі. — Коротульок зібралося — тисячі! Одні кажуть, що куля полетить, інші —

що не полетить. Зчинилася бійка. Ті, які кажуть, що куля полетить, лупцюють тих, котрі кажуть, що не полетить, а ті, котрі кажуть, що не полетить, лупцюють тих, що полетить... Ні, не так. Здається, навпаки: ті, котрі — полетить, тих, що — не полетить... Чи ні, навпаки. Словом, не розбереш, хто кого б'є. Один одного б'є.

— Ну, добре, — сказала Синьоочка. — Ви не про бійку, а про повітряну кулю розказуйте.

— Гаразд, — погодився Незнайко. — Вони собі побились, а ми влізли в кошик, я виголосив промову, мовляв, летимо, братці, прощайте! І полетіли вгору. Полетіли вгору, дивимось, а земля внизу, ну, така завбільшки, як цей пиріг.

— Не може бути! — ахнули малючки.

— От не встати мені з цього місця, якщо брешу! — поклявся Незнайко.

— Та не перебивайте його! — розсердилася Синьоочка. — Не заважайте. Не стане ж він брехати!

— Правда, не заважайте мені брехати, чи то пак, тьху! Не заважайте розказувати правду, — спохватився Незнайко.

— Розказуйте, розказуйте! — закричали всі хором.

— Так ось, — розповідав Незнайко. — Летимо, значить, вище. Раптом — бум-м! Не летимо вище. Дивимось — на хмару наскочили. Що робити? Взяли сокиру, прорубали в хмарі дірку. Знову вгору полетіли. Дивимось — догори ногами летимо: небо внизу, а земля вгорі.

— Чому ж це? — здивувались малючки.

— Закон природи, — пояснив Незнайко. — Вище од хмар завжди догори ногами літають. Прилетіли на самісінький верх, а там мороз тисяча градусів і одна десята! Всі померзли. Куля прохолола й почала падати. А я був хитрий і заздалегідь наказав покласти в кошик мішки з піском. Почали ми мішки з піском скидати. Скидали, скидали, не стало більше мішків. Що робити? А в нас був малюк, на ім'я Знайко. Боягуз страшенний! Він побачив, що куля падає, і давай плакати, а потім як шугоне вниз з парашутом і пішов додому. Куля полегшала й знову полетіла вгору. Потім знову як полетить донизу та як трахнеться об землю, як підскочить і знову як бахнеться. Я випав з кошика, трррах головою об землю!

Захопившись, Незнайко стукнув кулаком по столу і влучив по пирогу. З пирога так і бризнула в усі боки начинка. Малючки здригнулися з переляку й ледь не попадали з стільців.

— Що ж далі? — спитали вони, трохи отямившись.

— А далі не пам'ятаю.

Запала мовчанка. Малючки з подивом і навіть з деякою повагою дивилися на Незнайка. В їхніх очах він був справжнім героєм.

Нарешті Синьоочка сказала:

— Ви нас страшенно налякали своєю повітряною кулею. Ми вчора ввечері пили чай на балконі. Раптом бачимо, летить велетенська куля, долітає до нашого будинку, натикається на паркан... І раптом — ба-бах! Куля луснула, а коли ми підбігли, то побачили тільки кошик з березової кори.

— Ви лежали, як мертвий! — вставила Заїнька. — От жах!

— Один черевик був у вас на нозі, другий на паркані, а капелюх на дереві, — додала Білочка.

— Від куртки одірвався рукав, і ми знайшли його лише сьогодні вранці, — сказала Дзига. — Довелось негайно пришивати цей рукав знову до куртки.

— Як же я потрапив у цей дім? — запитав Незнайко.

— Ми вас перенесли до себе. Не можна було залишати вас у дворі на ніч! — відповіла Синьоочка.

— Ви були майже зовсім-зовсім мертвий, — знову вставила Заїнька. — Але Медуниця сказала, що ви можете ще ожити, тому що у вас міцний цей... ор-га-нізм.

— Ого, в мене організм міцний, а голова ще міцніша, — похвалився Незнайко. — В іншого на моєму місці неодмінно був би мозкотрус.

— Ви, напевно, хотіли сказати — струс мозку? — зауважила Синьоочка.

— Так, так, струс мозку, — поправився Незнайко.

— Але ви сказали, що летіли на повітряній кулі не один? — спитала Синьоочка.

— Звичайно, не один. Нас було шістнадцятеро. Правда, цей боягузик Знайко вистрибнув з парашутом, отже, нас залишилось п'ятнадцятеро.

— А де ж решта? — спитала Галочка.

— Не знаю, — знизав плечима Незнайко. — А в кошику, окрім мене, нікого не було?

— Ми знайшли в кошику тільки фарби для малювання і похідну аптечку.

— Це Тюбикові фарби, а аптечка Пілюльчина, — сказав Незнайко.

В цей час відчинились двері і до кімнати вбігла Сніжинка.

— Чули новину? — закричала вона. — Нова новина! Ще одна повітряна куля прилетіла й розбилась. На ній прилетіло чотирнадцять малюків. Вони впали вчора ввечері за містом. Їх тільки сьогодні вдосвіта знайшли наші малючки й допомогли їм дістатися до лікарні.

— Так вони порозбивались? — ахнула Білочка.

— Це нічого, — махнула рукою Сніжинка. — Медуниця сказала, що всіх їх вилікують.

— Це, мабуть, вони, мої товариші, — сказав Незнайко. — Зараз я піду в лікарню і про все довідаюсь.

— Я проведу вас, — запропонувала Синьоочка.

— Я теж піду з вами, — сказала Сніжинка.

Вона тільки тепер помітила круглий пластир на лобі Синьоочки й вигукнула:

— Ой, люба моя, який у тебе чарівний кружечок на лобі! Тобі це дуже личить. Це що, нова мода — на лобі кружечки носити? Мабуть, я й собі зроблю такий.

— Ні, — відповіла Синьоочка. — Це в мене пластир. Я ненароком ударилась лобом об двері.

— Ах он воно що!

Підбігши до дзеркала, Сніжинка стала одягати капелюшок.

Кімната миттю спорожніла. Всі побігли розповідати новину сусідам.

Розділ чотирнадцятий

МАНДРІВКА ПО МІСТУ

Сніжинка й Синьоочка вийшли з Незнайком на вулицю, обабіч якої тягнулися загорожі, сплетені з тонких вербових гілок. За огорожами стояли мальовничі будиночки з червоними й зеленими дахами. Над будиночками височіли велетенські яблуні, груші й сливи. Дерева росли в дворах і на вулицях. Усе місто потопало в зелені дерев, і тому називалося Зеленим містом.

Незнайко з цікавістю дивився на все. Найбільше його вразила надзвичайна чистота. По всіх дворах працювали малючки. Одні підстригали ножицями траву, щоб вона була рівненька; другі, озброївшись мітлами, підмітали доріжки, треті вибивали пилюку з довгих постілок. Цими постілками в Зеленому місті застеляли не тільки підлоги, а навіть тротуари на вулицях. Правда, деякі жителі побоювались, щоб перехожі не забруднили їхніх постілок, і тому завжди попереджали, щоб по постілках не ходили, а якщо комусь дуже вже хочеться, то щоб добре витирали ноги. В багатьох дворах доріжки теж були заслані постілками, а стіни будинків, навіть надвірні, були завішані яскравими, красивими килимами.

В Зеленому місті був водопровід, зроблений з тростини. Як відомо, стебла тростини всередині порожні, й по них може текти вода, як по

трубах. Ці труби були прокладені вздовж кожної вулиці, але вони не лежали, як це декому може здатися, просто на землі, а були прикріплені до дерев'яних стовпчиків на відповідній висоті. Тому труби не гнили й могли служити довго, хоч і потребували постійного нагляду й ремонту, щоб не витікала вода. Від головної труби, що була на вулиці, йшли відгалуження до будинків. Тому жителі кожного будинку користувалися водопроводом, що, певна річ, дуже зручно. Крім того, перед кожним будинком був фонтан. Це красиво й дуже корисно, бо ж вода, що била з фонтанів, не пропадала, а використовувалася для зрошення городів. В кожному дворі був свій город, де росли ріпа, редька, буряки, морква та інші овочі.

В одному дворі Незнайко побачив, як малючки збирали городину. Обкопавши з усіх боків ріпку чи моркву, вони прив'язували до гички мотузочок, потім бралися за нього руками і гуртом смикали. Ріпка або морква вискакувала із землі, а малючки з вереском і реготом волокли їх на мотузочку додому.

— Що це у вас — самі малючки живуть? Ні одного малюка нема? — здивувався Незнайко.

— Так, у нашому місті зосталися самі малючки, тому що всі малюки оселилися на пляжі. Там у них своє місто. Зміївкою зветься.

— А чому вони оселилися на пляжі? — запитав Незнайко.

— Тому що їм там зручніше. Вони люблять купатись і пляжитись, а взимку, коли річка замерзне, вони цілими днями на ковзанах катаються. А ще й тому їм подобається життя на пляжі, що весною ріка розливається і затоплює все місто.

— Що ж тут хорошого? — здивувався Незнайко.

— Я теж нічого хорошого в цьому не бачу, — сказала Сніжинка, — а от нашим малюкам подобається. Напровесні вони їздять на човнах і рятують один одного від повені. Вони дуже люблять всякі пригоди.

— Я теж люблю пригоди, — сказав Незнайко. — Чи міг би я познайомитися з вашими малюками?

— Не можна, — сказала Сніжинка. — По-перше, до Зміївки треба цілу годину йти, бо пляж далеко внизу по річці; по-друге, нічого доброго вони вас не навчать; по-третє, ми з ними посварилися.

— А чому ви посварилися?

— А ви знаєте, що вони зробили? — сказала Синьоочка. — Взимку запросили нас до себе на новорічну ялинку. Сказали, що в них буде музика й танці, а коли ми прийшли, знаєте, що вони зробили? Вони закидали всіх нас сніжками.

— Ну й що? — спитав Незнайко.

— Ну, ми й перестали з ними дружити. Відтоді ніхто до них не ходить.

— А вони до вас? — спитав Незнайко.

— Вони до нас теж не ходять. Попервах деякі малюки ще ходили до нас, але ніхто не хотів з ними гратися. Тоді вони почали пустувати з нудьги: то вікно розіб'ють, то паркан поламають, — сказала Сніжинка.

— А потім вони підіслали до нас малюка, на ім'я Цвяшок, — сказала Синьоочка. — От була історія!..

— Справді, — підхопила Сніжинка. — Цей Цвяшок прийшов до нас і наговорив, наче він хоче дружити з нами, а малюків він сам не любить за

те, що вони бешкетники. Ми дозволили йому жити в нашому місті і, знаєте, що він тут накоїв? Уночі втік з дому і ну витворяти різні неподобства. В одному будинку підпер знадвору поліном двері, так що вранці їх не можна було відчинити зсередини, в другому будинку почепив над дверима колодку таким чином, що вона била по голові кожного, хто хотів вийти, а в третьому будинку напнув перед дверима мотузку, щоб усі спотикались і падали, у четвертому будинку розібрав на даху комин, у п'ятому розбив шибку...

Незнайко захлинався од сміху, слухаючи цю історію.

— Ви смієтеся, — сказала Синьоочка, — а скільки малючок порозбивали собі носи! Одна малючка полізла, щоб полагодити комин, упала з даху і ледь ногу не зламала.

— Я зовсім не з малючок сміюся, а з цього Цвяшка, — відповів Незнайко.

— З нього не сміятися треба, а надавати йому слід гарненько, щоб більше не робив так, — сказала Сніжинка.

У цей час вони проходили повз яблуню, що росла серед вулиці. Гілля яблуні було обліплене стиглими, червоними яблуками. Внизу до яблуні була приставлена висока дерев'яна драбина, що ледве сягала до середини її велетенського стовбура. Далі до верха вела мотузяна драбина, прив'язана до нижньої гілляки дерева. На цій гілляці сиділи дві малючки. Одна малючка старанно перепилювала хвостик яблука, друга малючка дбайливо підтримувала її, щоб не впала.

— Ходіть обережніше, — попередила Синьоочка Незнайка, — з дерева може впасти яблуко і вбити вас.

— Мене не вб'є, — чваньковито сказав Незнайко. — В мене голова міцна.

— Малюки гадають, що тільки вони хоробрі, але малючки сміливіші за них. Бачите, на яку височінь видерлися, — сказала Сніжинка.

— Зате малюки на повітряних кулях літають, на автомобілях їздять, — відповів Незнайко.

— Подумаєш! — сказала Сніжинка. — У нас малючки теж на автомобілі їздять.

— Хіба у вас автомобіль є?

— Є. Тільки він зіпсувався. Ми його лагодили, лагодили, ніяк не могли полагодити. Ви не допоможете нам по лагодити?

— Допоможу, допоможу, — відповів Незнайко. — Я на цьому ділі розуміюсь. Коли Гвинтик з Шпунтиком випишуться з лікарні, я покажу їм, і вони полагодять.

— Це буде чудово! — заплескала в долоні Сніжинка.

Тут Незнайко побачив чудо природи, якого ніколи в житті не бачив. Серед вулиці лежали велетенські зелені кулі, ну такі великі, як двоповерховий будинок, а може, ще й більші.

— А це що за повітряні кулі? — здивувався Незнайко.

Сніжинка з Синьоочкою засміялися.

— Це кавуни, — сказали вони. — Хіба ви ніколи кавунів не бачили?

— Ніколи, — признався Незнайко. — У нас кавуни не ростуть. А для чого вони?

Сніжинка пирхнула:

— Малюк, а не знає, для чого кавуни! Ви ще спитаєте, для чого яблука і груші.

— Невже їх їдять? — здивувався Незнайко. — Такого велетня і за рік не з'їсти.

— Ми не їмо їх, — відповіла Синьоочка. — Ми добуваємо з них солодкий сік, тобто сироп. Якщо прокрутити внизу кавуна дірочку, то з неї починає текти солодкий сік. З одного кавуна можна набрати декілька бочок сиропу.

— Хто ж це так придумав — садити кавуни? — запитав Незнайко.

— А це в нас є одна малючка, дуже розумна. Звуть її Соломкою, — відповіла Синьоочка. — Вона дуже любить садити різні рослини й виводити нові сорти. Раніш у нас зовсім не було кавунів, але хтось сказав Соломці, що бачив у лісі дикі кавуни. Якось восени Соломка зібрала експедицію в ліс, і їй пощастило знайти зарості диких кавунів на лісовій галявині. Експедиція повернулась з насінням диких кавунів, і весною Соломка посадила насіння в землю. Виросли величезні кавуни, але вони були кислі. Соломка працювала невтомно, наполегливо, пробувала сік з кожного кавуна. Їй таки вдалося вибрати кавун, в якому сік був не такий кислий, ніж в інших. На другу весну посадила насіння з цього кавуна. Тепер уже кавуни вродили не дуже кислі, між ними були навіть солодкуваті. Соломка вибрала найсолодший кавун і наступного року посадила з нього насіння. Так вона робила кілька років підряд і домоглася, що кавуни стали солодкі, як мед.

— Тепер усі хвалять Соломку, а раніше як лаяли, як лаяли! — сказала Сніжинка.

— За що ж лаяли? — здивувався Незнайко.

— Ніхто не вірив, що з цієї кислятини може вийти щось путнє. До того ж кавуни росли по всьому місту й заважали ходити. Часто кавун починав рости біля стіни будинку. Поки кавун був маленький, то ще нічого, але поступово він розростався, упирався в стіну й руйнував її. На одній вулиці через кавун навіть будинок розвалився. Деякі малючки хотіли заборонити Соломці садити кавуни, але інші заступилися за неї і стали допомагати їй.

В цей час мандрівники вийшли на берег річки.

— А це річка Кавунка, — сказала Сніжинка. — Бачите, скільки тут кавунів росте?

Через річку вів вузенький місточок, схожий на довгу постілку, прокладену з одного берега річки на другий. Він і справді був зроблений з якоїсь товстої і міцної матерії.

— Цей міст зробили наші малючки, — похвалилася Синьоочка. — Ми ткали його цілий місяць із льону, а потім малюки допомогли нам протягти його над водою.

— Ой, як було цікаво! — підхопила Сніжинка. — Один малюк упав у річку й ледь не втопився, але його витягли з води.

Синьоочка вийшла на міст і почимчикувала на другий бік. Незнайко також сміливо ступив на міст, але одразу зупинився, бо відчув, що міст під ногами хитається.

— Чого ви стали? — спитала Синьоочка. — Злякалися?

— Зовсім я не злякався. Просто міст дуже смішний.

Незнайко нагнувся і став хапатися руками за міст. При цьому він хихикав, удаючи, наче йому зовсім не страшно.

Сніжинка схопила Незнайка за одну руку, Синьоочка за другу й вони удвох перевели його через міст. Малючки бачили, що Незнайко боїться, але не сміялися з нього, бо знали, що малюки не терплять, коли з них сміються. Перейшовши на другий берег, вони пройшли по вулиці й незабаром зупинилися перед біленьким будиночком з зеленим дахом.

— Оце і є наша лікарня, — сказала Синьоочка.

Розділ п'ятнадцятий

У ЛІКАРНІ

Сніжинка зупинилась біля дверей і смикнула за шворку дзвоника. Пролунав дзвінок: дзінь-дзінь! Двері відчинились. На порозі з'явилась нянечка в білому халаті й хусточці, з-під якої вибивалися золотаві кучерики.

— Ой, лелечко! — скрикнула вона й злякано сплеснула долонями. — Іще одного хворого привели! Вже нема де класти, слово честі! І де ви їх берете? Цілий рік лікарня стояла порожня, ніхто не хотів лікуватись, а сьогодні вже п'ятнадцятий хворий.

— Цей малюк зовсім не хворий, — відповіла Сніжинка. — Він прийшов провідати товаришів.

— А, тоді заходьте.

Малючки й Незнайко ввійшли до кабінету лікаря. Медуниця сиділа за столом і щось писала. Перед нею лежала купа лікарняних карток, в які записують хвороби хворих. Побачивши Сніжинку й Синьоочку, вона сказала:

— Ви, напевно, прийшли на хворих подивитись? Не можна, не можна! Ви забуваєте, що хворим потрібен спокій. А ви, Синьоочко, вже з

пластирем на лобі? Поздоровляю! Я це передбачала. Хто-хто, а я вже знаю, що як тільки в домі заведеться хоч один малюк, то так і жди синяків і гуль.

— Ми зовсім не хочемо на хворих дивитися, — відповіла Сніжинка. — Хворих хоче провідати цей малюк, їхній товариш.

— Цьому малюкові я наказала лежати в ліжку, а він устав без дозволу лікаря і, як бачу, вже почав битися. Я не можу його впустити. Лікарня — не місце для бійки.

— Я зовсім не буду битись, — відповів Незнайко.

— Ні, ні! — строго сказала Медуниця і постукала своєю дерев'яною трубочкою по столу. — Малюки завжди кажуть: "Не буду", а потім все одно б'ються.

На цьому розмову з Незнайком було закінчено, і Медуниця повернулась до Синьоочки.

— А покажіть-но вашого лоба, любонько.

Вона відклеїла пластир і оглянула лоба Синьоочки.

— Пластир вам більше не потрібний, — сказала Медуниця. — Ходімте зі мною, любонько, ми погріємо вам лоба синім світлом, і синяка не буде.

Медуниця з Синьоочкою вийшли з кімнати. Незнайко побачив на вішалці білий халат і ковпак. Не довго думаючи, він одягнувся у цей халат, натягнув на голову ковпак, потім почепив на носа окуляри, що їх Медуниця залишила на столі, взяв дерев'яну трубочку, яка теж лежала на столі, і вийшов з кімнати. Сніжинка з захопленням дивилась на Незнайка, чудуючись з його кмітливості і винахідливості.

Пройшовши по коридору, Незнайко відчинив двері і опинився у палаті, де лежали його друзі-коротульки. Він підійшов до першої койки і побачив, що на ній лежить Бурчун. Лице в Бурчуна було насуплене й сердите.

— Як ви себе почуваєте, хворий? — запитав Незнайко, намагаючись змінити свій голос.

— Чудово, — відповів Бурчун і скорчив таку гримасу, наче збирався ось-ось умерти.

— Встаньте, хворий, — наказав Незнайко.

Бурчун нехотя підвівся й сів на койці, тупо дивлячись попереду себе. Незнайко приклав до його грудей дерев'яну трубочку й сказав:

— Дихайте!

— Ну, що це таке! — пробурчав Бурчун. — То встаньте, то ляжте, то дихайте, то не дихайте!

Незнайко постукав його по голові трубочкою і сказав:

— Ти, Бурчуне, зовсім не змінився. Бурчиш, як завжди.

Бурчун здивовано глянув на нього:

— Незнайко!

— Тихше, — зашикав на нього Незнайко.

— Слухай, Незнайку, виручи мене звідси, — шепнув Бурчун. — Я зовсім здоровий, слово честі. Я вдарився коліном, воно вже не болить, а

мене тримають у ліжку, одежі не віддають. Уже сили більше немає! Я гуляти хочу! Розумієш?

Бурчун учепився за рукав Незнайка й не хотів його відпустити.

— Гаразд, — відповів Незнайко. — Потерпи трохи, я щось вигадаю. Тільки дай слово, що тепер слухатимешся мене, а якщо малючки питатимуть, хто придумав повітряну кулю, кажи, що — я.

— Добре, добре, — закивав головою Бурчун. — Тільки ти постарайся!

— Можеш не турбуватися, — заспокоїв його Незнайко.

Він підійшов до койки, на якій лежав лікар Пілюлька.

— Любий, виручай! — прошепотів Пілюлька. — Розумієш, як мені терпіти! Сам усе життя лікував інших, а тепер мене лікують!

— А хіба ти теж не хворий?

— Та який там хворий! На плечі маленький синяк, та під носом трохи подряпано. Зовсім мені не треба в лікарні лежати.

— Навіщо ж тебе тут тримають?

— Ну, розумієш, у них лікарня порожня, лікувати нікого, а їм хочеться доглядати хоч яких-небудь хворих. Це ж тобі малючки! А як лікують! Тьху! Зовні ставлять медові пластирі і пити дають мед. Це неправильно. Мазати треба йодом, а пити касторку. Я не згодний з таким лікуванням.

— Я теж не згодний, — подав голос із сусідньої койки Якосьбудько. — Ходити не дозволяють, бігати не дозволяють, грати в квача не

дозволяють. Навіть співати не дозволяють. Одежу позабирали, всім дали по носовичку. Лежи та сякайся, от тобі і всі розваги.

— А навіщо ви пішли в лікарню?

— А вчора ми повипадали з кошика за містом і полягали спати. На світанку нас розбудили малючки і кажуть: "Звідки ви, малюки?" — "Ми, — кажемо, — летіли на повітряній кулі й розбилися". — "Ой, ви розбилися! Ой, вас лікувати треба! Ой, підемо в лікарню". Ми й пішли.

— І ніхто не хворий? — спитав Незнайко.

— Ні, один тільки Кулька хворий.

Незнайко підійшов до Кульки:

— Що тобі?

— Ногу вивихнув. Зовсім не можу ходити. Але не це мене тривожить. У мене, розумієш, Булька пропав. Будь другом, зроби добре діло, пошукай Бульку. Він, напевно, десь тут. Я ж же можу з місця встати.

— Гаразд, — сказав Незнайко. — Я знайду твого Бульку, а ти кажи всім, що я кулю придумав.

Незнайко обійшов усіх малюків і попередив, щоб казали, наче це він кулю придумав. Нарешті він повернувся до кабінету лікаря.

Сніжинка з нетерпінням ждала його.

— Ну, як почувають себе хворі? — спитала вона.

— Які вони хворі! — махнув Незнайко рукою. — Один тільки Кулька трошки хворий.

— Ой, то їх скоро випишуть? — зраділа Сніжинка. — Знаєте, що я думаю? Ми влаштуємо з нагоди видужання хворих бал. От весело буде!

— Не схоже на те, що їх збираються виписувати! — відповів Незнайко.

В цей час повернулись Медуниця і Синьоочка.

— Ви навіщо одягли халат? Що за самоуправство? — накинулась Медуниця на Незнайка.

— Ніякого самоуправства нема, — відповів Незнайко. — Просто я робив обстеження.

— Що ж показало ваше обстеження? — глузливо спитала Медуниця.

— Обстеження показало, що всі хворі, крім одного, здорові, і їх уже можна виписувати.

— Ні, ні! — злякалась Медуниця. — Ви уявляєте собі, що буде, коли ми випишемо одразу чотирнадцять малюків? Вони перевернуть місто догори дном! Жодної цілої шибки не залишиться, в усіх будуть синяки й гулі. Щоб запобігти захворюванню на синяки та гулі, ми мусимо залишити малюків у лікарні.

— А може, виписувати потрошки? — сказала Синьоочка. — Ну, хоч по одному малюкові на день.

— По одному — це мало, хоч би по два, — сказала Сніжинка. — Ми хочемо швидше влаштувати бал.

— Ну, гаразд, — погодилась Медуниця. — Ми складемо список і з завтрашнього дня почнемо виписувати по одному малюкові.

Сніжинка заплескала в долоні і кинулась обіймати Медуницю:

— Ні, по два, любонько! По два! Мені так хочеться, щоб вони швидше виписались. Та й вам хочеться піти на бал. Ви так чудово танцюєте!

— Ну, гаразд, по два, — змилостивилась Медуниця. — Почнемо виписувати найсмирніших. Ви повинні допомогти нам, — звернулась вона до Незнайка. — Хто з них найсмирніший?

— Та вони всі смирні! — вигукнув Незнайко.

— Оцьому я вже ніяк не повірю. Смирних малюків не буває. Для них неодмінно треба вигадати якесь діло, щоб вони забули про свої витівки.

— То випишімо в першу чергу цих майстрів — Гвинтика й Шпунтика. Вони одразу взялися б лагодити нашу машину, — сказала Синьоочка.

— Хороша думка! — схвалила Медуниця. — От ми й почнемо з Гвинтика й Шпунтика.

Вона записала Гвинтика й Шпунтика на папірці.

— Слідом за ними я хотіла б виписати Бурчуна, — сказала Медуниця. — Він такий нестерпний! Бурчить увесь час і нікому не дає спокою.

— Ні, не треба, — заперечив Незнайко. — Бурчуна ви краще потримайте в лікарні, щоб він відучився бурчати.

— Тоді можна виписати Пілюльку. Він невдоволений нашою лікарнею і весь час критикує наші методи лікування. Такий неспокійний хворий! Я не проти того, щоб зовсім спекатися його.

— Ні, Пілюльку теж не треба, — відповів Незнайко. — Він усе життя лікував інших, тепер хай сам полікується. Краще випишемо Тюбика. Він хороший художник, і для нього одразу знайдеться робота. Він мій учень. Це я навчив його малювання.

— Правда, любонько! — почала благати Сніжинка. — Чи не можна виписати сьогодні Тюбика? Я попрошу його намалювати мій портрет.

— І Гуслю, — додав Незнайко. — Це теж мій учень. Я навчив його грати на флейті.

Сніжинка знову кинулась обнімати Медуницю:

— Випишімо Тюбика й Гуслю, ну будь ласка!

— Ну, гаразд, для цих зробимо виняток, — пом'якшала Медуниця. — Але решту будемо виписувати по черзі.

Нарешті список було складено. Медуниця звеліла видати з комірчини одежу Тюбикові й Гуслі. За кілька хвилин вони обидва, сяючи від радості, стояли в кабінеті Медуниці.

— Ми вас виписуємо, — сказала вона. — Постарайтесь поводитися пристойно, інакше доведеться забирати вас знову до лікарні.

Розділ шістнадцятий

КОНЦЕРТ

По всьому місту рознеслася звістка про знаменитого мандрівника Незнайка і його товаришів, які потрапили до лікарні. Галочка й Кубушка невтомно бігали з будинка в будинок і розказували новину своїм подружкам. Ці подружки в свою чергу розповідали іншим, а ті ще іншим, і незабаром все населення міста, як за командою, рушило до лікарні. Кожній малючці хотілося чим-небудь допомогти потерпілим малюкам. Вони несли з собою всяку всячину. В одних були смачні пироги, в інших — варення, солодка пастила або компот.

За півгодини на Лікарській вулиці не було де яблуку впасти, розуміється, у лікарню не могли впустити такої кількості бажаючих. Медуниця вийшла на верандочку й сказала, що хворим нічого не треба, що все в них є, тому всі повинні розійтись і не шуміти тут під вікнами. Але малюнки не хотіли розходитись. Якимсь чудом вони довідались, що головний малюк, по імені Незнайко, має вийти з лікарні разом з своїми товаришами Тюбиком і Гуслею.

Медуниці знову довелося заявити, що Незнайко не вийде, поки всі не розійдуться. Але замість того, щоб розійтися, малючки пішли до своїх подруг, що жили на Лікарській вулиці. Коли Незнайко, Тюбик і Гусля у супроводі Сніжинки й Синьоочки вийшли на вулицю, то побачили, що з усіх вікон виглядає мало не по десятку малючок. Незнайко був дуже задоволений такою увагою. До його слуху долітали голоси:

— Скажіть, скажіть, а котрий з них цей знаменитий Незнайко?

— Незнайко он той, що в жовтих штанцях.

— Отой вухатенький? Нізащо не вгадала б, що це Незнайко. У нього досить придуркуватий вигляд.

— Ні, він, він! Вигляд у нього, правда, придуркуватий, але очі дуже розумні.

Одна малючка, побачивши Незнайка, замахала руками й викрикувала тонким, писклявим голосом:

— Незнайко! Незнайко! Ура!

Вона безстрашно висовувалася з вікна й зрештою мало не випала на вулицю. Добре, що інші малюнки встигли спіймати її за ноги й втягти назад.

— Фе, який сором! Цей Незнайко може подумати, що він велика цяця! — сказала малючка із строгим худеньким личком і гостреньким підборіддям.

— Ви маєте рацію, Ластівонько, — відповіла їй інша малючка із закопиленою верхньою губкою, з-під якої виблискували білі зубки. — Малюкам ніколи не треба показувати, що на них дивляться. Коли вони переконаються, що їхніх пустощів ніхто не помічає, то самі перестануть пустувати.

— Ось про це я і кажу, Киценько, — підхопила Ластівонька. — Малюків треба зневажати. Коли вони побачать, що їх зневажають, то побояться кривдити нас.

Ластівонька й Киценька шушукалися, шушукалися, туркотіли, туркотіли, доки не протуркотіли всім вуха, що до малюків, які прилетіли на повітряній кулі, треба ставитися з презирством. Усі малючки змовилися між собою не помічати малюків, а якщо доведеться зустрітися з ними на вулиці, то, побачивши здалека, повертати назад або переходити на другий бік.

З цієї змови, однак, нічого не вийшло. Якимось чудом усім стало відомо, що Тюбик — художник, а Гусля — чудовий музикант, який уміє грати на флейті. Всім, звісно, хотілося почути гру на флейті, бо в

Зеленому місті вміли грати тільки на арфах, а флейти ніхто ні разу не чув. Багатьом навіть на думку не спадало, що існує такий інструмент.

Малючки потім довідалися, що Тюбик і Гусля поселились на Яблуневій площі, в будинку, де жила малючка Кирпонька із своїми подружками. На другому поверсі цього будиночка, аж під самісіньким дахом, була простора кімната з великим вікном на всю стіну. Ця кімната сподобалась Тюбикові тим, що в ній багато світла, й вони з Гуслею вирішили оселитися там.

Вікно горішньої кімнати виходило просто на Яблуневу площу. І ось увечері ця площа, завжди тиха й безлюдна, одразу ожила й загомоніла. Малючки, взявшись за руки, проходжувалися парочками по площі й крадькома поглядали на освітлене вікно другого поверху.

Звичайно, вони робили це не для того, щоб побачити Тюбика й Гуслю, а просто від нетерплячки: всім хотілося скоріше почути музику.

Час від часу малючки помічали, як у розчиненому вікні появлялися голови малюків: то промайне ретельно причесана голова Гуслі, то покажеться розкудланий чуб Тюбика. Потім малючки побачили таку картину. До вікна підійшов Тюбик, поклав руки на підвіконня і замріяно задивився вдалину. Слідом за Тюбиком біля вікна появився Гусля. Вони про щось говорили, поглядаючи на площу й розмахуючи руками. Після цього обидва повисовувалися з вікна і, нахилившись, стали дивитися вниз. Потім обидва по разу плюнули з другого поверху і знову зникли.

Здавалось, нічого цікавого більше не буде, але малючки й не думали розходитись. І якраз у цей час з вікна полинули ніжні, як плескіт струмочка, звуки флейти. Вони линули то лагідно й плавно, як котяться хвилі — одна за одною, то неначе підстрибували й перекидались у повітрі, наздоганяючи одна одну. Від цього всім стало весело. Звуки флейти немов смикали всіх за ручки й ніжки, всім хотілося піти в танок.

Безшумно порозчинялися вікна в будинках. Припинився рух на площі. Всі завмерли, стараючись не пропустити жодного звуку.

Потім флейта змовкла, та за якусь мить з вікна протилежного будинку полинули звуки арфи. Арфа намагалась повторити цю нову, досі нечувану мелодію. Чиїсь пальці непевно перебирали струни. Мелодія, що почалась досить жваво, поступово хиріла, хиріла, згодом завмерла зовсім, але на допомогу прийшла флейта. Арфа ожила, зазвучала впевненіше. До неї приєдналася друга із сусіднього будинку, потім третя. Музика зазвучала голосніше й веселіше.

Незнайко, який прибіг з фарбами і пензлем для Тюбика, побачив на площі перед будинком незвичайне видовисько. Вся площа захрясла малюнками, які слухали цей чудовий концерт. Незнайко теж заслухався і навіть підстрибнув кілька разів на одній ніжці, але побачив, що на його танець піхто не звертає уваги, махнув рукою і зник у дверях будинку.

Розділ сімнадцятий

ПОХІД ГВИНТИКА Й ШПУНТИКА В МІСТО ЗМІЇВКУ

Вибігайте по порядку

Та ставайте на зарядку.

Гей, не стій отам, як пень,

Починай з зарядки день.

Цю пісеньку про зарядку, яку склав поет Квітик, виспівували Гвинтик і Шпунтик.

Був ранній ранок, в Зеленому місті ще всі спали, а Гвинтик і Шпунтик уже крокували вулицями, співаючи й на ходу роблячи зарядку. Їм ще вчора було відомо, що вранці їх випишуть з лікарні, щоб відремонтувати автомобіль, тож вони повставали ще вдосвіта й зажадали, щоб їх негайно виписали. Месниця, яка більше всього на світі боялася галасу, звеліла швиденько видати їм одежу.

Пісня розбудила багатьох малючок. Вони кинулися до вікон, а деякі навіть повибігали на вулицю.

— Гей, малючки, де тут у вас гараж? — закричав Гвинтик.

— Ідіть, я вам покажу, — запропонувала свої послуги одна малючка в червоному капорі й синьому пальтечку з пухнастим коміром, зробленим із шкірок чорно-бурої гусені.

— Ну, показуй, куди нам — праворуч чи ліворуч? — сказав Гвинтик.

— Праворуч, — відповіла малючка, з цікавістю поглядаючи на їхні шкіряні куртки.

— Пра-во-руч! Кроком руш! — скомандував Гвинтик і, повернувшись, покрокував вулицею. — Ать-два! Ать-два!

Шпунтик ішов у ногу слідом за ним. Малючка, ледве встигаючи, підтюпцем бігла ззаду.

З розгону Гвинтик і Шпунтик проскочили повз ворота гаража.

— Стійте, стійте! — закричала малючка. — Ви вже проминули гараж.

— Кру-гом! — скомандував Гвинтик.

Обидва повернулись і пішли до воріт. Малючка відчинила хвіртку. Всі троє зайшли у двір, де недалечко від будинку стояв покритий черепицею сарай.

— Ну й гараж! Це просто хлів, а не гараж, — пробурчав Шпунтик, відчиняючи двійчасті двері.

Гвинтик заглянув у сарай і побачив машину. До гаража підійшло ще кілька малючок.

— Тут темно, — сказав Гвинтик. — Ану, давайте викотимо машину надвір.

— А вона не їздить, несправна вона, — казали малючки.

— Дарма, ми її руками випхаємо. Ану, підштовхуйте ззаду. Нумо, разом. Іще ра-зок!

Машина заскрипіла. З шумом і скрипом вона виповзла з гаража.

Гвинтик і Шпунтик миттю залізли під автомобіль. Малючки розгублено заглядали під колеса.

— У-у! — долетіло з-під машини. — Бак зіпсувався! У-у! Гайки нема! У-у-у! Трубка для подачі сиропу лопнула!

Нарешті вони вилізли.

— Ну, давайте сюди гайковий ключ, плоскогубці, молоток і паяльник, — сказав Гвинтик малючкам.

— А в нас нічого цього нема.

— Як нема? Що ж у вас є?

— Пилка є. І сокира.

— Ех ви! Сокирою машини не полагодиш. У вас тут поблизу малюки є?

— Малюки тільки в Зміївці є.

— Це далеко?

— Година ходу.

— Це для вас година, а ми швидше доберемося. Розказуйте, як іти.

— Он праворуч вулицею, а там далі прямо й прямо. Потім буде дорога полем, по тій дорозі прямо, а далі просто в Зміївку потрапите.

— Зрозуміло, — відповів Гвинтик. — Ну, кроком — руш!

— Одставить! — раптом скомандував він. — Ви, малючки, дістаньте яких-небудь ганчірок і, поки ми прийдемо, протріть гарненько машину. Машина, братці, вона догляд любить.

— Гаразд, — погодилися малючки.

— Ну, тепер, кроком руш!

Вони пішли. Повернувши праворуч, Гвинтик скомандував:

— Пісню!

І наші друзі затягнули на все горло:

Йшли ми лісом, йшли ми лугом

Із своїм хорошим другом.

На горбочки підіймались,

Квіточками милувались.

Раптом жабу ми зустріли

І від страху обімліли.

Ми прибігли з лугу вдвох

І сказали: — Ох!

Коли ця пісня скінчилась, воші заспівали іншої, потім ще й ще.

Скоро вони вийшли з міста й попростували польовою дорогою. Не минуло й години, як удалині вже завиднілось місто Зміївка. Саме в цей час Гвинтик і Шпунтик побачили автомобіль, що стояв серед дороги. Підійшовши ближче, вони помітили під машиною коротульку. Голова й груди його ховалися під кузовом, а зовні стирчали тільки ноги в чорних, засмальцьованих штанах.

— Ей, братець, загоряєш? — гукнув Шпунтик.

— Та ось, як бачиш, доводиться загоряти, — відповів коротулька, висовуючи з-під машини чорночубу кучеряву голову.

— А що трапилось?

— Та не везе, клята! Чи то нема подачі сиропу, чи доза газу порушилась. Ніяк не знайду причини.

Коротулька виліз з-під машини й спересердя штовхнув ногою колесо.

На ньому була чорна куртка, засмальцьована, як і штани, так, що здавалося, ніби вона пошита з шкіри. Як видно, цьому горе-водієві доводилось більше лежати під своєю машиною, вишукуючи різні несправності, піж їздити на ній, що, зрештою, часто трапляється з багатьма власниками газованих автомашин.

Гвинтик обдивився автомобіль, попорпався у механізмі і, не знайшовши причини, пірнув під машину. Щось там зробив, випірнув назад і став, чухаючи потилицю. Потім під машину пірнув Шпунтик, за ним знову власник автомобіля. Так вони то пірнали по черзі під машину, то стояли, чухаючи потилиці й не розуміючи, в чому справа.

Нарешті Гвинтикові пощастило знайти причину зупинки мотора, і машина завелася. Водій був дуже радий і з вдячністю потис руки Гвинтикові й Шпунтикові.

— Спасибі, братці! Без вас я тут до вечора загорав би. Ви куди йдете? Сідайте, підвезу.

Гвинтик і Шпунтик розказали йому про мету своєї подорожі.

— Гайковий ключ, плоскогубці й молоток є в мене, можу вам дати. Тільки паяльника нема, — сказав водій.

— А можна дістати паяльник в кого-небудь у вашому місті?

— Чому ні? Можна. В нашого механіка Шурупчика все є. Поїдемо до нього.

Всі троє сіли в машину й за кілька хвилин уже були на головній вулиці Зміївки.

Розділ вісімнадцятий

У ЗМІЇВЦІ

Місто Зміївка розкинулося на пляжі, біля річки. Дерева тут не росли, тому на вулицях було не так гарно, як на вулицях Зеленого міста. Зате квітів у Зміївці було не менше, ніж у Квітковому місті. Будинки тут були дуже красиві. Над дахами височіли шпилі, прикрашені зверху або дерев'яними півниками, що поверталися в різні боки, залежно від напряму вітру, або іграшковими вітрячками, що весь час крутилися. До багатьох вітрячків було прироблено дерев'яні деркачі, які безперервно деренчали. Над містом то там, то сям майоріли паперові змії. Запускати зміїв — найулюбленіша розвага жителів, тому місто й звалося Зміївкою. До цих зміїв приладнували спеціальні гудки. Гудки робляться дуже просто. Стрічку звичайного паперу натягують на ниточку й прив'язують до змія. На вітрі така стрічка паперу тріпочеться і створює досить неприємний звук, схожий на деренчання або гудіння.

Різноголосе гудіння зміїв зливалося з тріскотнею деркачів, і над містом не вщухав гул.

У кожному будинку на вікнах були ґратчасті віконниці. Коли на вулицях міста починалась футбольна гра, якою теж дуже захоплювалися жителі, віконниці в будинках зачинялися. Ці удосконалені ґратчасті віконниці пропускали в кімнати достатню кількість світла і водночас чудово захищали шибки від футбольного м'яча, який з незрозумілих причин завжди чомусь летить не туди, куди треба, а неодмінно у вікно.

Проїхавши головною вулицею, машина звернула в провулок і зупинилась біля дощаних воріт з хвірткою. Над воротами височів дерев'яний шпиль, прикрашений зверху блискучою скляною кулею, яка

віддзеркалювала в перевернутому вигляді всю вулицю разом з будинками, парканами й машиною, що під'їхала до воріт.

Водій, якого, до речі, звали Бублик, виліз з машини, підійшов до хвіртки і натиснув сховану в огорожі кнопку. Хвіртка безшумно відчинилася.

— Заходьте, — запросив Гвинтика й Шпунтика Бублик. — Я вас познайомлю з Шурупчиком. Це дуже цікава особа. От побачите.

Троє друзів увійшли на подвір'я і, завернувши ліворуч, попрямували до будинку. Піднявшись по невеликих камінних східцях, Бублик відшукав на стіні кнопку, натиснув. Двері теж безшумно відчинились, і наші знайомі опинились у кімнаті.

Кімната була зовсім порожня, без меблів, якщо не брати до уваги гамака, що висів біля стіни. В гамаку, склавши кренделем ноги й глибоко засунувши руки в кишені, лежав коротулька в голубому комбінезоні.

— А ти и досі спиш, Шурупчику? — привітав його Бублик. — Он уже ранок давно настав.

— Зовсім я не сплю, а думаю, — відповів Шурупчик, повертаючи голову до гостей.

— Ось познайомся, це майстри Гвинтик і Шпунтик. Їм потрібен паяльник.

— Здрастуйте, сідайте, будь ласка, — відповів Шурупчик.

Гвинтик і Шпунтик розгублено оглянулись, але в усій кімнаті так і не побачили, на чому тут можна сісти, та Шурупчик простяг руку, натиснув кнопку, що була в стіні біля гамака. В ту ж мить біля протилежної стіни

появилися три відкидні стільці, зроблені на зразок одкидних стільців у театрі. Гвинтик і Шпунтик сіли.

— Ви помітили, що в мене все на кнопках? — спитав Шурупчик. — Одну кнопку натиснеш — відчиняються двері, другу натиснеш — відкинеться стілець, а якщо вам потрібен стіл, то, будь ласка…

Шурупчик натиснув ще на одну кнопку. Від стіни одкинулась кришка стола й ледь не вдарила по голові Гвинтика, який сидів на стільці.

— Правда, дуже зручно? — спитав Шурупчик.

— Дивовижно, — підтвердив Гвинтик і почав озиратися, побоюючись, щоб ще щось не впало йому на голову.

— Техніка на грані фантастики! — хвалькувато сказав Шурупчик.

— Єдина незручність, що сидіти можна тільки біля стіни, — сказав Бублик.

— От я і думаю над тим, як його зробити, щоб стільці можна було пересувати, — відповів винахідник.

— А що як узяти та й зробити звичайні стільці? — сказав Шпунтик.

— Це хороша думка! Треба буде придумати простий звичайний стілець! — зрадів Шурупчик. — Адже все геніальне — просте. Ти, брат, видно, теж механік?

— Механік, — відповів Шпунтик. — Ми обоє механіки.

— То вам потрібен паяльник? — спитав Шурупчик.

Він натиснув ще одну кнопку, і приголомшені гості побачили, як гамак почав повільно опускатися. Він опускався до тих пір, поки Шурупчик, який лежав у ньому, не опинився на підлозі.

— Вилізаючи із звичайного гамака, ви можете зачепитись ногою за шнур, упасти й розбити собі носа, — сказав Шурупчик, підводячись з підлоги. — В моєму механізованому гамаку цю небезпеку, як бачите, повністю усунено. Ви спокійно опускаєтесь на підлогу і встаєте. А коли вам захочеться спати, ви лягаєте на підлогу, натискуєте кнопку, і гамак сам піднімає вас на необхідну висоту.

Шурупчик став ходити по кімнаті й натискувати різні кнопки, після чого відкидалися нові столи, стільці, полички, відчинялись дверці всіляких шафок і комірчинок. Зрештою він натиснув ще одну кнопку й провалився крізь підлогу.

— Ідіть сюди! — почувся за хвилину його голос знадвору.

Друзі вийшли у двір.

— Тут у мене гараж, — сказав Шурупчик, підводячи Гвинтика й Шпунтика до кам'яного сарая з широкими залізними дверима.

Він натиснув кнопку, і двері поповзли вгору, як завіса в театрі. За дверима стояла якась дивна багатоколісна машина.

— Це восьмиколісний паровий автомобіль з фісташковим охолодженням, — пояснив Шурупчик. — Чотири колеса в нього знизу й чотири зверху. Машина, певна річ, ходить на нижніх колесах, верхні колеса призначено на той випадок, якщо машина перекинеться. Всі колеса машини поставлені під кутом, тобто похило, завдяки чому автомобіль може їздити не лише так, як усі автомобілі їздять, але й боком і навіть на спині, тобто зовсім догори ногами. Таким чином, унеможливлюються будь-які аварії.

Шурупчик заліз у машину, показав, як на ній їздити в усіх чотирьох положеннях, а потім пояснював далі:

— Замість звичайного бака, — сказав він, — у машині є котел для нагрівання газованої води. Пара, що виділяється при нагріванні води, збільшує тиснення на поршень, завдяки чому колеса крутяться швидше. Біля котла є банка для приготування фісташкового морозива, яким охолоджується циліндр. Морозиво від нагріву розтає, надходить по трубці в котел і змащує мотор. Машина має чотири швидкості: першу, другу, третю і четверту, а також задній і боковий хід. У задній частині машини є пристрій для прання білизни. Білизна переться під час руху на будь-якій швидкості. В спокійному стані, тобто на зупинках, машина рубає дрова, місить глину, робить цеглу, а також чистить картоплю.

Надивившись на цю хитромудру машину, друзі перейшли в майстерню Шурупчика, завалену різним мотлохом. Тут лежали старі поламані велосипеди і велосипедні частини, самокати й безліч усяких дерев'яних дзиг і вертушок. Шурупчик довго тинявся по майстерні, розшукуючи паяльник, але ніде його не знаходив. Перевернувши весь свій мотлох, він раптом ляснув себе долонею по лобі й сказав:

— Ах, я роззява! Я ж забув паяльник у Метикайла. Доведеться проїхатись до Метикайла за паяльником.

— Ну, нічого, на машині швидко доберемося, — сказав Бублик.

— А хто цей Метикайло? — запитав Гвинтик, коли наші друзі, попрощавшись, вийшли за ворота.

— Метикайло — письменник, — відповів Бублик.

— Та невже? — зрадів Шпунтик. — Дуже цікаво з ним познайомитись. Я ще ні разу не розмовляв з живим письменником.

— От ви і познайомитеся з ним. Теж у якійсь мірі цікава особа, — відповів Бублик, сідаючи в машину.

Розділ дев'ятнадцятий

В ГОСТЯХ У МЕТИКАЙЛА

Метикайло стояв біля відчиненого вікна свого кабінету і, склавши на грудях руки, замріяно дивився в далечінь. Волосся його було гладко зачесане назад, густі чорні брови, що зрослися на переніссі, були насуплені, і це надавало його обличчю глибокодумного виразу. Він навіть не ворухнувся, коли в кімнату ввійшло троє наших друзів. Бублик голосно привітався, представив Гвинтика й Шпунтика й сказав, що вони приїхали за паяльником, але Метикайло дивився у вікно з такою зосередженістю, немов старався спіймати за хвіст якусь надзвичайно хитру, розумну думку, що крутилася в нього в голові й ніяк не давалася в руки. Бублик ніяково знизав плечима і з посмішкою глянув на Гвинтика й Шпунтика, наче хотів промовити: "От бачите, казав я вам..."

Нарешті Метикайло, неначе спросоння, повернувся до гостей і, поважно розтягуючи слова, сказав м'яким, приємним голосом:

— Приві-іт, приві-іт! Прошу пробачення, мої друзі. Я, так би мовити, невидимо був відсутній, полинувши уявою в інші сфери... Метикайло, — відрекомендувався він і подав Гвинтикові руку.

Гвинтик потис йому м'якеньку, немов подушечка, руку й назвав себе.

— Метикайло, — повторив Метикайло оксамитовим голосом і плавним жестом простягнув руку Шпунтикові.

— Шпунтик, — відповів Шпунтик і теж потис подушечку.

— Метикайло, — повторив утрете Метикайло й простяг руку Бубликові.

— Та ми з вами вже знайомі! — відповів Бублик.

— Ах, та це ж Бублик! — вигукнув Метикайло. — Приві-іт! Приві-іт! Прошу сідати, друзі!

Всі сіли.

— То ви вже познайомилися з цим Шурупчиком? — запитав Метикайло, даючи зрозуміти своїм запитанням, що хоч він і невидимо був відсутній, витаючи в інших сферах, однак чув, про що говорив Бублик. — Він вам, мабуть, показував свої відкидні столи і стільчики? Хе-хе-хе!

Гвинтик ствердно кивнув головою. У Метикайла на обличчі з'явився глузливий вираз. Ніби відчуваючи задоволення, він потер коліна руками і сказав:

— Хе-хе! Ці винахідники — всі диваки. Ну, скажіть, будь ласка, навіщо всі ці відкидні столи, всі ці шафи, що самі відчиняються, усі ці гамаки, що самі опускаються? Мені, наприклад, значно приємніше сидіти на звичайному стільці, який не підстрибує під вами, як тільки ви встали, або спати на ліжку, яке не їздить під вами вгору й униз. Навіщо це все, скажіть, будь ласка? Хто може примусити мене спати на такому ліжку? А коли я, так би мовити, не хочу? Не бажаю?

— Та ніхто й не примушує вас, — сказав Бублик. — Шурупчик — винахідник і старається удосконалити все, що під руку потрапить. Не завжди це виходить, але в нього є багато корисних винаходів. Майстер він хороший.

— А я й не кажу, що поганий, — заперечив Метикайло. — Він, якщо хочете знати, дуже хороший майстер. Так, так, треба визнати, чудовий майстер… Він зробив для мене чудесний бурмотограф.

— Це що за штука — бурмотограф?

— Машина, яка говорить. Ось подивіться.

Метикайло підвів своїх гостей до столу, на якому стояв невеликий прилад.

— Ця скринька чи валізка, — як хочете, так і називайте, — має збоку невеликий отвір. Досить вам виголосити перед цим отвором кілька слів, а потім натиснути кнопку, як бурмотограф з точністю повторить ваші слова. От спробуйте, — запропонував Метикайло Гвинтикові.

Гвинтик нахилився до отвору приладу й сказав:

— Гвинтик, Гвинтик! Шпунтик, Шпунтик!

— Та ще й з Бубликом, — додав Бублик, нахилившись до приладу.

Метикайло натиснув кнопку, й бурмотограф, на подив гостей, зашепелявив гугнявим голосом:

"Гвинтик, Гвинтик, Шпунтик, Шпунтик та ще й з Бубликом".

— А навіщо вам ця балакуча машина? — запитав Шпунтик.

— Як навіщо? — вигукнув Метикайло. — Письменникові без такого приладу — як без рук. Я можу поставити бурмотограф у першій-ліпшій квартирі, і він запише все, що там говорять. Мені лишається тільки переписати, от вам і повість, а то й навіть роман.

— До чого ж усе просто! — здивувався Шпунтик. — А я десь читав, що письменникові потрібна якась вигадка, якийсь задум…

— Е, задум! — нетерпляче перебив його Метикайло. — Це тільки в книгах так пишеться, що потрібен задум, а спробуй щось задумай, коли все вже й без тебе задумано. Що не візьми — все вже було. А тут бери просто, так би мовити, з натури, дивись, щось та вийде, чого ще ні в одного письменника не було.

— Але не кожний погодиться, щоб в його кімнаті ставили бурмотограф, — сказав Гвинтик.

— А я це роблю хитро, — відповів Метикайло. — Я приходжу до кого-небудь у гості з бурмотографом, що, як ви бачили, має вигляд валізки. Ідучи додому, я забуваю цю валізку під столом або під стільцем, а потім маю задоволення слухати, про що говорили господарі квартири без мене.

— А про що говорять? Це дуже цікаво, — сказав Шпунтик.

— Ви собі не уявляєте, як це цікаво, — підтвердив Метикайло. — Я навіть не сподівався. Виявляється, ні про що не говорять, а просто регочуться без всякої причини, кукурікають, як півні, рохкають, гавкають по-собачому, нявкають.

— Дивно! — вигукнув Гвинтик.

— От я й кажу — дивно! — погодився Метикайло. — Поки сидиш з ними, всі розмовляють нормально й розсудливо, а як тільки підеш — починаються якісь дурниці. Ось послухайте вчорашній запис. Я був в одних знайомих і, пішовши, залишив бурмотограф під столом.

Метикайло покрутив якийсь диск під кришкою валізки й натиснув кнопку. Почулося шипіння, пролунав удар, неначе хтось дверима

грюкнув. На хвилину все стихло, потім раптом вибухнув дружний регіт. Хтось сказав: "Під столом". Щось завовтузилося. Знову пролунав регіт. Хтось закукурікав, хтось занявкав, загавкав. Потім хтось замекав, як овечка. Хтось промовив: "Пустіть мене, я закричу по-ослячому". І почав кричати: "І-о! І-о! А тепер заіржу, як лошак: і-го-го-го!" Знову пролунав регіт.

— От бачите, чи то пак — чуєте? — розвів Метикайло руками.

— З цього, мабуть, небагато візьмеш для роману, — розсудливо сказав Гвинтик.

— Я вам відкрию таємницю, — сказав Бублик Метикайлу. — В місті вже всі знають про цей бурмотограф і, як тільки ви за двері, навмисно починають викрикувати в цю машину всілякі дурниці.

— Навіщо ж викрикувати дурниці?

— Ну, ви хотіли перехитрити їх, а вони перехитрили вас. Ви хотіли підслухати, про що говорять без вас, а вони догадалися і навмисно пищать і рохкають, щоб посміятися з вас.

Метикайло насупився:

— Ах, так! Ну, гаразд, я перехитрю їх. Буду підсовувати бурмотограф під вікно. Ця машинка ще себе виправдає. А ось полюбуйтеся, що це, по-вашому?

Метикайло показав гостям якусь незграбну споруду, що була схожа на складений намет чи парасольку великих розмірів.

— Це, мабуть, парасолька, — висловив своє припущення Шпунтик.

— Ні, не парасолька, а складний портативний письменницький стіл із стільцем, — відповів Метикайло. — Вам, приміром, треба описати ліс. Ви йдете в ліс, розкладаєте стіл, сідаєте якнайзручніше й описуєте все, що бачите навкруги. От спробуйте, сядьте, — запропонував він Шпунтикові.

Метикайло натиснув кнопку на ручці незграбної споруди, і в ту ж мить вона розкрилась, перетворившись на невеликий столик із стільчиком. Шпунтик сів за стіл, для чого йому довелося найнеприроднішим чином зігнути ноги.

— Ви одразу маєте всі вигоди, — говорив Метикайло, — й одразу відчуваєте натхнення. Погодьтеся, що це набагато приємніше, ніж писати, сидячи на траві або на голій землі.

Шпунтик не відчув ні вигод, ні натхнення, — навпаки, в нього почали страшенно боліти ноги.

Шпунтик вирішив перевести розмову на інше і, вилазячи з-за столу, спитав:

— Скажіть, будь ласка, а яку книгу ви написали?

— Я ще не написав жодної книги, — признався Метикайло. — Бути письменником дуже важко. Перш ніж стати письменником, мені, як бачите, прийшлося дещо придбати, а це не так просто. Спочатку мені довелося чекати, поки буде готовий портативний стіл. Це затяглося на довгі роки. Потім я ждав, поки зроблять бурмотограф. Ви знаєте, як майстри люблять ^зволікати й затримувати? Особливо цим відзначається Шурупчик. Уявіть собі, він два з половиною роки обдумував, як зробити цей прилад. Йому ж однаково, можу я чекати чи не можу. Він не розуміє, що в мене творча робота! Певна річ, бурмотограф — складний прилад, але навіщо ускладнювати і так складну річ?

— А він хіба ускладнював? — співчутливо запитав Гвинтик.

— Звісно, ускладнював! Почав робити не звичайний бурмотограф, а якийсь комбінований, з пилососом. Скажіть, на милість, навіщо мені пилосос? На це пішло зайві півтора року. Ну, нічого! — махнув Метикайло рукою. — Тепер це в мене є, бракує дрібниць.

— Добре було б вигадати таку машинку, що могла б думати за письменника, — сказав Шпунтик.

— Ви маєте рацію, — погодився Метикайло.

Сонце вже схилялося на захід, і паші друзі стали прощатися.

Метикайло дав їм паяльник, і друзі вийшли на вулицю. Гвинтик сказав:

— Пора нам повертатись назад. Боюся, щоб ніч не застала нас у дорозі.

— Нічого, братці, я вас в одну мить домчу на машині. Але не вадило б спочатку закусити, — сказав Бублик і повіз Гвинтика й Шпунтика до себе обідати.

Розділ двадцятий

ТЮБИК ПРАЦЮЄ

Поки Гвинтик і Шпунтик мандрували по Зміївці, шукаючи паяльника, в Зеленому місті сталися значні події. День почався з того, що Тюбик намалював портрет Сніжинки. Він потратив на це діло майже дві години, зате портрет вийшов, як живий. Схожість була разюча. Правда, багато хто казав, що на портреті Сніжинка була краща, ніж у житті, але це зовсім не так. Прикрашати Сніжинку не було ніякої потреби. Якщо Тюбик зумів підкреслити на портреті красу її рис і відтворити їх яскравіше й

виразніше, то цього саме й вимагається від справжнього мистецтва, яким є живопис.

Портрет повісили на стіні в нижній кімнаті, щоб усі могли побачити. Треба сказати, що охочих знайшлося багато. Всі, хто бачив портрет, захотіли, щоб Тюбик намалював і їх, але Сніжинка нікого не підпускала до горішньої кімнати, бо Тюбик у цей час малював портрет Синьоочки, і стороння публіка могла йому тільки перешкодити.

Незнайко, який бив тут байдики й давав Тюбикові різні безглузді поради, щоб показати, наче й він щось тямить у мистецтві, почув шум, що долинав знизу.

— Це що тут за шум? Що за шум? — закричав він, спустившись по східцях униз. — Ану, розійдись по домах!

Бідні малючки, почувши таку грубість, — навіть не образились, так хотіла кожна з них будь-що пробратися до художника. Навпаки, вони обступили Незнайка, стали величати його "любим Незнайочком", просили не виганяти їх.

— Ану, ставай у чергу! — кричав Незнайко, розштовхуючи малючок. — У чергу, кажуть вам, а то всіх розжену.

— Фу, який ви грубіян, Незнайку! — спалахнула Сніжинка. — Хіба так можна? Мені навіть соромно за вас.

— Нічого, — відповів Незнайко.

В цей час у кімнату впорхнула ще одна малючка і, скориставшись загальною метушнею, прошмигнула аж до східців, що вели вгору. Побачивши це, Незнайко кинувся за нею і вже хотів було грубо схопити її за руку, але вона зупинилась і, зміряв Незнайка презирливим поглядом, рішуче помахала пальчиком перед його носом.

— Но, но! Тихше! Мені можна без черги. Я — поетеса.

Зустрівши таку відсіч, Незнайко роззявив від несподіванки рота, а поетеса повернулась до нього спиною і не поспішаючи попрямувала до східців.

— Як вона сказала? Хто вона така? — спитав Незнайко, розгублено показуючи пальцем у напрямку східців.

— Поетеса. Вірші пише, — пояснили малючки.

— А-а... — сказав Незнайко. — Невелика цяця. У нас теж є поет. Колись я учив його писати вірші, а тепер він і сам уміє.

— О, як цікаво! Значить, ви теж були поетом?

— Був.

— Ой, який ви здібний! Ви й художником були, й поетом...

— І музикантом, — поважно додав Незнайко.

— Прочитайте щось із ваших творів.

— Потім, потім, — відповідав Незнайко, вдаючи, що йому страшенно ніколи.

— А як звуть вашого поета?

— Його звуть Квітик.

— Ой, як цікаво! — заплескали в долоні малючки. — Вашого поета звуть Квітик, а нашу поетесу звуть Квітонька. Правда, схожі імена?

— Трошки схожі, — погодився Незнайко.

— Вам подобається це ім'я?

— Так собі.

— А які вона вірші пише! — говорили малючки. — Ой які чудові вірші! От підніміться вгору, вона, напевно, читатиме вірші. Цікаво, як вам сподобається.

— А що, можна й піти, — погодився Незнайко.

Коли він піднявся у горішню кімнату, Тюбик уже закінчував портрет Синьоочки, а Квітонька сиділа на дивані поруч Гуслі й розмовляла з ним про музику.

Заклавши руки за спину, Незнайко походжав по кімнаті, скоса поглядаючи на поетесу.

— Що ви все ходите тут, мов маятник? — сказала Квітонька. — Сядьте, будь ласка, а то від вас навіть в очах мерехтить.

— А ви тут не розпоряджайтесь, — грубо відповів Незнайко. — А то накажу Тюбикові, щоб не малював тут вашого портрета.

— Он як! Він і справді може вам наказувати? — повернулась Квітонька до Тюбика.

— Може. Він у нас все може, — відповів Тюбик, який старанно працював пензликом і навіть не чув, що сказав Незнайко.

— Певна річ, можу, — підтвердив Незнайко. — Всі повинні мене слухатися, тому що я головний.

Почувши, що Незнайко має таку владу серед малюків, Квітонька вирішила задобрити його.

— Скажіть, будь ласка, це ви, здається, повітряну кулю придумали?

— А то хто ще?

— Я неодмінно напишу про вас вірш.

— Дуже мені потрібно, — фиркнув Незнайко.

— Не кажіть, — співучим голоском відповіла Квітонька. — Ви ще не знаєте, які я вірші пишу. Хочете, прочитаю вам один свій вірш?

— Гаразд, читайте, — змилостивився Незнайко.

— Я прочитаю вам свій новий вірш про комара. Ось послухайте!

… Я спіймала комара,

Та-ра, та-ра, та-ра-ра!

Комарика я люблю,

Тру-лю-льоньки-тру-лю-лю!

Та комарик став сумний,

Шкода бідолашку.

Ні, впіймаю я собі

Краще вже мурашку.

А мурашка теж сумує,

Видно, любить погулять.

Досить з ними забавлятись,

Треба книжку почитать.

— Браво! Браво! — вигукнув Тюбик і навіть у долоні заплескав.

— Дуже хороший вірш, — похвалив Гусля, — у ньому розповідається не лише про комах, але й про те, що треба книжку читати. Це дуже корисний вірш.

— А ось іще, будь ласка, — сказала поетеса й прочитала вірш, у якому розповідалося вже не про комара, а про метелика і який закінчувався не словами про те, що треба книжку почитати, а про те, що "треба плаття зашивати".

Потім був прочитаний вірш про мушку, який закінчувався словами про те, що "треба руки вимивати", і нарешті вірш про те, що "треба хату підмітати".

В цей час Тюбик закінчив портрет Синьоочки. Всі замилувалися портретом:

— Чудово! Неповторно! Чарівно! — висловлювали своє захоплення коротульки.

— Любий мій, ви не могли б і мене намалювати в синьому платті? — звернулася Квітонька до Тюбика.

— Як же в синьому, коли на вас зелене плаття? — здивувався Тюбик.

— Ну, любий, вам же однаково. Платття зелене, а ви малюйте синє. Я одягла б синє платття, коли б знала, що Синьоочка так гарно вийде в синьому.

— Ну гаразд, — погодився Тюбик.

— І очі мені, будь ласка, зробіть сині.

— Але ж у вас очі карі, — заперечив Тюбик.

— Ну, любий, хіба вам важко? Якщо ви можете замість зеленого платття зробити синє, то чому замість карих очей не можна зробити сині?

— Тут є різниця, — відповів Тюбик. — Якщо ви захочете, то можете одягти синє платття, а очі при всьому бажанні не вставите сині.

— Он як! Ну, тоді, будь ласка, малюйте карі, тільки зробіть великі.

— У вас і так дуже великі очі.

— Ну, трошечки! Я хочу, щоб були ще більші. І вії зробіть довгі.

— Гаразд.

— І волосся зробіть золотаве. В мене ж воно майже золотаве, — благала Квітонька.

— Це можна, — погодився Тюбик.

Він почав малювати поетесу, а вона без перестанку підбігала до портрета й кричала:

— Очі трошечки збільшіть! Ще, ще, ще! Вії додайте! Трошечки рота зменшіть... Ще, ще!

Кінчилось тим, що очі на портреті вийшли величезні, яких зовсім не буває, ротик, як горошинка, волосся наче з чистого золота, і весь портрет був дуже мало схожий. Але поетесі він дуже сподобався, і вона казала, що кращого портрета їй і не треба.

Розділ двадцять перший

ПОВЕРНЕННЯ ГВИНТИКА Й ШПУНТИКА

Як тільки Квітонька зійшла вниз, любовно тримаючи в руках свій портрет, її одразу обступили малючки. Всі казали, що такого портрета вони ще не бачили, що він набагато кращий за портрети Синьоочки й Сніжинки, от тільки із схожістю не все гаразд.

— Дурненькі, — відповідала Квітонька. — Що для вас важливіше — краса чи схожість?

— Звичайно, краса, — сказали всі.

В цей час у кімнату, захекавшись, убігли Ластівонька й Киценька.

— Ой, яке нещастя! — закричали вони. — Ой, ми непритомніємо!

— Що трапилося? — злякалися всі.

— Ми сьогодні пішли в лікарню, — почала розказувати Ластівонька.

— ... щоб забрати на квартиру малюків, яких повинні виписати, — підхопила Киценька.

— … але Медуниця сказала, що малюки вже виписались, — перебила Ластівонька.

— … тоді ми стали просити, щоб нам дали інших малюків, — знову підхопила Киценька й заговорила швидко-швидко, щоб Ластівонька не перебила — Тоді Медуниця дала нам Якосьбудька й Поспішайка, ми вивели їх на вулицю, а вони втекли від нас і вилізли на дерево.

— Вони бояться, що ми будемо їх виховувати, розумієте? — швидко вставила Ластівонька.

— Дуже нам потрібно виховувати таких! — скорчила презирливу гримасу Киценька.

— А де вони тепер? — спитала озираючись Синьоочка.

— Сидять на дереві, — сказала Ластівонька. — Вени ще почнуть там яблука рвати!..

— Ану, ходімо подивимось, — запропонувала Сніжинка.

Якосьбудько й Поспішайко сиділи на гілляці яблуні і справді хотіли зірвати яблуко. Вони крутили його, намагаючись обламати хвостик. Раптом малюки побачили малючок, що зупинилися на вулиці й з цікавістю поглядали на них. Помітивши таку увагу малючок, Якосьбудько й Поспішайко стали ще завзятіше відкручувати яблуко. Якосьбудько навіть пробував зубами перегризти хвостик.

— У, жодного яблука ще не зірвали! — крикнула Синьоочка.

— А ти мовчи, синьоока! Думаєш, їх легко рвати? — огризнувся Якосьбудько.

— А якщо вам пилку дати, легше буде?

— Сказала! Ти нам подай тільки пилку, — відповів Поспішайко.

Синьоочка побігла в сусідній будинок і принесла Поспішайкові пилку. За хвилину хвостик був перепиляний, і яблуко полетіло на землю. Синьоочка закричала:

— Ану, малючки, давайте збирати яблука! Малюки вирішили допомогти нам.

Кілька малюнок підбігли до яблука і, штовхаючи його поперед себе, покотили в найближчий двір.

У Зеленому місті під кожним будинком був підвал для зберігання фруктів і овочів. Малюнки підкотили яблуко до будинку, відчинили двері, що були нарівні з землею, і вкотили в ці двері яблуко. За дверима були дощані містки, по яких яблуко само покотилось у підвал. Малючки знову побігли до яблуні, а назустріч інші малючки котили нове яблуко.

Робота закипіла. Прибігла Дзига. Вона взяла десь пилку, одягнула замість плаття штани, які одягала, коли йшла грати у волейбол, і теж полізла на дерево. Побачивши у неї в руках пилку, Якосьбудько сказав:

— Гей, ти! Ану віддай пилку. Ти не вмієш.

— Один ти вмієш! — задерикувато відповіла Дзига.

Вона вмостилась на гілляці і, закусивши губку, почала підрізати хвостик яблука. Якосьбудько із заздрістю поглядав на неї. Потім сказав:

— Давай разом працювати. Спочатку ти попиляй, а я відпочину, потім я пилятиму, а ти відпочиватимеш.

— Гаразд, — погодилась Дзига.

У цей час прибігли малючки з того будинку, де був гараж, і тут же розлетілася звістка про зникнення Гвинтика й Шпунтика. Малючки розповідали, що Гвинтик і Шпунтик ще вдосвіта пішли в Зміївку й досі не повернулися.

— От бачите, — защебетала Ластівонька, — а хіба я не казала! Скоро всі малюки повтікають у Зміївку. Вони не захочуть у нашому місті жити.

— Ну й хай тікають, — сказала Синьоочка. — Ми нікого силувати не збираємось.

Розмов про підступний вчинок Гвинтика й Шпунтика вистачило до самого вечора. Ластівонька й Киценька злорадно посміювалась і, здавалося, навіть були раді втечі малюків.

Коли надія на повернення Гвинтика й Шпунтика зовсім пропала, на околиці з'явилася машина. Вона з шумом і гуркотом промчала вулицею. Малючки кинули роботу й побігли за нею. Киценька й Ластівонька бігли попереду і кричали:

— Гвинтик і Шпунтик вернулися! Гвинтик і Шпунтик вернулися! — Потім вони зупинились і сказали: — Тихше! Не треба бігти за машиною. Ми можемо подати малюкам поганий приклад.

Коли малючки прибігли до гаража, то побачили, що, крім Гвинтика й Шпунтика, приїхав Бублик.

— А це хто? — спитала обурена Киценька. — Це, здається, зміївський Бублик? Ви чого, Бублику, приїхали? Ми вас не запрошували!

— Подумаєш! — відповів Бублик. — Потрібно мені ваше запрошення!

— От вам і "подумаєш"! — обізвалась Ластівонька. — Ми до вас не ходимо, і ви до нас не ходіть.

— А ви ходіть. Чого там! Ми ж вас не вигонимо.

— Як так не вигоните? Самі запросили на ялинку, а потім давай сніжками кидатися?

— Ну й що тут такого? Ми просто хотіли погратися з вами в сніжки. І вам треба було кидати на нас сніжками.

— Ви повинні розуміти, що малючки не люблять руками сніг брати.

— Ну, помилилися трошки, — розвів руками Бублик. — Не врахували, що ви розпустите нюні і образитесь на все життя.

— Ні, це ви образились на все життя! Навіщо нам Цвяшка підіслали? Знаєте, либонь, що він тут накоїв?

— За Цвяшка ми не відповідаємо, — сказав Бублик. — Він і в нас таке витворяє, що аж страшно. Як ми не б'ємося, а перевиховати його не можемо. І ми зовсім його до вас не підсилали. Він у вас тут з власної ініціативи працював.

— "Працював"! — аж пирснула зо сміху Киценька. — Він це називає роботою. Ні, тепер ми з вами не знаємось. Ви нам не потрібні. У нас тепер свої малюки є.

— Ну, і я вас знати не хочу. Мені на вас — тьху! Я просто привіз Гвинтика й Шпунтика, а зараз сяду на машину й поїду додому.

Бублик розсердився і відійшов убік. Але він не поїхав. Побачивши, що Гвинтик і Шпунтик стали лагодити машину, Бублик почав їм допомагати.

Такий уже компанійський характер у шоферів. Коли шофер побачить, що хто-небудь лагодить машину, він обов'язково підійде і теж почне щось підкручувати, підгвинчувати гвинт чи гайку або просто дасть якусь пораду.

Утрьох вони проморочились до пізньої ночі, однак не встигли полагодити машину, бо вона потребувала дуже великого ремонту.

Розділ двадцять другий

ЧУДЕСА МЕХАНІЗАЦІЇ

Вранці другого дня Синьоочка прибігла в лікарню і розповіла Медуниці, що малюки, яких виписали з лікарні, не бешкетують, не б'ються на вулиці, а, навпаки, поводять себе чемно й навіть допомагають малючкам збирати яблука. Медуниця сказала:

— Це добре, що ви знайшли малюкам підходяще заняття. Я попрошу вас залучити до роботи Либонька й Забудька, які сьогодні виписуються.

— А чи не можна б виписати ще кого-небудь? — попросила Синьоочка. — Шкода тримати малюків під замком, коли для них знайшлася цікава робота.

— А я ж учора позачергово виписала Якосьбудька й Поспішайка, — відповіла Медуниця. — Хіба вам мало?

— Мало.

— Ну, можна виписати ще Мовчуна. Він малюк смирний і не набридає мені своїми просьбами.

— А ще кого?

Медуниця начепила окуляри й стала дивитись у список.

— Можна виписати Пончика й Сиропчика. Вони теж смирні. Хоч, по правді кажучи, Пончика не слідувало б виписувати за те, що він їсть багато солодкого. Мені ще не вдалося відучити його від цієї поганої звички. Та якби вже тільки їв! А то набиває собі всі кишені ласощами і навіть під подушку ховає. Ну, нічого, може, на свіжому повітрі в нього апетит спаде. І Сиропчика слід би потримати тут за те, що п'є багато газованої води з сиропом. Однак їх можна виписати за ввічливе ставлення до мене.

Медуниця знову подивилася в список.

— Кульку ще рано виписувати, — сказала вона. — В нього ще не загоїлась нога. Кулька в нас справжній хворий.

— А Бурчуна? — запитала Синьоочка.

— Ні, ні! — вигукнула Медуниця. — Цей Бурчун дуже неприємний суб'єкт! Вічно він бурчить, вічно чимось невдоволений. Він, знаєте, всім нерви псує. Хай сидить тут, щоб не був такий, хоч, по совісті кажучи, я з великим задоволенням вирядила б і його, і цього противного Пілюльку, який чомусь вважає себе лікарем і весь час намагається довести, що в мене неправильні методи лікування. Це в мене! Ви подумайте!

— То випишіть їх обох, щоб не набридали вам, — запропонувала Синьоочка.

— Ой, що ви! Нізащо в світі! Ви знаєте, моя люба, що сказав мені недавно цей противний Пілюлька? Він сказав, що я хворих не виліковую, а, навпаки, здорових можу зробити хворими. Яке неуцтво! Ні, я його протримаю тут, поки строк не вийде. Раніш він звідси не піде. Бурчун теж.

Таким чином Синьоочка добилася, щоб, крім Либонька й Забудька, з лікарні виписали Мовчуна, Пончика й Сиропчика. В лікарні лишилися Кулька, Бурчун і Пілюлька. Кулька мовчки терпів таку несправедливість, бо в нього ще боліла йога, але Бурчун і Пілюлька ладні були волосся на собі рвати від досади й сказали, що коли їх до вечора не випишуть, то вони втечуть.

Гвинтик, Шпунтик і Бублик попрокидалися, ледь почало сіріти, і знову взялися за ремонт автомобіля. Сонце було вже високо, як машина, нарешті, зачмихала й мотор почав працювати. Троє друзів вирішили зробити пробний виїзд. Об'їхавши навкруг будинку й збивши хмару куряви, вони виїхали за ворота й погналися вулицею. Тут вони побачили малюків і малючок, що збирали фрукти.

На яблуні сиділи Поспішайко, Забудько і Якосьбудько з Либоньком.

Поруч на груші трудилися Гусля, Мовчун і Дзига. Малючки котили в усіх напрямках яблука.

Незнайко бігав серед них і з захопленням командував:

— П'ять душ туди, п'ять душ сюди! Хапайте це яблуко, котіть його! Здай назад, щоб ви луснули, тут зараз упаде груша! А ви там, угорі, попереджайте! Ррро-зійдись, а то я за себе не відповідаю!

Все можна було робити без шуму, але Незнайкові здавалося, що як тільки він перестане кричати, то вся робота припиниться.

Сиропчик і Пончик теж працювали. Вони котили грушу, але груша не хотіла котитися туди, куди треба, а котилася, куди зовсім не треба. Кожний знає, що форма в груші не така, як у яблука, і якщо її котити, то вона буде крутитися на одному місці, по колу. До того ж груша була дуже м'яка. Впавши з дерева, вона прим'ялася, а Сиропчик і Пончик,

котячи, зовсім потовкли їй боки. Вони з ніг до голови вимазалися солодким соком і весь час облизували руки.

— А ви чого там з грушею крутитесь на одному місці? Всю грушу розтовкли! — кричав на них Незнайко. — Чи ви, може, задумали сироп з неї добувати? Я вам покажу сироп!

Зупинивши автомобіль, Гвинтик, Бублик і Шпунтик спостерігали цю картину.

— Гей, Незнайку! — закричав Гвинтик. — А чому у вас механізації нема?

— Та ну вас! — відмахнувся Незнайко. — Тут ось від яблук нікуди діватись, а їм ще механізацію давай. Де я візьму ту механізацію?

— А ось одна машина вже є, — відповів Бублик.

— Хіба машина — механізація?

— Розуміється, механізація. Будемо яблука й груші на машині возити.

— Єсть! — вигукнув Незнайко. — Придумав! Ану, під'їжджайте під дерево, ми зараз скинемо яблуко просто в машину.

— Стривай, так не можна, — сказав Гвинтик. — Коли яблука скидати в машину просто з дерева, то і яблука поб'єш, і машину зламаєш.

— А, по-твоєму, що — на руках яблука з дерева тягти?

— Чому на руках? На вірьовці будемо спускати.

— Єсть! — закричав Незнайко. — Ану, малюнки, тягніть сюди вірьовку!

Малючки швидко принесли вірьовку. Незнайко зняв її і почав крутити в руках. Він не знав, що робити з вірьовкою, й довго дивився на неї. Тоді, вдаючи, наче він до чогось додумався, простягнув вірьовку Гвинтикові й сказав:

— На, орудуй.

Гвинтик перекинув вірьовку через гілку яблуні і звелів Поспішайкові прив'язати кінець вірьовки до хвостика яблука. Другий кінець наказав держати кільком малюнкам.

— Тепер пиляй! — крикнув він Поспішайкові.

Скоро хвостик було перепиляно, і яблуко повисло на вірьовці. Гвинтик звелів Бубликові підігнати машину під самісіньке яблуко. Малючки стали потихеньку попускати вірьовку. Яблуко спустилось просто в кузов машини. Вірьовку одв'язали, і машина повезла яблуко до будинку.

— Зараз ми приженемо другу машину, — сказав Бублик.

Вони сіли на машину й помчали до гаража, де стояв автомобіль Бублика. За кілька хвилин повернулися з двома машинами. Одна машина стала возити яблука, а друга — груші.

— Бачили чудеса механізації? — вихвалявся Незнайко. — Вам, малючкам, либонь таке і вві сні не снилося!

Розділ двадцять третій

ВТЕЧА

Механізація значно полегшила працю, і робота пішла швидше. Обидві машини шугали туди й сюди, розвозячи у підвали фрукти. Яблука й груші возили по одній штуці, а сливи одразу по п'ять. Завдяки механізації багато малюнок звільнилося від роботи. Однак малючки не сиділи склавши руки. Вони поставили на вулиці дві ятки. В одну принесли газованої води з сиропом, а в другу наносили пирогів, пундиків, коржиків, цукерок. Тепер кожний, хто працював, міг у вільну хвилину закусити й попити водички.

Пончик одразу побіг у ятку з пирогами й цукерками, а Сиропчик натрапив на газовану воду з сиропом. Їх не можна було одігнати від яток.

Раптом трапилася несподівана пригода. Здалека почувся чийсь пронизливий крик, і всі малюки й малючки побачили в кінці вулиці лікаря Пілюльку, який біг, що було сили. За ним гнався весь персонал лікарні на чолі з Медуницею. Пілюлька був майже голий. На ньому були тільки окуляри й коротенькі трусики. Пілюлька підбіг до дерева й швидко виліз по стовбуру на самий вершечок.

— Ви чому втекли, хворий? — закричала Медуниця, підбігаючи до дерева.

— Я вже не хворий, — відповів Пілюлька згори.

— Як не хворий? Ми вас іще не виписали, — говорила Медуниця, важко дихаючи від швидкого бігу.

— А я сам виписався, — усміхнувся Пілюлька й показав Медуниці язика.

— Ах ви зухвалий! Ми не віддамо вам одежі.

— І не треба, — відповів, посміхаючись, Пілюлька.

— Ви простудитесь і захворієте.

— Хоч і захворію, а до вас не піду.

— Сором! — вигукнула Медуниця. — Ви самі лікар, а не поважаєте медицину.

Вона повернулась і, гордо піднявши голову, пішла. За нею поплентався весь персонал.

Пілюлька побачив, що небезпека більше не загрожує йому, і зліз з дерева.

Малючки обступили його й співчутливо питали:

— Вам холодно? Ви простудитесь. Хочете, ми принесемо вам одежу?

— Несіть, — погодився Пілюлька.

Пушинка побігла додому й принесла зелененький сарафанчик у квіточках.

— Що це? — здивувався Пілюлька. — Я не хочу надягати сарафанчика. Всі думатимуть, що я малючка.

— Ну її що? Хіба погано бути малючкою?

— Погано.

— Чому? По-вашому, виходить, що ми погані?

— Ні, ви хороші… — зніяковів Пілюлька, — але малюки кращі.

— Чим же вони кращі, скажіть, будь ласка?

— Звичайно, кращі. У нас є Гусля. Знаєте, який він музикант? О, ви не чули, як вій грає на флейті!

— Чули. А наші малючки грають на арфах.

— А в нас є Тюбик. Ви побачили б, які він портрети малює!

— Ми бачили. Але у вас один Тюбик, а в нас кожна малючка вміє малювати й навіть вишивати заполоччю. Ось ви, наприклад, могли б вишити таку червону білочку, як оце в мене на фартушку? — спитала Білочка.

— Не зміг би, — признався Пілюлька.

— Як вам не соромно? — обурилась Киценька. — Нічого смішного тут немає!

Але сміх не змовкав. Озирнувшись довкола й побачивши, що всі тільки сміються, Пілюлька почервонів і почав стягати з себе сарафан.

— Ну, навіщо ви? — умовляли його малючки.

— Не треба! — рішуче заявив Пілюлька. — Мені ось принесуть одежу.

— Медуниця не віддасть. Вона в нас сувора.

У відповідь на це Пілюлька лише таємниче посміхнувся. Коли Медуниця повернулась у лікарню, то помітила, що й Бурчун десь зник.

Вона кинулась у комірчину й виявила, що не вистачає двох комплектів одягу. Залишився тільки одяг Кульки.

Таким чином вияснився план втечі, задуманий Бурчуном і лікарем Пілюлькою. За цим планом лікар Пілюлька мав тікати голий через вікно. Зловмисники розрахували, що весь персонал лікарні кинеться доганяти його, а тим часом Бурчун вільно проникне в комірчину й украде свій одяг і одяг Пілюльки.

План виправдав себе у всіх деталях.

Медуниця ще довго розшукувала Бурчуна, і, поки тривали розшуки, Бурчун тихенько сидів у заростях лопухів.

Правда, сидіти в лопухах — не таке вже веселе діло, але Бурчун був страх радий, що вирвався на волю. Він з насолодою дивився на прозоре синє небо, на свіжу зелену травку. На його обличчі з'явилась навіть усмішка. Він заклявся більше ніколи в житті не бурчати й радіти всьому на світі, якщо тільки знову не потрапить у лікарню.

Нарешті Бурчун побачив, що Медуниця зайшла в лікарню, й тихенько виліз із своєї засади. Розшукавши Пілюльку, він віддав йому одяг.

— Бери свій одяг, товаришу по нещастю, — сказав Бурчун, подаючи йому клуночок.

Пілюлька кинувся обнімати свого приятеля. Вони дуже здружилися, поки були в лікарні. Пілюлька швидко одягнувся.

Забудько, Якосьбудько, Гвинтик та інші малюки обступили Бурчуна й стали вітати з благополучним поверненням із лікарні. Всі були дуже вражені його веселим виглядом.

— Вперше бачу, щоб Бурчун посміхався, — сказав Пончик.

Малючки теж стояли довкола і з цікавістю дивилися на Бурчуна.

— Як вас звати? — спитала Пушинка.

— Бурчун.

— Ви жартуєте?

— Щоб я провалився на цьому місці! Чому ви не вірите?

— У вас таке добре, привітне обличчя. Вам не підходить це ім'я.

Бурчунів рот розтягся мало не до вух.

— Це я не підходжу до свого імені, — пожартував він.

— Хочете на дерево вилізти? — запропонувала Киценька.

— А можна?

— А чому не можна? Ми принесемо вам пилку, будете працювати разом з усіма.

— І мені дайте пилку, — попросив лікар Пілюлька.

— Ви цього не заслужили, бо зневажаєте малючок, але ми вам прощаємо, — сказала Киценька.

Малючки принесли ще дві пилки, й Бурчун з лікарем Пілюлькою також стали до роботи по збору врожаю. Бурчун казав, що лазити по деревах значно приємніше, ніж сидіти під замком у Медуниці.

— І до того ж значно корисніше, — додав лікар Пілюлька.

Він вважав, що вгорі повітря чистіше й багатше на кисень, ніж унизу. Тому Бурчун і Пілюлька працювали на самому вершечку дерева.

Розділ двадцять четвертий

РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ТЮБИКА

Другого дня робота по збиранню яблук і груш тривала. На вулиці міста появилась третя машина — восьмиколісний автомобіль Шурупчика.

Справа в тому, що в Зміївці помітили зникнення Бублика. Жителі знали, що він повіз на своїй машині Гвинтика й Шпунтика до Зеленого міста. Бублик чомусь не повернувся з цієї поїздки, тому всі стали просити Шурупчика поїхати й розвідати, чи не трапилось, бува, якогось нещастя. Шурупчик приїхав у Зелене місто, і, коли побачив, що Бублик возить своєю машиною фрукти, не втримався і теж узявся до роботи.

Мешканці Зміївки прождали Шурупчика аж до вечора, але він не повернувся й наступного дня. По місту покотилися найбезглуздіші чутки. Одні казали, що на шляху до Зеленого міста поселилась баба-яга — костяна нога, яка поїдає всіх, хто на очі потрапить. Другі казали, що це не баба-Яга, а Кощій Безсмертний. Треті сперечалися й доводили, що кощіїв безсмертних не буває, а це триголовий дракон, і поселився він не на шляху, а в самому Зеленому місті. Щодня цей дракон з'їдає по одній малючці, а коли в місті з'явиться малюк, то він з'їдає малюка, бо малюки кращі за малюнок.

Після того як виникла байка про цього триголового дракона, ніхто із зміївських жителів не наважувався піти в місто до малючок і дізнатися, що там діється. Кожний вважав за краще сидіти вдома. Однак незабаром знайшовся сміливець, який сказав, що піде й усе з'ясує. Це був відомий нам Цвяшок, про якого вже розповідалось у цій правдивій історії. Жителі знали, що Цвяшок — одчайдушна голова і справді візьме та й полізе в самісіньку пельку ненажерливого дракона. Всі стали умовляти його, щоб

не йшов, але Цвяшок і слухати нічого не хотів. Він сказав, що дуже завинив перед малючками й тепер його мучить совість. Тому він хоче спокутувати свою провину — піде до них у місто й плюне цьому драконові прямо на хвіст, після чого дракон ніби здохне і припинить свої неподобства. Де Цвяшок чув, що дракони від цього здихають, — невідомо.

Цвяшок пішов. Деякі жителі дуже жаліли його і завчасно оплакували. Інші казали, що шкодувати особливо не слід, бо без нього на одного хулігана стало менше і в місті буде тихіше.

— Але ми самі винні, що не перевиховали його, — заперечували перші.

— Перевиховаєш такого! — відповідали інші. — Його перевиховає одна лиш могила.

З цієї розмови видно, що до перших належали ті жителі, яким Цвяшок ще не встиг насолити, а до інших належали ті, яким він уже насолив чимало.

Цвяшок, як і слід було чекати, не повернувся, і тоді всі в місті повірили чуткам про дракона, про якого почали розповідати найнеймовірніші небилиці. Кожний із оповідачів додавав цьому драконові по одній голові, і так він поступово з триголового перетворився в стоголового.

Звісно, все це були вигадки. Деякі найрозумніші читачі вже, мабуть, догадалися самі, чому не вернувся Цвяшок, а тим, котрі не догадались, можна сказати, що Цвяшка дракон не проковтнув, що взагалі він нікого не ковтав, та й дракона ніякого не було. Цвяшок просто захопився роботою, і йому теж захотілося вилізти на дерево й попрацювати пилкою. Це ж дуже цікаво й до того небезпечно. Який-бо справжній малюк спасує перед небезпекою?

У ці дні лише Тюбик сидів удома й малював портрети. Кожній малючці хотілося мати портрет, і вони зовсім замучили Тюбика своїми примхами. Кожній хотілося бути красивішою за інших. І даремно Тюбик намагався довести, що кожен красивий по-своєму і що навіть маленькі очі теж можуть бути красивими. Ні! Всі малюнки вимагали, щоб очі обов'язково були великі, вії довгі, брови дугою, рот маленький. Нарешті Тюбик перестав сперечатись і малював так, як хотіли малюнки. Це було навіть зручніше, бо ніхто не нарікав і, крім того, Тюбик помітив, що може зробити раціоналізацію у портретній справі. Оскільки всі ставили однакові вимоги, Тюбик вирішив зробити так званий трафарет. Він узяв аркуш цупкого паперу, прорізав у ньому великі очі, довгі, вигнуті дугою брови, рівний, гарненький носик, маленькі губки, підборіддя з ямочкою, по боках двійко невеличких вух. Зверху вирізав пишну зачіску, знизу — тонку шийку й дві ручки з довгими пальчиками. Зробивши такий трафарет, він узявся заготовляти шаблони.

Що таке шаблон, зараз кожен зрозуміє. Приклавши трафарет до шматка паперу, Тюбик мазав червоною фарбою те місце, де в трафареті було прорізано губи. На папері одразу виходив малюнок губок. Після цього він профарбував тілесною фарбою ніс, вуха, руки, потім малював темне або світле волосся, карі або голубі очі. Так робилися шаблони.

Цих шаблонів Тюбик зробив кілька штук. Якщо в малючки були голубі очі і світле волосся, він брав шаблон з голубими очима й світлим волоссям, додавав трошки схожості, і портрет був готовий. А якщо в малючки було темне волосся і темні очі, то в Тюбика й на цей випадок був під рукою шаблон.

Таких шаблонних портретів Тюбик намалював багато. Це удосконалення дуже полегшувало роботу. До того ж Тюбик зрозумів, що за трафаретом, зробленим рукою досвідченого майстра, кожен коротулька може заготовляти шаблони, й залучив собі на поміч Якосьбудька. Якосьбудько успішно зафарбовував по трафарету шаблони фарбами, і шаблони виходили аж ніяк не гірші від тих, що були зроблені рукою самого Тюбика. Такий розподіл праці між Тюбиком і Якосьбудьком

ще більше прискорив роботу, а це мало велике значення тому, що замовлень на портрети не меншало, а з кожним днем надходило більше й більше.

Якосьбудько дуже пишався своєю новою посадою. Про Тюбика й про себе він з гордістю говорив: "Ми — художники". Але сам Тюбик був невдоволений своєю роботою і називав її чомусь халтурою. Він казав, що з усіх портретів, які він намалював у Зеленому місті, справжніми витворами мистецтва можуть бути тільки портрети Сніжинки й Синьоочки, усі інші придатні лише для того, щоб накривати ними каструлі й глечики.

Але цієї думки не поділяли ті, що мали портрети. Усім їм подобалося, що вони вийшли красивими, а схожість, говорили малючки, — це десята справа. На все можна дивитися по-різному.

Розділ двадцять п'ятий

КУЛЬКУ ЛІКУЮТЬ...

Після втечі Бурчуна й Пілюльки весь персонал лікарні те й робив, що лікував свого єдиного хворого — Кульку. Відчувши, що до нього прикована увага всього колективу лікарні, Кулька став страшенно вередувати. То він вимагав, щоб йому на обід варили суп із цукерок і кашу з мармеладу; то замовляв котлети із суниць з грибним соусом, хоч усім відомо, що таких котлет не буває; то наказував принести яблучного пюре, а як приносили яблучне пюре, він казав, що просив грушевого квасу; коли ж приносили квас, він говорив, що від квасу несе цибулею, або ще щось видумував.

Усі нянечки з ніг збилися, потураючи його примхам. Вони казали, що в них споконвіку не було такого хворого, що це суща кара, а не хворий, і щоб він уже швидше видужав абощо.

Кожного ранку Кулька посилав котрусь із нянечок шукати по місту собаку Бульку. А коли втомлена нянечка поверталася в лікарню, сподіваючись, що він уже забув про свого собаку, Кулька неодмінно питав:

— Ну, знайшла?

— Та його ніде нема.

— Так ти, мабуть, і не шукала.

— От, слово честі, всі вулиці обійшла!

— А чому я не чув, як ти кликала собаку? Йди-но ще пошукай.

Бідна нянечка виходила за ворота і, не знаючи, куди їй податися, кричала:

— Булька! Булька! Щоб ти пропав!

Вона знала, що її крик справді не поможе, але виконувала вимогу Кульки, бо вважала, що це заспокоює хворого.

Другу нянечку Кулька посилав дивитися, що роблять малюки, і доповідати йому тричі на день: вранці, в обід і ввечері. Третю нянечку він примушував розказувати йому з ранку до вечора казки, і, якщо казки були нецікаві, він виганяв її і вимагав, щоб прислали таку нянечку, яка знає кращі казки. Кулька страшенно сердився, якщо ніхто з товаришів не приходив до нього. А коли хтось приходив, він виганяв і говорив, що йому заважають слухати казки.

Медуниця бачила, що характер у хворого з кожним днем псується, і казала, що він тепер у двадцять разів гірший, ніж Бурчун і Пілюлька,

разом узяті. Допомогти хворому могла тільки виписка з лікарні, але в нього ще боліла нога. Крім того, Кулька сам собі нашкодив.

Якось уранці йому здалося, що нога вже не болить. Він зіскочив з ліжка й побіг по палаті, але не пробіг і десяти кроків, як нога підвернулась, і Кулька впав. Бідолаху перенесли на руках у ліжко. Одразу нога опухла, а ввечері підскочила температура. Медуниця цілу ніч просиділа біля його ліжка, не стуляючи очей. Завдяки її турботам опух спав, але цей випадок дався взнаки, лікування ноги затяглося.

Нарешті хворому дозволили потрошку вставати з ліжка. Спираючись рукою на милицю і тримаючись за стіни, Кулька потихеньку шкандибав по палаті і так учився ходити. Потім йому дозволили на годину виходити у двір прогулюватися з нянечкою навколо лікарні. Від цих прогулянок характер хворого покращав, він не так уже лютував, як раніше, проте коли надходив час повертатись у палату, Кулька сердився, кричав: "Не піду!" — і відмахувався од нянечки милицею. Доводилося хапати хворого на оберемок і силоміць класти в ліжко.

Завдяки цим крутим заходам лікування пішло успішніше, і незабаром Кульці було об'явлено, що через день його випишуть із лікарні. Малюки й малючки з радістю почули цю добру звістку.

На другий день усе населення зібралося біля входу в лікарню.

Усі вітали Кульку з одужанням, піднесли йому квіти, а він сказав:

— Ось ми й зібралися всі. Нема ще тільки Знайка та мого Бульки.

— Ну, нічого, — втішали його малючки. — Може, й Знайко ваш знайдеться, і Булька відшукається.

— Як же вони самі знайдуться? — відповів Кулька. — Треба їх шукати.

— Справді, — сказав Незнайко. — Доведеться шукати цього дурненького Знайка, а то десь пропаде без нас.

— Чому ж він дурненький?! — заперечив лікар Пілюлька.

— Певна річ, дурненький і боягуз до того, — відповів Незнайко.

— І зовсім не боягуз… — почав було Бурчун.

Але Незнайко перебив його:

— А ти мовчи! Хто тут за головного — ти чи я? Чи, може, ти знову хочеш у лікарню?

Почувши про лікарню, Бурчун замовк. Сніжинка сказала:

— Ми призначили на неділю бал з нагоди одужання усіх хворих, а потім ви можете йти й шукати свого дурненького Знайка. А коли знайдете його, ми влаштуємо ще один бал. Це навіть чудово буде.

— Чудово! Чудово! — зраділи всі.

Невідомо, що більше втішало: те, що розшукають Знайка, чи те, що можна буде влаштувати з цієї нагоди ще один бал.

Це питання досі не вияснене.

Робота по збору фруктів закінчилася. Усі підвали було набито яблуками, грушами, сливами, а на деревах ще лишилося багато спілих плодів. Вирішено було подарувати їх зміївським малюкам.

Почалася підготовка до балу. Частина населення розчищала зарослий травою круглий танцювальний майданчик, друга частина

робила лавочки й ставила їх довкола майданчика. Поспішайко, Мовчун і Цвяшок, озброївшись сокирами, будували біля майданчика двоповерхову альтанку для оркестру. Інші малюки будували ятки для газованої води, морозива й інших ласощів. Робота йшла під музику, бо Гусля відібрав десять найкращих арфісток і створив оркестр. Вони тут і проводили репетиції.

Хоч це дивно, але навіть Цвяшок працював з захопленням. Він виконував усе, що йому доручали, і не витворяв ніяких фокусів.

Він наче переродився.

— Як це добре з вашого боку, що ви допомагаєте нам! — говорила йому Киценька.

— А чому й не помогти? — відповідав Цвяшок. — Коли вже треба, то я хоч довбешку розіб'ю, а зроблю.

— Все ви робите так старанно, що просто приємно дивитися, — говорила Ластівонька. — Ви, очевидно, любите працювати?

— Дуже люблю, — признався Цвяшок. — Я завжди люблю щось робити. А коли нема чого робити, я не знаю, що робити, й починаю таке робити, чого зовсім не слід робити. З цього виходять дурниці, і за це мені часто влітає.

Цвяшок голосно шморгнув носом і провів по ньому кулаком.

— А що це значить — влітає?

— Ну, трепанація.

— А що значить — трепанація?

— Ну, просто лупцюють.

— Ой, бідний! — зітхнула Киценька. — А ви краще не робіть того, чого не слід робити. Краще до нас приходьте. У нас завжди знайдеться для вас якась робота: паркан полагодити, розбиту шибку вставити.

— Добре, — згодився Цвяшок.

— А на бал до нас прийдете?

— А можна?

— Чому не можна? Тільки вмийтесь як слід, гарненько причешіться і приходьте. Ми запрошуємо вас.

— Гаразд, я прийду. Спасибі.

Киценьці дуже сподобалось, що Цвяшок так чемно розмовляв і навіть сказав "спасибі". Вона аж спалахнула від задоволення і, відійшовши з Ластівонькою вбік, шепнула:

— Його зовсім не важко перевиховати.

— Його треба частіше хвалити, — відповіла Ластівонька. — Це йому корисно. Завжди, як тільки він набешкетує, треба насваритися, а коли зробить щось хороше, треба похвалити, тоді він буде старатися робити тільки хороше, щоб похвалили ще раз. Крім того, слід прищепити йому гарні манери, а то він страшенно носом шморгає.

— У нього й мова дуже засмічена, — підхопила Киценька. — Що це за слова такі: довбешка, дурниці, влітає? Треба буде попрацювати над його мовою і поступово відучити од негарних слів.

А Цвяшок, задоволений тим, що його похвалили, ще завзятіше почав працювати. Що не кажіть — кожному подобається, коли його хвалять.

Розділ двадцять шостий

ПОВЕРНЕННЯ ЦВЯШКА

Після того як Цвяшок не прийшов додому, ніхто з жителів Зміївки не наважувався вибратись у Зелене місто. Пішла чутка, що стоголовий дракон скоро поїсть усіх малючок, а потім приповзе у Зміївку й жертиме малюків. Час минав, але дракон не появлявся, а замість нього одного прекрасного ранку у Зміївці з'явився зовсім незнайомий коротулька. Він розповів, що летів на повітряній кулі разом із своїми товаришами і вистрибнув з парашутом, коли куля почала падати. Він приземлився у густому лісі й блукав по хащах і полях, розшукуючи своїх друзів, які полетіли далі на повітряній кулі.

Найдогадливіші читачі, напевно, вже вгадали, що цей незнайомий малюк був не хто інший як Знайко. Замість того щоб спокійнісінько повернутися додому, Знайко вирішив розшукати своїх друзів.

Жителі Зміївки розповіли йому, що в Зеленому місті декілька днів тому з'явилися малюки, які теж летіли на повітряній кулі й розбилися. Двоє з них приходили в Зміївку по паяльник, а тоді поїхали назад у Зелене місто разом з шофером Бубликом. Знайко почав розпитувати про цих двох малюків. Коли йому описали їх і сказали, що обидва були в шкіряних куртках, він одразу догадався, що це були Гвинтик і Шпунтик. Письменник Метикайло, який теж був тут із своїм бурмотографом і чув цю розмову, підтвердив, що малюків справді звали Гвинтик і Шпунтик.

Знайко дуже зрадів. Він сказав, що зараз же піде в Зелене місто, і просив показати йому туди дорогу. Почувши це, жителі засмутились і сказали, що в Зелене місто йти не можна, бо там поселився стоголовий дракон, який пожирає малючок, не кажучи вже про малюків.

— Щось я ні разу в житті не зустрічав стоголових драконів, — недовірливо посміхнувся Знайко.

— Що ви! Що ви! — замахали на нього руками. — А Бублика нашого хто з'їв? Уже скільки днів минуло, як він повіз у Зелене місто Гвинтика й Шпунтика, та так і не вернувся.

— А Шурупчика хто зжер? — запитали коротульки. — Він теж поїхав у Зелене місто за Бубликом і теж не повернувся. А який чудовий механік був! Усе вмів робити!

— А Цвяшка хто злопав? — наполягали зміївчани. — Ну, цього хоч не шкода, бо — як сказати по правді — поганий коротулька був, проте мусив же хтось його з'їсти!

Знайко замислився. Потім сказав:

— Науці нічого не відомо про стоголових драконів, отже, їх нема.

Метикайло сказав:

— Але науці нічого не відомо й про те, що драконів не існує. Отже, вони можуть існувати. Коли вже про це говорять, то, мабуть, щось таке є.

— Про бабу-ягу теж говорять, — відповів Знайко.

— По-вашому, виходить, що баби-яги нема?

— Звичайно, нема.

— Облиште ці казки.

— Це не казки. Це баба-яга — казки.

Знайко твердо вирішив іти в Зелене місто, і, хоч як жителі відмовляли його, він усе-таки стояв на своєму. Нічого не вдієш, зміївчани нагодували Знайка, потім вивели на околицю й показали дорогу в Зелене місто. Всі вважали, що він іде на неминучу загибель, і, втираючи сльози, прощалися з ним.

У цей час далеко на шляху знялася хмара. Вона швидко наближалась і збільшувалась. Коротульки дременули врозсип, поховалися в будинках і визирали з вікон. Усі думали, що це біжить стоголовий дракон. Тільки Знайко не злякався й зостався на вулиці.

Незабаром усі побачили, що до міста наближаються один за одним три автомобілі. Це вони збили куряву на шляху. На передній машині лежало велике червонобоке яблуко, на другій — спіла груша, а на третій машині вмістилося аж п'ять слив. Порівнявшись із Знайком, машини зупинились, і з них вилізли Бублик, Шурупчик і Цвяшок. Побачивши це, малюки повибігали з будинків, стали обнімати Бублика, Шурупчика й навіть Цвяшка. Всі розпитували про дракона, а як почули, що ніякого дракона нема й ніколи не було, то страшенно здивувалися.

— Де ж ви пропадали так довго? — питали всі.

— Ми збирали фрукти, — відповів Цвяшок.

Ця відповідь викликала в усіх посмішку.

— Інші, може, й збирали, а ти, напевно, весь час по парканах лазив та вікна бив, — глузливо мовив Метикайло.

— А от і ні! — образився Цвяшок. — Я теж працював. Я… ну, як вам сказати… перевиховався, от!

Бублик і Шурупчик підтвердили, що Цвяшок справді перевиховався, що малючки були дуже задоволені його роботою і подарували за це

жителям Зміївки багато яблук, груш і слив. Малюки зраділи, бо дуже любили фрукти.

Бублик, дізнавшись, що Знайко хоче йти в Зелене місто, згодився відвезти його на своїй машині, і незабаром вони поїхали.

Жителі Зміївки ходили вулицями міста й раділи, що нема дракона, що знайшлися Бублик і Шурупчик, а найбільше тому, що Цвяшок перевиховався. Деякі, правда, не вірили в це перевиховання, підозріло стежили за ним, побоюючись, щоб він знову не почав бити шибки. Згодом Цвяшка побачили на річці. Він сидів на березі в самих трусиках і прав свій одяг.

— Чого це тобі раптом спало на думку одяг прати? — спитали його.

— Завтра піду на бал, — сказав Цвяшок. — Для цього треба одягтися у чисте й причесатися.

— Хіба в малючок буде бал?

— Буде, Бублик і Шурупчик теж поїдуть. Їх теж запросили.

— Ти хочеш сказати, що й тебе запросили? — недовірливо спитали малюки.

— А то як! Певна річ, запросили.

— Ну-ну! — покрутили головами малюки. — Якщо малюнки запросили його на бал, то він справді перевиховався. Хто б міг подумати!

Розділ двадцять сьомий

НЕСПОДІВАНА ЗУСТРІЧ

Підготовка до балу була в повному розпалі. Альтанка для оркестру і ятки навколо танцювального майданчика вже були збудовані. Тюбик розмальовував альтанку різними химерними візерунками, а інші малюки фарбували ятки в усі кольори веселки. Малючки прикрашали майданчик квітами, барвистими ліхтариками й прапорцями. Незнайко гасав то туди, то сюди і командував, як сам знав. Йому здавалося, що робота йде надто повільно. Він кричав, метушився і тільки заважав іншим. На щастя, кожний і без нього знав, що треба робити.

Хтось придумав поставити навколо майданчика лавочки, але не було дощок. Незнайко був у розпачі:

— Ех, — кричав він, — не могли ще трохи дощок привезти, а тепер усі машини поїхали в Зміївку. Ану, давай ламати ятку. Ми з неї лавочок наробимо.

— Правильно! — закричав Якосьбудько і кинувся з сокирою до найближчої ятки.

— Ти що! — сказав Тюбик. — Будували, будували, фарбували, фарбували, а тепер ламати?

— Не твоє діло! — кричав Якосьбудько. — Нам лавочки потрібні.

— Але не можна ж одне будувати, а друге ламати.

— А ти чого тут командуєш? — розкричався Незнайко. — Хто в нас за головного, ти чи я? Сказано ламати, то й ламати!

Невідомо, чим закінчилася б ця суперечка, але тут появилася машина.

— Бублик приїхав! — закричали всі радісно. — Тепер привеземо дощок і не доведеться ятку ламати.

Машина під'їхала. З кабіни виліз Бублик, а за ним ще один коротулька. Всі аж роти пороззявляли від подиву.

— Матінко рідна, та це ж Знайко! — закричав лікар Пілюлька.

— Знайко приїхав! — заверещав Забудько.

Малюки в одну мить обступили Знайка, кинулись обнімати його й цілувати.

— Нарешті ми тебе знайшли! — сказали вони.

— Як це — ви мене знайшли? — посміхнувся Знайко. — По-моєму, це я вас знайшов!

— Так, так, правильно, ти нас знайшов, але ми думали, що ти нас зовсім покинув!

— Я вас покинув? — знову здивувався Знайко. — По-моєму, це ви мене покинули!

— Ти ж вистрибнув з парашутом, а ми залишились, — відповів Пончик.

— А чого ви залишились? Я ж дав команду всім стрибати. Треба було стрибати слідом за мною, тому що куля не могла вже довго літати. А ви, напевно, полякалися.

— Так, так, полякалися, — закивали всі головами.

— Звичайно, полякалися! — сказав Незнайко. — Побоялися стрибати. Цікаво було б вияснити, хто перший злякався.

— Хто? — запитав Либонько. — Ти перший, либонь, і злякався.

— Я? — здивувався Незнайко.

— Звичайно, ти, — закричали всі. — Хто казав, що не треба стрибати? Хіба не ти?

— Ну, я, — погодився Незнайко. — А навіщо ви мене послухались?

— Правильно! — усміхнувся Знайко. — Знайшли кого слухатись! Наче ви не знаєте, що Незнайко осел?

— От тобі й маєш! — розвів Незнайко руками. — Тепер виходить, що я осел!

— І боягуз, — додав Сиропчик.

— До того ще й брехунець, — підхопив Пончик.

— А коли це я брехав? — здивувався Незнайко.

— А хто казав, що ти кулю придумав? — запитав Пончик.

— Що ти! Що ти! — замахав Незнайко руками. — Ніякої кулі я не придумував. Це Знайко придумав кулю.

— А хто казав, наче ти в нас за головного? — напосідав на Незнайка Сиропчик.

— Та який я головний? Я так собі… Просто. Ну, просто собі нічого, — виправдовувався Незнайко.

— А ми тепер на тебе просто тьху! Тепер у нас Знайко за головного! — кричав Сиропчик.

Усі малючки, які чули цю суперечку, почали дуже сміятися. Вони побачили, що Незнайко звичайнісінький хвалько.

Галочка й Кубушка побігли й одразу всім розказали, що Незнайко виявився брехуном і що кулю придумав зовсім не він, а Знайко.

Синьоочка підійшла до Незнайка й з презирством сказала:

— Ви навіщо нас обманювали? Ми вам вірили, думали, що ви справді розумний, чесний і сміливий, а виходить, ви просто жалюгідний обманщик і нікчемний боягуз!

Вона з погордою одвернулася від Незнайка і підійшла до Знайка, якого обступив натовп малючок. Усім було цікаво подивитися на нього й послухати, що вій розказував.

— Скажіть, а це правда, що коли летиш на повітряній кулі, то земля внизу здається не більшою від пирога? — спитала Білочка.

— Ні, це неправда, — відповів Знайко. — Земля дуже велика, і, скільки не піднімайся на повітряній кулі, вона здається ще більшою, бо згори відкривається широкий краєвид.

— А скажіть, будь ласка, це правда, що хмари дуже тверді і вам під час польоту доводилось розрубувати їх сокирою? — спитала Синьоочка.

— Теж неправда, — відповів Знайко. — Хмари м'які, як повітря, тому що вони утворилися з туману, і їх зовсім не треба розрубувати сокирою.

Малюнки розпитували Знайка, чи правда, що повітряна куля може літати догори ногами, чи правда, що повітряні кулі надувають парою, чи правда, що під час польоту кулі мороз був тисяча градусів і одна десята? Знайко відповів, що все це вигадки, і спитав:

— Хто це вам наговорив таких дурниць?

— Це Незнайко, — відповіла Заїнька й засміялася.

Усі глянули на Незнайка й зареготали. Незнайко почервонів од сорому і ладен був провалитися крізь землю. Він утік і сховався у заростях кульбаби.

"Сидітиму в кульбабі, а потім вони забудуть про цю історію, і я вилізу", — вирішив Незнайко.

Знайкові дуже хотілося оглянути Зелене місто. Синьоочка, Сніжинка та інші малюнки пішли з ним показувати йому визначні місця. Знайко уважно оглянув міст через річку, потім водопровід з тростини. Він дуже зацікавився побудовою водопроводу й фонтанів. Малючки докладно розказали йому, як побудовано водопровід і як треба робити фонтани, щоб вода била вгору, а не вниз. Знайкові сподобалося, що в малючок скрізь був зразковий порядок і цілковита чистота. Він похвалив їх за те, що вони навіть тротуари застеляли постілками. Малюнки зраділи й запросили Знайка в будинки, щоб він побачив, як обладнані їхні квартири. В будинках теж було гарно й чисто, як і надворі. В одній квартирі Знайко побачив шафу з книгами й сказав, що коли повернеться додому, то й собі зробить книжкову шафу.

— Хіба у вас нема книжкової шафи? — запитали малючки.

— Нема, — признався Знайко.

— А де ж ви книги зберігаєте?

Знайко тільки рукою махнув. Йому соромно було признатися, що в нього книжки лежали на столі, а то й під столом і навіть під ліжком.

Знайка, певна річ, зацікавили й кавуни. Малючки розповіли йому про Соломку, і Знайкові захотілося познайомитися з нею. Малючки розшукали Соломку й познайомили із Знайком. Знайко розпитував її про все, що його цікавило. Соломка розповіла йому про свою роботу по вирощуванню фруктів і овочів. Знайко слухав дуже уважно й навіть занотував дещо у свій записник.

— Оце розумний малюк, — хвалили його малюнки. — Одразу видно, що любить дечого повчитися.

А в Незнайка, звичайно, забракло терпіння сидіти в заростях кульбаби. Час від часу він вилазив звідти, і тоді йому було непереливки. Малюнки зовсім не звертали на нього уваги, ніби його не існувало, а малюки просто не давали йому проходу.

— Незнайко брехун! — кричали вони. — Незнайко хвалько! Незнайко боягуз!

"Ні, видно, ще не забули!" — з сумом думав Незнайко й тікав назад у кульбаби.

Через деякий час він знову вилазив, і все повторювалось спочатку. Зрештою він сказав:

— Не буду більше вилазити. Треба бути твердим. Буду твердо сидіти тут хоч цілу добу, вилізу тоді, як бал почнеться.

Розділ двадцять восьмий

ПРИМИРЕННЯ

На другий день відбувся бал, якого всі так нетерпляче ждали. Довкола танцювального майданчика красувалися мальовничі ятки. Вони виблискували яскравими фарбами, неначе писанки. Над майданчиком були напнуті вірьовочки, на яких погойдувались барвисті ліхтарики й прапорці. Прапорцями й ліхтариками були прикрашені всі навколишні дерева. Кожна деревина була схожа на новорічну ялинку.

На другому поверсі альтанки, що була прикрашена квітами, розмістився оркестр з десяти малючок. Кожна малюнка грала на арфі. Тут були зовсім малесенькі арфи, і їх доводилося тримати на руках; були арфи більші, які тримали на колінах, були й великі арфи, які стояли на підставці, а одна арфа була просто велетенська. Щоб грати на ній, треба було вилазити на драбинку.

Ще задовго до балу навколо танцювального майданчика зібралися всі і чекали гостей із Зміївки. Першим приїхав Цвяшок. Він був у чистенькій сорочці, умитий, причесаний. Правда, один вихрик на самій маківці ще стирчав, як гребінець у півника, але все-таки було видно, що Цвяшок добре попрацював над своїм чубом.

— Ось тепер ви хороший малюк, — сказала йому Киценька. — Вам, напевно, самому приємно бути таким чепурним і чистеньким.

— Авжеж, — відповів Цвяшок, обсмикуючи на собі сорочку.

Слідом за Цвяшком приїхали Бублик з Шурупчиком, а за ними стали прибувати й інші жителі Зміївки. Хоч їх ніхто не запрошував, але кожен з них говорив, що приїхав подякувати малючкам за фрукти, і тут же одержував запрошення на бал.

А Незнайко й справді просидів у кульбабі аж до початку балу. По правді кажучи, він більше лежав, ніж сидів, тобто, простіше, спав, але як тільки побачив, що малюки збираються, виліз і почимчикував до майданчика.

Малюки побачили його і стали кричати:

— А, брехунець, і ти прийшов! Ану, розкажи, як ти догори ногами летів!

— Ану, розкажи, як ти хмару замість киселю з'їв, — закричав, підскочивши до нього, Пончик.

Незнайко страшенно образився. Він повернувся і пішов, куди очі бачать. Малюки щось кричали услід і сміялись, але він навіть не чув.

Не розбираючи дороги, Незнайко забрів аж на край міста, наткнувся на паркан і набив собі на лобі ґулю. Зупинившись, глянув на паркан і побачив напис: "Незнайко дурень!!!"

— Ну, ось, — сказав Незнайко. — Уже про мене починають на парканах писати!

Йому стало так жаль себе, так жаль, що й сказати годі! Він притулився до паркана лобом, і сльози потекли з його очей.

— Ой, який я нещасний! — прошепотів він. — Усі тепер з мене сміються. Усі зневажають! І ніхто, ніхто на світі не любить мене!

Він довго стояв, тулячись лобом до паркана, а сльози лились і ніяк не могли зупинитися. Раптом він відчув, що його взяв хтось за плече, і чийсь лагідний голос промовив:

— Не плачте, Незнайку!

Він повернувся і побачив Синьоочку.

— Не треба плакати, — повторила вона.

Незнайко одвернувся від неї, ухопився руками за паркан і заревів ще дужче. Синьоочка мовчки погладила його по плечу рукою. Незнайко труснув плечем, намагаючись скинути її руку, і навіть дриґнув ногою.

— Ну, не треба, не треба бути таким злим, — лагідно заговорила вона. — Ви ж добрий, хороший малюк. Вам хотілось показати себе кращим, тому ви й хвастались і обдурювали нас. Але більше ви не будете робити так, правда? Не будете?

Незнайко мовчав.

— Скажіть, що не будете. Ви ж хороший!

— Ні, я поганий!

— Але бувають гірші за вас.

— Ні, я найгірший!..

— Неправда! Цвяшок був ще гірший за вас. Ви ніколи не робили таких капостей, що їх дозволяв собі Цвяшок, а, бачите, він виправився. Отже, якщо ви захочете, то теж зможете стати кращим. Скажіть, що більше не будете так робити, й починайте нове життя. Про старе більше не будемо згадувати.

— Ну, не буду! — похмуро буркнув Незнайко.

— Ось бачите, як добре! — зраділа Синьоочка. — Тепер ви постарайтеся бути чесним, сміливим і розумним, будете робити все по-хорошому, її не потрібно буде вигадувати всілякі небилиці, щоб здаватися кращим. Правда?

— Правда, — відповів Незнайко.

Він сумно поглянув на Синьоочку і всміхнувся крізь сльози.

Синьоочка взяла його за руку:

— Ходімо туди, де всі.

Вони підійшли до танцювального майданчика. Пончик побачив, що Незнайко вертається із Синьоочкою, і зарепетував на всю горлянку:

— Незнайко брехун! Незнайко осел!

— Розкажи, як ти хмару проковтнув! — закричав Сиропчик.

— Соромтеся, малюки! — вигукнула Синьоочка. — Навіщо ви його дражните?

— А навіщо він обманював? — сказав Пончик.

— Хіба він вас обманював? — здивувалася Синьоочка. — Він обманював нас, а ви мовчали, отже, були з ним заодно.

— Ви анітрохи не кращі за нього! — вигукнула Сніжинка. — Ви ж знали, що він бреше й хвастає, але ніхто не зупинив його. Ніхто не сказав йому, що це погано. Чим же ви кращі?

— Ми й не кажемо, що кращі, — знизав Пончик плечима.

— Ну й не дражніть його, коли самі не кращі! — встряла в розмову Киценька. — Інші на вашому місці давно допомогли б йому виправитись.

Пончикові й Сиропчикові стало соромно, й вони перестали дражнити Незнайка.

Ластівонька підійшла до нього й сказала:

— Бідненький! Ви плакали? Вас дражнили! Малюки такі недобрі, але ми не дамо вас кривдити. Ми не дозволимо дражнити вас. — Вона відійшла вбік і зашепотіла малюнкам — З ним треба поводитись ласкавіше. Він провинився і за це покараний, але тепер покаявся і поводитиметься чемно.

— Звичайно! — підхопила Киценька. — А дражнити — це погано. Він озлиться і стане ще гірший. А коли його пожаліти, то він дужче відчує свою провину й швидше виправиться.

Малючки обступили Незнайка й стали жаліти його. Незнайко сказав:

— Раніше я не хотів водитися з малюнками й думав, що малюки кращі, а тепер я бачу, що малюки зовсім не кращі. Малюки тільки те й робили, що дражнились, а малючки заступилися за мене. Тепер завжди з малюнками дружитиму.

Розділ двадцять дев'ятий

НА БАЛУ

Тут заграла музика, і всі пустились у танок. Поспішайко кружляв з чорнявою Галочкою, Знайко танцював із Сніжинкою, Бурчун — із Ластівонькою. І — хто б міг подумати! — лікар Пілюлька танцював з Медуницею. Так, так! Медуниця теж прийшла на бал. Замість білого халата, в якому всі звикли бачити її, вона наділа красиве плаття в квіточки і зовсім не була схожа на ту строгу Медуницю, яка так владно порядкувала в себе в лікарні. Вона кружляла, поклавши руку на плече Пілюльці, і, всміхаючись, казала йому:

— Признайтеся все-таки, що наш метод лікування кращий за ваш. Різні садна, рани, подряпини, синці, чиряки й навіть нариви треба

змащувати медом. Мед — дуже добра дезинфекційна речовина й запобігає нагниванню.

— Не можу з вами погодитися, — заперечував Пілюлька. — Всі рани, подряпини, сипці треба змащувати йодом. Йод теж дуже добра дезинфекційна речовина й теж запобігає нагниванню.

— Але згодьтеся все-таки, що ваш йод обпікає шкіру, тим часом як лікування медом проходить зовсім без болю.

— Можу погодитися, що лікувати медом слід тільки малючок, але для малюків ваш мед зовсім не годиться.

— Чому це? — здивувалася Медуниця.

— Та ви ж самі сказали, що лікування проходить без болю.

— А вам неодмінно треба, щоб було боляче?

— Неодмінно, — відповів Пілюлька. — Якщо малюк полізе через паркан і подряпає ногу, то подряпину треба припекти йодом, — хай він запам'ятає, що перелазити через паркан небезпечно, і вдруге не лізе через паркан.

— І після того він полізе не через паркан, а видереться на дах, упаде й розіб'є собі голову, — сказала Медуниця.

— Тоді ми намастимо йому голову йодом, і він запам'ятає, що лазити на дах теж небезпечно. Йод має дуже велике виховне значення.

— Лікар повинен думати не про виховання хворого, а про полегшення його страждань, — відповіла Медуниця. — А своїм йодом ви тільки посилюєте страждання.

— Лікар про все повинен думати, — сказав Пілюлька. — Звичайно, коли ви лікуєте малюнок, то можете взагалі ні про що не думати, але коли ви лікуєте малюків…

— Поговорімо краще про щось інше, — перебила його Медуниця. — З вами просто неможливо танцювати.

— Ні, це з вами неможливо танцювати!

— Ви не зовсім чемний!

— Так, я не чемний, коли в моїй присутності висловлюють такі неуцькі погляди.

— Це ви висловлюєте неуцькі погляди! Ви не лікар, а нещасненький лікарчук!

— А ви… Ви!

Від образи лікар Пілюлька не міг слова промовити. Він зупинився серед танцювального майданчика й мовчки плямкав ротом, неначе риба, витягнута з води. На нього почали налітати пари танцюристів.

Медуницю зовсім заштовхали. Вона смикнула його за рукав:

— Ну, танцюйте! Чого ж ви стали? Ми всім заважаємо!

Пілюлька знехотя махнув рукою, і вони знехотя почали танцювати.

Спочатку танцювали мовчки, потім знову почали сперечатися про методи лікування.

Пончик танцював з Кубушкою. Між ними відбувалася зовсім інша розмова.

— Ви любите цукерки? — питав Пончик.

— Дуже, — відповіла Кубушка. — А ви?

— Я також. Але найдужче я люблю тістечка

— А я більше за все люблю морозиво.

Гвинтик танцював з Білочкою.

— Я мрію навчитись керувати автомобілем, — говорила Білочка. — У нас деякі малючки навчилися, то і я зможу, правда?

— Це дуже просто, — відповів Гвинтик. — Спочатку треба натиснути на педаль зчеплення, потім дати газ…

Незнайко танцював з Синьоочкою. Однак це тільки так говориться, що Незнайко танцював. А насправді танцювала сама Синьоочка, а Незнайко стрибав, як цап, наступаючи Синьоочці на ноги й штовхаючи інших. Нарешті Синьоочка сказала:

— Давайте краще посидимо.

Вони сіли на лавочку.

— А знаєте, — сказав Незнайко, — я ж зовсім не вмію танцювати.

— От і добре, що ви самі призналися, — відповіла Синьоочка. — Інший на вашому місці набрехав би три мішки вовни, сказав би, він тому погано

танцює, що в нього ноги й руки болять, а ви чесно визнали, що не вмієте. Я бачу, з вами можна дружити.

— Звичайно, можна, — погодився Незнайко.

— Я люблю дружити з малюками, — сказала Синьоочка. — Я не люблю малючок за те, що вони дуже носяться з своєю красою і крутяться перед дзеркалом.

— Серед малюків теж такі є, що люблять дивитися у дзеркало, — відповів Незнайко.

— Але ж ви не такий, Незнайку? Правда, не такий?

— Ні, я не такий, — відповів Незнайко.

І збрехав. Насправді частенько, коли ніхто не бачив, він крутився перед дзеркалом і думав про свою красу. А втім, це робили всі малюки.

— Я дуже рада, що ви не такий, — відповіла Синьоочка. — Ми будемо з вами дружити. В мене є цікава пропозиція. Давайте будемо листуватися. Спочатку ви напишете мені листа, а потім я вам.

"От тобі й маєш!" — подумав Незнайко. Він умів писати тільки друкованими літерами й дуже соромився показувати свою неосвіченість.

— Навіщо писати? — розгублено буркнув він. — Живемо ми недалечко, можна й так поговорити.

— Ой, який ви нудний, Незнайку! Ви нічого не хочете для мене зробити. Це ж так цікаво — листа одержати!

— Ну, гаразд, — згодився Незнайко. — Я напишу вам листа.

Почало темніти. Навкруги спалахнули сотні різнокольорових ліхтариків. Вони сяяли її на деревах, і на ятках, а подекуди були сховані в траві під деревами, й тому здавалося, що трава сама випромінює якесь чарівне світло. Нижня частина альтанки, над якою розмістився оркестр, була запнута красивою голубою завісою.

Несподівано завіса піднялась, і всі побачили сцену. На сцену вийшла поетеса Квітонька і голосно закричала:

— Тихо! Тихо! Зараз буде концерт! Увага!

Всі сіли на лавочки й приготувалися слухати концерт.

— Увага! — кричала далі Квітонька. — Першою виступаю я. Я прочитаю вам свій новий вірш про дружбу.

Малюки й малючки гучно заплескали в долоні. Як тільки оплески стихли, Гусля махнув своєю диригентською паличкою, оркестр заграв, і Квітонька почала читати під музику свій новий вірш про дружбу.

Цей вірш, як і всі вірші поетеси, був дуже хороший і кінчався словами: "Треба всім нам подружити, дружбу треба зміцнювать!"

Після читання, яке всім дуже сподобалося, виступив танцювальний ансамбль. Дванадцять малючок, одягнутих у красиві барвисті плаття з стрічками, виконували різні танці, серед яких найкращим був танок "Ріпка". Глядачі довго аплодували й кричали "браво" до тих нір, поки "Ріпку" не повторили ще двічі.

Після ансамблю танцю виступав хор малюків з міста Зміївки. Хор проспівав кілька пісень.

Не встигли хористи зійти зі сцени, як Гусля, залишивши оркестр, спустився з другого поверху по стовпу вниз, виліз на сцену й закричав:

— Сюди, братці! Сюди!

Знайко, Поспішайко, лікар Пілюлька й інші приятелі Знайка вилізли на сцену.

— Увага! — закричав Гусля. — А тепер виступить хор малюків з Квіткового міста.

Він заграв на своїй флейті, і всі малюки затягнули пісню про коника, яку склав поет Квітик:

Сів коник на листочок,

Неначе огірочок,

Він зелененький був,

Він зелененький був.

Він їв лише травичку,

Комашку ж невеличку

І муху не торкнув,

І муху не торкнув.

Та прискакала жаба,

Зажерлива нахаба,

І з'їла стрибунця,

І з'їла стрибунця.

Не думав, не гадав він,

І зовсім не чекав він

Такого ось кінця,

Такого ось кінця!

Ця пісня до того була сумна, що під кінець навіть самі співаки не витримали й гірко заплакали. Їм було жаль бідного коника, якого з'їла зажерлива жаба. Всі обливалися слізьми.

— Такий хороший коник був! — аж схлипнув Забудько.

— Зовсім нікого не чіпав і з мухами дружив, — сказав Поспішайко.

— І за це його жаба з'їла! — додав Гвинтик.

Тільки Знайко не плакав і заспокоював товаришів:

— Не плачте, братці! Не з'їла жаба коника. Це неправда! Вона муху з'їла. Слово честі, муху!

— Однаково, — хлипав Гвинтик. — Мені й мухи жаль.

— А навіщо мух жаліти? Вони тільки набридають усім та заразу розносять. От іще видумав, за мухою плакати!

— Я зовсім не за мухою плачу, — сказав Бурчун. — Просто пригадав, як ми цю пісеньку завжди співали вдома.

Тут Незнайко так сильно заревів, що всі від подиву перестали плакати й почали його втішати. Всі питали, чого він так сильно плаче, але Незнайко тільки схлипував і нічого не відповідав. Нарешті він сказав, не перестаючи схлипувати:

— Я за Гу... Я за Гу... Я за Гуньком скучив!

— Чого це? — здивувалися всі. — Не скучав, не скучав і раптом заскучав.

— Угу! — сердито відповів Незнайко. — Я тут, а Гунько вдома залишився.

— Ну, й не пропаде без тебе твій Гунько, — сказав Поспішайко.

— Ні, пропаде! Я знаю, що й він скучає за мною. Гунько мій найкращий приятель, а я навіть не попрощався з ним, коли ми полетіли на повітряній кулі.

— А чому ти не попрощався?

— Я посварився з ним і не захотів прощатися. Коли ми полетіли, він весь час дивився на мене й махав мені рукою, а я одвернувся і не хотів дивитися на нього. Я тоді був гордий, що лечу на повітряній кулі, а тепер мене мучить ця, як її?..

— Совість? — підказав лікар Пілюлька.

— Еге, еге, совість, братці! Якби я попрощався, мені легше було б. Повернімось, братці, додому, я помирюся з Гуньком і попрощаюсь.

— Як ми повернемось, то треба вітатись, а не прощатись, — сказав Знайко.

— Ну, однаково, я спершу попрощаюсь, а потім привітаюсь, і все буде гаразд.

— Доведеться, друзі, збиратися в дорогу, — сказав Гусля. — Незнайкові додому захотілось.

— Так, братці, мені теж час додому, — сказав Пілюлька. — Може, там без мене хто-небудь захворів, а лікувати нікому.

— Що ж, погуляли й досить, — відповів Знайко. — Колись треба її додому повертатися. Завтра вирушаємо в похід.

Бал закінчився. Синьоочка підійшла до Незнайка.

— Ось ми й розлучаємося з вами, — сумно сказала вона.

— Угу, — тихо відповів Незнайко. — Нам уже час додому.

— Ви зовсім недовго пробули в нас.

— Мені дуже хочеться побути ще, але й додому хочеться, — похнюпившись, сказав Незнайко.

Синьоочка задумалась, а потім промовила:

— Я розумію, вам пора додому. У вас дома лишилися друзі, вони, мабуть, непокояться за вас. Ви добре робите, що не забуваєте своїх друзів.

Деякий час вони стояли мовчки. Незнайко хотів щось сказати, але в горлі в нього стало чомусь тісно, і слова не виходили зсередини. Він опустив очі, копирсав підбором землю і не наважувався глянути на

Синьоочку. Незнайко боявся, що вона помітить у нього на очах сльози. Нарешті вони підняли голови, погляди їхні зустрілися.

— Хочете, я пошию вам на дорогу торбинку? — спитала вона.

— Хочу.

На другий день Знайко і його товариші вирушили в похід. Вирішено було йти пішки. Повітряна куля лопнула, і її важко було полагодити, до того ж, не було попутного вітру. Попереду йшов Знайко з компасом у руках, за ним лікар Пілюлька, за Пілюлькою Гвинтик і Шпунтик, а за ними йшли інші малюки-коротульки. Незнайко йшов позаду всіх.

У кожного за спиною була торбинка. Ці торбинки їм пошили малючки. В торбинках були пироги на дорогу, а також насіння різних квітів, фруктів і овочів, яких не було в Квітковому місті. В Сиропчика в кожній кишені лежало по кавуновому зернятку.

Усі малючки вийшли проводжати малюків. Багато з них плакало.

— Не плачте, — втішав їх Знайко. — Коли-небудь ми знову зробимо повітряну кулю і прилетимо до вас.

— Прилітайте навесні, як зацвітуть яблуні, — казали малючки. — У нас дуже гарно навесні.

Малючки зупинилися на околиці міста, а малюки попрямували доріжкою серед заростів трави й польових квітів.

— Будьте здорові! До побачення! — кричали малючки, махаючи руками.

— До побачення! — відповідали їм малюки.

Синьоочка мовчки махала рукою.

Скоро малюки були вже далеченько, і голоси малючок ледь долинали до них.

— Незнайку! Незнайку! — закричала раптом Синьоочка.

Незнайко оглянувся.

— Лист, Незнайку! Лист!

Незнайко кивнув головою і замахав капелюшком.

— Він почув! — зраділа Синьоочка.

Скоро мандрівники перетворились на ледь помітні цятки, а потім і зовсім зникли за поворотом дороги. Малючки розійшлися по домівках. Усім було невесело.

Розділ тридцятий

ПОВЕРНЕННЯ

Багато днів Знайко і його товариші пробиралися полями й лісами і, нарешті, дісталися у рідні краї. Вони зупинилися на високому пагорбі, а попереду вже було видно Квіткове місто в усій його красі. Літо йшло на спад, і на вулицях зацвіли найкрасивіші квіти: білі хризантеми, червоні жоржини, різнобарвні айстри. В усіх дворах яскріли красиві, як метелики, братки. Вогненні настурції плелися по загорожах, по стінах будинків і цвіли навіть на дахах. Вітерець доносив ніжні пахощі резеди й ромашки.

На радощах Знайко і його товариші обнімалися й цілувалися.

Незабаром вони вже йшли вулицями рідного міста. З усіх будинків повибігали мешканці й дивилися на наших мандрівників. Знайко і його друзі так засмагли за час мандрів, що спочатку їх ніхто не міг упізнати. Раптом хтось вигукнув:

— Братці, та це ж Знайко! Дивіться, он він іде попереду всіх!

Тут з усіх боків закричали:

— А он і лікар Пілюлька. І мисливець Кулька, й Забудько, й Пончик.

Жителі міста раділи й кричали:

— Ура!

А що діялося, коли Знайко і його товариші завернули на вулицю Дзвіночків! Тут у них були сусіди й добрі знайомі.

Коротульки заповнили всю вулицю. Малюки обнімали й цілували хоробрих мандрівників, а малюнки засипали! всю дорогу пелюстками з маргариток.

Раптом десь узявся маленький собачка. Він гавкав і стрибав біля мисливця Кульки, лизав йому руки.

— Братці, та це ж мій Булька! — закричав мисливець Кулька.

Сусіди розказували, що через кілька днів після того, як коротульки полетіли на повітряній кулі, Булька повернувся додому. Тому всі думали, що Кулька і його товариші загинули, і ніхто не сподівався побачити їх знову живими.

Кулька вхопив Бульку на руки і почав цілувати його.

— Ой ти, мій вірний, хороший песику! — говорив він. — Отже, ти не загинув? А я так сумував за тобою!

Тут у кінці вулиці появилася нова група коротульок. Попереду всіх біг Квітик.

— Вірш! — кричали всі. — Зараз буде вірш!

Малюнки голосно заплескали в долоні, а малюки десь узяли порожню бочку й поставили її серед вулиці догори дном. Хтось крикнув:

— Вилазь, Квітику, на бочку і читай вірш!

Квітика підхопили під руки й допомогли йому вилізти на бочку. Квітик на хвилину замислився, покашляв трохи, потім простяг до Знайка та його товаришів руку і з натхненням прочитав вірш, якого склав тут же, стоячи на бочці:

Відважним літунам привіт мій полум'яний!

Полинули вони на кулі повітряній,

А як спускалися з небес,

То загубили кулю десь.

— Ура-а-а! — закричали з усіх боків коротульки.

Квітика в одну мить стягли з бочки. Малюки підхопили його на руки й понесли додому, а малючки бігли позаду й кидали йому пелюстки з маргариток.

Завдяки цьому віршеві Квітик прославився так, наче він сам здійснив таку видатну подорож.

Наші відважні мандрівники відчинили хвіртку й пішли до свого будиночка, в якому давно вже не було живої душі. Незнайко залишився на вулиці. Він сумно дивився услід малюкам, що розходилися по домівках, і все оглядався, немов шукав когось. На вулиці не було вже нікого. Всіх наче вітром здуло. Незнайко ще дужче засмутився, але раптом він помітив на протилежному боці вулиці, в тіні паркана, маленьку постать, що стояла, роззявивши рота, і не зводила з нього широко розкритих очей.

— Гуньку! — вигукнув раптом Незнайко, впізнавши свого приятеля, і простяг уперед руки.

Гунько крикнув від радості й кинувся до Незнайка, а Незнайко побіг йому назустріч. Друзі ледь не стукнулись лобами й зупинилися серед вулиці. Гунько з гордістю і любов'ю дивився на свого друга, що став знаменитим мандрівником, а Незнайко дивився на нього й винувато посміхався. Довго вони так стояли, розглядаючи один одного, і від хвилювання не могли промовити жодного слова. Потім вони міцно обнялися, і сльози закапали з їхніх очей.

Оце так зустріч була!

Знаменита мандрівка Знайка і його товаришів на цьому закінчилась.

Життя у Квітковому місті потекло по-старому... Але ні, не можна сказати, щоб зовсім по-старому.

З того часу, як наші відважні мандрівники повернулись додому, в місті тільки й розмов було, що про них. Усі жителі, і малюки й малючки, приходили вечорами до будиночка Знайка й слухали розповіді про їхнє життя у Зеленому місті.

Пончик любив згадувати, якими смачними пирогами частували його малючки, а Сиропчик хвастався, скільки він випив газованої води з сиропом. Знайко розказував про водопровід, про фонтани, про чудовий міст, побудований малючками через річку, і про величезні кавуни, які вони вирощують. Сиропчик при цій розмові завжди діставав з кишені зернятка кавуна й говорив:

— Хто б міг подумати, що з такого зернятка може вийти декілька бочок сиропу!

Якосьбудько й Поспішайко найчастіше полюбляли розповідати про те, як вони з малюнками збирали урожай. Гвинтик і Шпунтик розповідали про механізацію, про свого друга водія Бублика й про механіка-винахідника Шурупчика, в якого все на кнопках. А Кулька найчастіше згадував, як його лікували в лікарні і який чудовий лікар Медуниця, котра вилікувала йому вивихнуту ногу так добре, що тепер він може не тільки ходити, але й бігати і навіть стрибати. На доказ, що це справді так, Кулька стрибав на одній нозі, саме на тій нозі, що була вивихнута.

Всі розповідали про свою дружбу з малюнками. Навіть Мовчун, від якого рідко можна було почути хоч слово, сказав:

— Слово честі, братці, я раніш навіть не думав, що з малюнками можна так само добре дружити, як і з малюками.

— Ти б уже краще мовчав! — відповів Незнайко. — Щось я не бачив, щоб ти з ким-небудь подружив.

— А ти хіба подружив? — запитали його малючки.

— Я подружив із Синьоочкою! — гордо відповів Незнайко.

— Так я тобі й повірила! — сказала Кнопочка. — Ти навіть із своїм другом Гуньком побився тому, що він дружить з малюнками.

— Нічого схожого! З Гуньком я вже помирився і тепер сам завжди дружитиму з малюнками.

— А чому ти раніше не дружив? — спитала Ромашка.

— Раніше я був дуже дурний. Я боявся, що мене дражнитимуть за те, що я воджу компанію з малюнками.

— Ти й тепер боятимешся, — відповіла Мушка.

— Ні. Тепер я навчений. Хочеш, буду з тобою дружити? А як хто сміятиметься, то схопить від мене по лобі.

— Дуже потрібно, щоб ти через мене бився! — відповіла Мушка.

— Ну, я не буду битись! Просто не звертатиму уваги на глузування.

Незнайко подружив з Мушкою і, як побачить, бувало, що хтось кривдить малюнок, неодмінно підійде й скаже:

— Ти чого чіпляєшся до малюнок? Гляди мені, щоб я цього більше не бачив. Кривдити малюнок у нас не заведено.

Малючки стали поважати його за це й говорили, що Незнайко зовсім непоганий коротулька. Інші малюки, певна річ, заздрили, що хвалять Незнайка, а не їх, і вони також стали захищати малючок. Більше ніхто не кривдив малючок у Квітковому місті. А коли хто-небудь із малюків було розпустить свої кулаки чи навіть скаже образливе слово, то його піднімали на сміх і казали, що він невихований неук, неотесаний пеньок, який не знає найпростіших правил пристойної поведінки.

Ніхто після того не проганяв малючок, якщо вони гралися з малюками, навпаки, їх охоче приймали у своє товариство.

Незабаром Знайко задумав побудувати в Квітковому місті водопровід і зробити кілька фонтанів, для початку хоч би по одному на кожній вулиці. Крім того, він запропонував зробити міст через Огіркову річку, щоб можна було ходити в ліс пішки. Малючки стали до роботи нарівні з малюками. З ранку до обіду всі дружно працювали на будівництві моста, водопроводу й фонтанів. Після обіду починалися ігри — хто грав у футбол, хто у волейбол, а хто в схованку, а хто в квача.

Тільки Незнайко рідко брав участь в іграх.

— Мені тепер ніколи гратися, — казав він. — Читаю погано, пишу тільки друкованими літерами, а мені конче потрібно навчитись писати красиво. Це вже я сам знаю для чого.

Замість того щоб іти грати в городки або в футбол, Незнайко сідав за стіл і брався до читання. Читав він щодня по сторінці, але й від цього, звичайно, була велика користь. Інколи він читав і по дві сторінки: за сьогоднішній день і за завтрашній. Покінчивши з читанням, він брав зошит і писав. Писав він уже не друкованими літерами, а писаними, але спочатку вони виходили не дуже гарні. Попервах у його зошиті замість літер виходили якісь незграбні кривульки й кренделі, але Незнайко дуже старався і поступово вивчився писати гарні літери: й великі, й малі. Значно гірше було діло з ляпками.

Незнайко часто робив ляпки в зошиті. А як посадить ляпку, то одразу ж злизує її язиком. Від цього ляпки в нього виходили з довгими хвостами. Ці хвостаті ляпки Незнайко звав кометами. Такі "комети" були в нього майже на кожній сторінці. Але Незнайко не занепадав духом, бо добре знав, що наполегливість і праця допоможуть йому позбутись і "комет".